

แนวคิดของโกลด์แมนเรื่องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล

นางสาวชิตชนก วันฤกษ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาปรัชญา ภาควิชาปรัชญา

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

GOLDMAN'S CONCEPTION OF REASONABLE DISAGREEMENT

Miss Chitchanok Wanroek

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts Program in Philosophy

Department of Philosophy

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2015

Copyright of Chulalongkorn University

ชิตชนก วันฤกษ์ : แนวคิดของโกลด์แมนเรื่องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล (GOLDMAN'S CONCEPTION OF REASONABLE DISAGREEMENT) อ.ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร. ศิริประภา ชวะนะญาณ, 91 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยต้องการปกป้องแนวคิดของ อัลวิน โกลด์แมน เรื่องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล โกลด์แมนให้ข้อสรุปว่าความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลระหว่างผู้เสมอกันมีความเป็นไปได้ ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการสนับสนุนข้อถกเถียงของโกลด์แมนที่ปฏิเสธหลักการความเป็นได้โดยเฉพาะ เพราะถ้าหลักการความเป็นได้โดยเฉพาะเป็นจริง ความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลจะเป็นไปไม่ได้ จากนั้นผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นว่าความมีเหตุผลอยู่ที่การมีเหตุผลสนับสนุนในลำดับที่สอง หรือผู้เชื่อมีเหตุผลสนับสนุนว่าสิ่งที่ตนเชื่อมีเหตุผลสนับสนุน ประการต่อมาคือ การมีหลักฐานที่ซับซ้อนจะทำให้แต่ละคนมีทัศนคติที่ไม่ตรงกัน จากคำอธิบายเหล่านี้ผู้วิจัยจะเสนอว่าแนวคิดของโกลด์แมนเป็นแนวคิดที่ดีที่สุดที่จะอธิบายเรื่องความมีเหตุผลในกรณีที่เกิดความไม่ลงรอยกัน ในตอนท้าย ผู้วิจัยเสนอว่าแนวคิดเชิงหน้าที่ของ แอลลาด จิโล สนับสนุนแนวคิดของโกลด์แมน จิโลเสนอว่าผู้เชื่อยังมีหน้าที่ทางญาณวิทยา แม้ว่าความสมัครใจทางความเชื่อเป็นเท็จ แนวคิดดังกล่าวของจิโลมีความน่าสนใจที่จะช่วยให้เราทำความเข้าใจแนวคิดของโกลด์แมน และผู้วิจัยสรุปว่าความไม่ลงรอยกันระหว่างผู้เสมอกันมีความเป็นไปได้ แม้ว่าผู้เสมอกันจะมีบรรทัดฐานหรือจุดยืนที่แตกต่างกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาควิชา ปรัชญา

ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา ปรัชญา

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2558

5580119022 : MAJOR PHILOSOPHY

KEYWORDS: GOLDMAN / ALVIN GOLDMAN / DISAGREEMENT / EPISTEMIC PEER / PEER DISAGREEMENT / JUSTIFICATION / JUSTIFIED / RATIONALITY / RELIABILISM / SECOND-ORDER JUSTIFIED / UNIQUENESS THESIS / EPISTEMIC NORM / DEONTOLOGY / EPISTEMIC DUTY / EVIDENCE / REASONABLE

CHITCHANOK WANROEK: GOLDMAN' S CONCEPTION OF REASONABLE DISAGREEMENT. ADVISOR: ASST. PROF. SIRAPRAPA CHAVANAYARN, Ph.D., 91 pp.

In this thesis I will defend Alvin Goldman' s concept of reasonable peer disagreement. According to Goldman, reasonable disagreement is possible. I begin by supporting Goldman' s argument that uniqueness thesis is false. Because if the Uniqueness Thesis is true, reasonable peer disagreement is impossible. I demonstrate that rationality happens at the second- order level of justification; people are justified in believing that their beliefs are justified. Next, I will argue that having several kinds of complex evidence makes people have different attitudes. Then I show that Goldman' s idea of rejecting the Uniqueness thesis is the best way for explaining the possibility of reasonable peer disagreement. In order to further defend Goldman' s position, I utilize Elad Gilo' s conception of epistemic duties (deontology). He proposes that people have epistemic duties even if doxastic voluntarism is false. Gilo' s argument is interesting as it helps clarify Goldman' s position. I conclude reasonable peer disagreement is possible even if peers do not have the same norms.

Department: Philosophy

Student's Signature

Field of Study: Philosophy

Advisor's Signature

Academic Year: 2015

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริประภา ชวะนะญาณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่เป็นส่วนสำคัญให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี อาจารย์ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับงานวิจัยได้อย่างสมบูรณ์ตลอดระยะเวลาที่ทำงานวิจัย ไม่เพียงเท่านั้นอาจารย์ยังได้ถามสารทุกข์สุกดิบ และแลกเปลี่ยนพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ ผู้วิจัยรู้สึกปิติที่ครั้งหนึ่งได้ทำวิทยานิพนธ์ภายใต้ความดูแลและความช่วยเหลือของอาจารย์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทั้งสองท่าน ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร. โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริเพ็ญ พิริยจิตรกรกิจ อาจารย์ทั้งสองท่านได้กรุณาพิจารณาวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำในการเขียนงานวิจัยที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้วิจัยอย่างมาก นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ในภาควิชาปรัชญาทุกท่าน นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนนิสิตทุกคนทั้งที่อยู่ในและนอกภาควิชาปรัชญา โดยเฉพาะเพื่อนร่วมรุ่น ทอป พี่แก้ว พี่ตล พี่ต๋ม และแอม ที่อยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขมาด้วยกัน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณแหล่งทุนการศึกษาที่สนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยตลอดสองปีกว่าที่ผ่านมาด้วยความราบรื่นและสำเร็จลงด้วยดี ได้แก่ โครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต สกว. ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการทำวิจัย (สกว.) ร่วมกับทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสมาชิกในครอบครัวของผู้วิจัยทุกคน พ่อแม่ น้องสาวทั้งสองคนที่ได้สนับสนุนให้ผู้วิจัยมาศึกษาต่อในระดับปริญญาโทพร้อมด้วยกำลังใจที่อบอุ่น รวมทั้งความปรารถนาดีจากบรรดาญาติสนิทมิตรสหายทุกท่านที่ให้กำลังใจอย่างล้นเหลือ ขอบพระคุณคณาจารย์จากภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรที่ทำให้ผู้วิจัยรู้จักโลกของปรัชญาและมีส่วนผลักดันให้ผู้วิจัยมาศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ในท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณวิลเลียม เดิมซาร์ ที่เป็นเพื่อนคู่คิดทั้งในด้านการงานและการดำเนินชีวิต และยังเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยก้าวผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้เสมอ

ภายใต้แรงสนับสนุนเหล่านี้ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดีอย่างน่าภาคภูมิใจ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	9
ความเป็นมาของปัญหา.....	9
วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	11
ประโยชน์ในการศึกษา.....	11
วิธีการศึกษา.....	12
ขอบเขตการศึกษา.....	12
บทที่ 2 ความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลตามทัศนะของโกลด์แมน.....	13
ทัศนะของโกลด์แมนเรื่องการให้เหตุผลสนับสนุน.....	14
กรณีความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันตามทัศนะของโกลด์แมน.....	17
การปฏิเสธความเป็นไปได้ของความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล.....	19
การปกป้องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลตามทัศนะของโกลด์แมน.....	24
ระบบญาณวิทยาถูกต้องกับทัศนะสัมพัทธนิยมที่เข้ากันได้กับภววิสัย.....	25
ประเภทของหลักฐาน.....	31
ทัศนะของเวดจ์วูด.....	33
ทัศนะของเบิร์กแมนน์.....	38
บทสรุป.....	39
บทที่ 3 ข้อถกเถียงต่อกรณีความไม่ลงรอยระหว่างผู้เสมอกันทางญาณวิทยาอย่างมีเหตุผล.....	41
แนวคิดการประนีประนอม กับแนวคิดการไม่ประนีประนอม.....	42

การมีเหตุผลสนับสนุนและคุณค่าความมีเหตุผล	45
การโต้แย้งและปกป้องแนวคิดการประนีประนอม	49
ความไม่ลงรอยกันของแนวคิดต่าง ๆ และความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันตามทัศนะของโกลด์ แมน	56
การปกป้องแนวคิดของโกลด์แมนจากข้อโต้แย้งอื่น	58
บทสรุป.....	60
บทที่ 4 ปัญหาความไม่ลงรอยกันทั่วไปและอาศัยแนวทางปฏิบัตินิยมเพื่อปกป้องแนวคิดของ โกลด์แมน.....	61
กรณีความไม่ลงรอยแบบอุดมคติและวิปฏิบัตินิยม	62
กรอบวิธีการเข้าใจความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเชิงหน้าที่ตามทัศนะของจีโล	66
ทัศนะต่าง ๆ ที่ตอบปัญหากรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผล	70
แนวปฏิบัตินิยมตามทัศนะของจีโล.....	74
ทัศนะการให้เหตุผลสนับสนุนของโกลด์แมนกับแนวทางปฏิบัตินิยม	78
บทสรุป.....	83
บทที่ 5 บทสรุป.....	86
รายการอ้างอิง.....	89
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	91

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

นักทฤษฎีวิชยาอย่างอัลวิน โกลด์แมน (Alvin I. Goldman) และคนอื่น ๆ พยายามจะทำความเข้าใจปัญหาของความไม่ลงรอยกัน (reasonable peers disagreement) ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยมุ่งความสนใจที่กรณีความไม่ลงรอยกันในประเด็นที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโลก (actual fact) ความไม่ลงรอยดังกล่าวเกิดขึ้นระหว่างผู้เสมอกันทางทฤษฎีวิชยาสองคน ที่มีหลักฐานชุดเดียวกัน คำว่า “ผู้เสมอกัน” (epistemic peer) อาจหมายถึงผู้เชื่อที่มีสติปัญญา อำนาจการใช้เหตุผล ข้อมูลพื้นฐานอื่น ๆ พอกัน¹ หรืออาจหมายถึงผู้ที่มีคุณธรรมทางปัญญา (intellectual virtue) พอกัน เป็นต้น โกลด์แมนสนใจคำถามว่าในกรณีความไม่ลงรอยกันดังกล่าวมีเหตุผลหรือไม่ หรือถามอีกแบบคือ ความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้หรือไม่

นอกจากนี้ ยังมีคำถามเชิงปฏิบัติหรือคำถามเชิงหน้าที่ที่น่าสนใจว่า ผู้เชื่อควรทำอะไรเมื่อค้นพบว่ามีความไม่ลงรอยเกิดขึ้นระหว่างกัน ควรเปลี่ยนแปลงความเชื่อเดิมที่ไม่ลงรอยกับคนอื่นหรือไม่ และผู้เชื่อควรกำหนดความมีเหตุผลของความไม่ลงรอยกันอย่างไร ในการตอบคำถามเหล่านี้ ได้ลดความเป็นอุดมคติ² ของกรอบการพิจารณาและได้ขยายขอบเขตการพิจารณาไปที่กรณีความไม่ลงรอยเชิงปฏิบัติที่ผู้เชื่อทั้งสองตระหนักและยอมรับกันเองว่าเป็นผู้เสมอกัน ผู้วิจัยเห็นว่าถ้าแนวทางเชิงหน้าที่เป็นจริง ก็จะช่วยให้เราเข้าใจแนวคิดของโกลด์แมนในเรื่องของความมีเหตุผลว่า

¹ Alvin I. Goldman, "Epistemic Relativism and Reasonable Disagreement," in *Disagreement*, ed. R. Feldman and T. Warfield (New York: Oxford University Press, 2010), 189.

² เจนนีเฟอร์ แลคกี (Jennifer Lackey) ได้ให้คำนิยามของความไม่ลงรอยเชิงอุดมคติ (idealized disagreement) ไว้ว่า “A และ B ไม่ลงรอยกันเกี่ยวกับประพจน์ p ในความหมายเชิงอุดมคติ เมื่อและก็ต่อเมื่อ (1) A และ B ตระหนักว่าพวกเขามีทัศนคติความเชื่อที่แตกต่างกัน (2) A และ B ตระหนักว่าพวกเขาเองเป็นผู้เสมอกันเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังถกเถียงกัน และ (3) A และ B เป็นผู้เสมอกัน” โดยข้อ (3) เป็นเชิงอุดมคติ ดูเพิ่มเติมใน Jennifer Lackey, "What Should We Do When We Disagree?," in *Oxford Studies in Epistemology*, ed. Tamar Szabó Gendler and John Hawthorne (Oxford: Oxford University Press, Forthcoming), 27.

ทำไมผู้เชื่อคนหนึ่งสามารถคิดว่าตนเองมีเหตุผล ในขณะที่เดียวกันก็คิดว่าคนอื่นก็มีเหตุผลเช่นเดียวกัน

จากจุดตั้งต้นดังกล่าว ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน โดยเริ่มต้นส่วนแรกที่บทสอง

บทที่ 2 ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเบื้องหลังของโกลด์แมนในการทำความเข้าใจว่าอะไรคือความมีเหตุผลในกรณีความไม่ลงรอยกันของผู้เชื่อด้วยกัน ต่อมาผู้วิจัยศึกษาแนวคิดของโกลด์แมนและคนอื่น ๆ ในการตอบคำถามว่าความไม่ลงรอยกันอย่างไรมีเหตุผลเป็นไปได้หรือไม่ โกลด์แมนให้ข้อสรุปว่า ความไม่ลงรอยกันอย่างไรมีเหตุผลเป็นไปได้ โดยข้อถกเถียงของเขาปฏิเสธหลักการความเป็นได้อย่างเดียว (Uniqueness thesis) ซึ่งเป็นหลักการที่เสนอโดย ริชาร์ด เฟลด์แมน (Richard Feldman) หลักการนี้คือว่าทัศนคติที่มีเหตุผลจะมีเพียงหนึ่งเดียวคือทัศนคติที่สอดคล้องกับหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อความที่พิจารณา จากหลักการดังกล่าวเฟลด์แมนสรุปว่า ความไม่ลงรอยกันอย่างไรมีเหตุผลเป็นไปได้ แต่แนวคิดของโกลด์แมนเปิดโอกาสให้ผู้เชื่อสามารถมีเหตุผลสนับสนุนส่วนตัวได้ แม้ว่าจะมีทัศนคติที่ผิดพลาดหรือเชื่ออะไรที่ไม่จริง และตอนท้ายจะอภิปรายถึงทัศนะของราล์ฟ เวดจ์วูด (Ralph Wedgwood) และไมเคิล เบิร์กแมนน์ (Michael Bergmann) เพื่อช่วยสนับสนุนทัศนะของโกลด์แมนเพิ่มเติมด้วย

บทที่ 3 ผู้วิจัยต้องการแสดงให้เห็นว่าทัศนะของโกลด์แมนเป็นแนวทางที่น่ายอมรับที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับแนวทางอื่น ๆ ในการตอบปัญหาเรื่องความไม่ลงรอยกันของผู้เชื่อด้วยกัน ในบทนี้ผู้วิจัยเสนอแนวทางที่เด่น ๆ 3 แนวทาง ได้แก่ แนวทางการประนีประนอม (Conciliationism) แนวทางไม่ประนีประนอม (Steadfast view) และแนวทางการให้เหตุผลสนับสนุน (Justificationist view)

แนวทางแรก แนวทางการประนีประนอมแนะนำว่าให้ถือว่าผู้เชื่อสองคนเป็นผู้เชื่อด้วยกัน มีหลักฐานเหมือนกัน ความเชื่อร่วมกันนี้ทำให้ผู้เชื่อไม่มีอาจจะตัดสินว่าใครเป็นฝ่ายผิด และการไม่รู้ใครเชื่ออย่างผิดพลาด ทำให้แนวทางที่มีเหตุผลที่สุดคือการระงับการตัดสินและประนีประนอมกัน แนวทางต่อมาคือแนวทางไม่ประนีประนอมที่ให้ผู้เชื่อยึดมั่นในความถูกต้องของตนเองและไม่เปลี่ยนแปลงความเชื่อไปตามคนอื่นที่ไม่ลงรอยกับตน เพราะผู้เชื่อสามารถเข้าถึงหลักฐานของตนเองแต่ไม่สามารถเข้าถึงของคนอื่น

ผู้วิจัยได้เสนอจุดอ่อนของแนวทางทั้งสอง กล่าวคือ ต่างอนุญาตให้มีความมีเหตุผลของผู้เชื่อเกิดจากบรรทัดฐานที่ถูกต้องเพียงหนึ่งเดียว ซึ่งก็คือการประนีประนอมหรือไม่ประนีประนอมอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางทั้งสองยังเป็นแนวทางไม่น่าพอใจ จึงได้เสนอแนวทางที่สามคือการให้เหตุผลสนับสนุนแบบโกลด์แมน แนวทางนี้เปิดโอกาสให้ผู้เชื่อสามารถมีเหตุผลที่จะเชื่ออะไรก็ตามที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานส่วนตัวได้ และยังช่วยอธิบายว่า ผู้เชื่อสามารถมีการตอบสนองอย่างมีเหตุผลต่อกรณีความไม่ลงรอยกันได้อย่างไร นอกจากนี้ยังได้เน้นความสำคัญของแหล่งทางญาณวิทยาของผู้เชื่อที่ให้เหตุผลสนับสนุนบรรทัดฐานและความเชื่อของแต่ละคนด้วย

และบทที่ 4 ผู้วิจัยจะอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาของกรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเชิงปฏิบัติ ว่าผู้เชื่อควรทำอย่างไรเมื่อเผชิญกับความไม่ลงรอยกัน โดยใช้กรอบวิธีของแอลลาด จิโล (Elad Gillo) ที่เรียกว่า “แนวทางเชิงดีออนทอลอจี” (Deontology) ตอนท้ายผู้วิจัยเสนอว่าแนวคิดเชิงหน้าที่ของจิโลช่วยตอบปัญหากรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลระหว่างผู้เชื่อที่ตระหนักกันเองว่าตนและคนอื่นเป็นผู้เสมอกัน ไม่ว่าผู้เชื่อทั้งสองจะมีหลักฐานชุดเดียวกันหรือไม่ เขาเสนอว่ากรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้ โดยอยู่บนฐานที่ผู้เชื่อควรกระทำบางอย่างตามบรรทัดฐานที่เหมาะสมเพื่อไปสู่การบรรลุเป้าหมายทางญาณวิทยา ได้แก่ การมีความเชื่อที่มีเหตุผลสนับสนุน หรือได้มาจากกระบวนการที่น่าเชื่อถือ ซึ่งบรรทัดฐานที่เหมาะสมจะต้องเป็นเสมือนคำแนะนำที่ดีที่ผู้เชื่อสามารถกระทำตามได้ ผู้วิจัยจะเสนอว่าแนวคิดของจิโลช่วยให้เราเข้าใจแนวคิดเรื่องบรรทัดฐาน ความมีเหตุผล และกรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลตามที่เสนอของโกลด์แมน

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อวิเคราะห์และประเมินแนวคิดของโกลด์แมนเรื่องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล

ประโยชน์ในการศึกษา

เข้าใจปัญหาเรื่องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาข้อถกเถียงทางปรัชญาเกี่ยวกับประเด็นเรื่องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลจากหนังสือและบทความวิชาการเป็นหลัก โดยเริ่มต้นจากการศึกษาแนวคิดของนักญาณวิทยาเชิงสังคมที่สำคัญ ได้แก่ โกลด์แมน เฟลด์แมน เป็นต้น หลังจากนั้นวิเคราะห์แนวคิดของโกลด์แมน รวมถึงแนวคิดอื่น ๆ ที่สนับสนุนและโต้แย้งแนวคิดของเขา หลังจากนั้นได้สังเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การเชื่อมโยง “แนวคิดเชิงดิวออนทอลอจีของจีโล” เข้ากับ “แนวคิดการให้เหตุผลสนับสนุนของโกลด์แมน” และการเชื่อมโยง “ทฤษฎีหลักฐานนิยม” เข้ากับ “ทฤษฎีความน่าเชื่อถือของกระบวนการ” เพื่อที่จะพัฒนาเป็นข้อถกเถียงสำคัญในการสนับสนุนแนวคิดของโกลด์แมนต่อประเด็นดังกล่าว

ขอบเขตการศึกษา

ผู้วิจัยศึกษาข้อถกเถียงทางญาณวิทยาเชิงสังคมเรื่องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล โดยกรณีความไม่ลงรอยกันที่ต้องการศึกษาคือกรณีความไม่ลงรอยกันเกี่ยวกับข้อเท็จจริงระหว่างผู้เสมอกันทางญาณวิทยา ซึ่งแบ่งออกเป็นกรณีเชิงอุดมคติ (ผู้เชื่อเป็นผู้เสมอกันและมีหลักฐานเหมือนกัน) และกรณีที่สามารถเกิดขึ้นได้จริงในชีวิตประจำวัน (ผู้เชื่อยอมรับกันและกันให้เป็นผู้เสมอกันอย่างคร่าว ๆ แม้ว่าจะมีหลักฐานที่แตกต่างกัน) ผู้วิจัยจะเน้นการวิเคราะห์แนวคิดของโกลด์แมนที่ให้ข้อสรุปว่าความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้ รวมถึงวิเคราะห์แนวคิดของคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งที่สนับสนุนและโต้แย้งแนวคิดของโกลด์แมน เช่น หลักการความเป็นได้อย่างเดียว ทฤษฎีการให้เหตุผลสนับสนุนแบบที่เน้นปัจจัยภายในและภายนอก แนวคิดการประนีประนอมและไม่ประนีประนอม และกรอบวิธีแบบดิวออนทอลอจีของจีโล เป็นต้น นอกจากนี้จะเป็นการวิเคราะห์จากคำถามเชิงบรรทัดฐานแล้ว ผู้วิจัยยังขยายไปถึงการวิเคราะห์คำถามเชิงหน้าที่เพื่อหาความเป็นไปได้ของควมมีเหตุผลของผู้เชื่อในฐานะปัจเจกเมื่อเผชิญกับความไม่ลงรอยกัน

บทที่ 2

ความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลตามทัศนะของโกลด์แมน

นักญาณวิทยาเชิงสังคมได้พยายามตอบคำถามที่น่าสนใจว่า ในกรณีที่เรากำหนดให้ผู้เชื่อ (agent) สองคนเป็นผู้มีความสามารถทางสติปัญญาพอ ๆ กัน มีหลักฐานชุดเดียวกัน ผู้เชื่อทั้งสองจะสามารถมีความไม่ลงรอยกันเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใด ๆ ได้หรือไม่ และผู้เชื่อจะสามารถคิดว่าผู้เชื่อคนอื่นที่ไม่ลงรอยกันกับตนก็มีเหตุผลเช่นเดียวกับตนเองได้หรือไม่ หากว่าความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้แล้ว อย่างน้อยก็จะเป็นประโยชน์ให้กับกรณีของความไม่ลงรอยกันต่อวงการญาณวิทยาเอง นักญาณวิทยาที่สำคัญในประเด็นนี้คือ อัลวิน โกลด์แมน (Alvin I. Goldman) และผู้ที่ไม่ลงรอยกับเขาในแนวคิดทางญาณวิทยาก็คือ ริชาร์ด เฟลด์แมน (Richard Feldman) โดยผู้วิจัยจะปกป้องแนวคิดของโกลด์แมนว่ากรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลมีความเป็นไปได้

ในบทนี้จะเสนอแนวคิดเบื้องหลังของโกลด์แมนที่สนับสนุนทฤษฎีความน่าเชื่อถือของกระบวนการ และแนวคิดนี้ก็ได้สนับสนุนแนวคิดของเขาเรื่องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลของผู้เสมอกันทางญาณวิทยา (peers disagreement) ซึ่งประกอบด้วยประเด็นเรื่องผู้เชื่อที่เป็นผู้เสมอกันทางญาณวิทยา (epistemic peers) ประเด็นเรื่องการให้เหตุผลสนับสนุน (justification) และการโต้แย้งแนวคิดของเฟลด์แมนที่สนับสนุน “หลักความเป็นได้อย่างเดียว” (Uniqueness Thesis) ที่มีต่อปัญหานี้ โดยโกลด์แมนได้เสนอทัศนะแบบสัมพัทธนิยม (relativism) ที่เข้ากันได้กับภววิสัย (objectivism) และเสนอมุมมองเรื่องหลักฐานที่แตกต่างจากเฟลด์แมน ต่อจากนั้นผู้วิจัยเสนอแนวคิดของราล์ฟ เวดจ์วูด (Ralph Wedgwood) และไมเคิล เบิร์กแมน (Michael Bergmann) ที่สนับสนุนแนวคิดของโกลด์แมนในเรื่องการมีเหตุผลสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับกรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล

ในส่วนท้ายบท ผู้วิจัยจะอธิบายว่าแนวทางของทั้งสามคน ได้แก่ โกลด์แมน เวดจ์วูด และ เบิร์กแมน มีมุมมองต่อหลักฐานและการมีเหตุผลในกรณีความไม่ลงรอยกันเป็นแบบใด และมีการโต้แย้งต่อทัศนะของเฟลด์แมนอย่างไร

ทัศนะของโกลด์แมนเรื่องการให้เหตุผลสนับสนุน

ส่วนนี้ผู้วิจัยจะเสนอแนวคิดเบื้องหลังของโกลด์แมน เพื่อใช้วิเคราะห์ในประเด็นเรื่องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล โกลด์แมนเป็นนักญาณวิทยาเชิงสังคมที่สนับสนุนแนวคิดการให้เหตุผลสนับสนุนแบบเน้นปัจจัยภายนอก (Externalism) ผู้วิจัยเรียกแนวคิดนี้ว่าเป็นทัศนะการให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อ (doxastic justification) ซึ่งเป็นทัศนะที่ประเมินความเชื่อว่าคุณความเชื่อนั้นมีเหตุผลสนับสนุนหรือน่าเชื่อถือหรือไม่ ข้อเสนอของทฤษฎีแบบเน้นปัจจัยภายนอกคือ บริบทและสภาพแวดล้อมของผู้เชื่อเป็นเงื่อนไขจำเป็นที่จะใช้ตัดสินว่าคุณความเชื่อที่มีหรือไม่มีเหตุผลสนับสนุน กล่าวคือ ความเชื่อจะมีเหตุผลสนับสนุนหรือไม่ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าผู้เชื่อจะเข้าถึงมันได้หรือไม่ แต่ขึ้นอยู่กับว่าคุณความเชื่อที่ได้มาอย่างไร ถ้าได้มาจากกระบวนการที่น่าเชื่อถือ ก็ถือว่าความเชื่อนั้นมีเหตุผลสนับสนุน ทฤษฎีนี้จะต่างกับทฤษฎีแบบเน้นปัจจัยภายใน (Internalism) ผู้วิจัยเรียกแนวคิดที่เน้นปัจจัยภายในว่าเป็นทัศนะการให้เหตุผลสนับสนุนผู้เชื่อ ข้อเสนอของแนวคิดนี้คือว่าเงื่อนไขภายในจิตของผู้เชื่อ เช่น การใคร่ครวญอย่างรอบคอบที่สอดคล้องกับระบบความเชื่อ ความทรงจำ เป็นต้น จะเป็นเงื่อนไขเพียงพอที่จะให้เหตุผลสนับสนุน หรือเรียกได้ว่าเป็นทัศนะที่ประเมินว่าผู้เชื่อนั้นรู้ถึงการมีเหตุผลสนับสนุนนั้นหรือไม่ ถ้าผู้เชื่อไม่รู้ ผู้เชื่อจะไม่มีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อ

แต่ในความเห็นของโกลด์แมน หากกระบวนการสร้างความเชื่อของผู้เชื่อไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมข้างนอกตัวผู้เชื่อ เช่น ผู้เชื่อมีกระบวนการสร้างความเชื่อที่มาจากอาการหลอกลวงของปีศาจทำให้ผู้เชื่อมีประสบการณ์แบบคนปกติ แม้ว่าผู้เชื่อจะมีความเชื่อที่ตรงกันกับคนปกติทั่วไป ก็ไม่ถือว่าความเชื่อนั้นมีเหตุผลสนับสนุน เพราะผู้เชื่อไม่มีกระบวนการสร้างความเชื่อที่จะทำให้ได้ความเชื่อที่มีแนวโน้มไปสู่ความเชื่อที่จริงได้ แต่ผู้เชื่อกลับมีกระบวนการที่ไม่น่าเชื่อถืออันเป็นผลของอาการหลอกลวงของปีศาจ ดังนั้นแล้วโกลด์แมนจึงสนับสนุนว่าการมีกระบวนการที่น่าเชื่อถือจึงมีความสำคัญ ทฤษฎีแบบเน้นปัจจัยภายนอกแบบโกลด์แมน จึงเรียกว่า ทฤษฎีที่เน้นความน่าเชื่อถือของกระบวนการ (process reliabilism) ซึ่ง “... เป็นวิธีทางญาณวิทยาทั่วไปที่เน้นการมีกระบวนการสร้างความเชื่อ และปัจจัยเชิงญาณวิทยาในการสร้างความเชื่อที่จะนำไปสู่การมีความเชื่อที่จริง”³ คำว่า “ทฤษฎีที่เน้นความน่าเชื่อถือ” อาจใช้ในความหมายอย่างกว้างคือ เป็นทฤษฎีความรู้หรือการให้เหตุผลสนับสนุนที่เน้นว่ากระบวนการที่น่าเชื่อถือจะต้องนำไปสู่ความจริง ที่เราเรียกว่าเป็นทฤษฎีติดตามความจริง (Truth-tracking theory) แต่ในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยจะใช้ในความหมายอย่างแคบ

³ Alvin I. Goldman, "Reliabilism," in *Reliabilism and Contemporary Epistemology: Essays*, ed. Alvin I. Goldman (New York: Oxford University press, 2012), 68.

เช่นเดียวกับโกลด์แมนคือ เป็นทฤษฎีที่เน้นความน่าเชื่อถือของกระบวนการที่จะนำไปสู่การให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อ⁴ เนื่องจากว่าการมีเหตุผลสนับสนุนเป็นคุณสมบัติที่ผู้เชื่อจะเข้าถึงได้ง่ายกว่าคุณสมบัติของการมีความเชื่อที่จริง และในแง่หนึ่งการมีความเชื่อที่มีเหตุผลจะมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดความเชื่อที่จริง

การอธิบายเรื่องทฤษฎีความน่าเชื่อถือของกระบวนการนี้ก็เพื่อที่จะใช้ทำความเข้าใจแนวคิดเรื่องการให้เหตุผลสนับสนุนของโกลด์แมนต่อประเด็นเรื่องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล ซึ่งคำว่า การมีเหตุผลสนับสนุน (justifiedness) เป็นคำเชิงบรรทัดฐาน (Normative) ที่ใช้กับความเชื่อ การที่ผู้เชื่อมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อ หรือความเชื่อมีเหตุผลสนับสนุนถือว่าเป็นสิ่งที่น่าปรารถนาในทางญาณวิทยา และคำถามที่น่าสนใจคืออะไรเป็นสิ่งที่กำหนดให้ผู้เชื่อคนหนึ่งมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อ ส่วนคำเชิงบรรทัดฐานว่า “ความมีเหตุผล” (reasonability) นี้ ผู้วิจัยจะใช้กับกรณีความไม่ลงรอยกันและผู้เชื่อ คำถามที่น่าสนใจก็คือ อะไรที่กำหนดให้กรณีความไม่ลงรอยกันและผู้เชื่อใด ๆ ถูกรับรองว่ามีเหตุผล (reasonable) เหตุที่ผู้วิจัยพิจารณาคูณค่าการมีความเชื่อที่มีเหตุผลมากกว่าคุณค่าของการมีความรู้ หรือมีความเชื่อที่จริง ก็เพราะผู้วิจัยเห็นว่าความเชื่อเกี่ยวกับข้อเท็จจริงบางอย่างไม่สามารถถูกรับรองอย่างเพียงพอให้เป็นความรู้หรือมีค่าความจริงเป็นจริงท่ามกลางความเห็นต่างของผู้คนในสังคมได้ แต่สิ่งที่สามารถทำได้ก็คือการรับรองว่าความเชื่อนั้นได้มาจากกระบวนการที่น่าเชื่อถืออย่างไร ซึ่งกระบวนการที่น่าเชื่อถือจะทำให้ผู้เชื่อมีความเชื่อที่มีเหตุผลสนับสนุนอันมีแนวโน้มไปสู่การมีความเชื่อที่จริงและไม่เป็นเท็จ

แนวคิดการมีเหตุผลสนับสนุนของโกลด์แมนมีสองลำดับ ได้แก่ การมีเหตุผลสนับสนุนลำดับแรก (first-order justifiedness) และการมีเหตุผลสนับสนุนลำดับที่สอง (second-order justifiedness) การมีเหตุผลลำดับแรกคือ การที่ผู้เชื่อมีเหตุผลสนับสนุนการเชื่อประพจน์หรือข้อความหนึ่ง เช่น นางสาวไก่อเชื่อ (อย่างมีเหตุผลสนับสนุน) ว่าข้อความหนึ่งเป็นจริง คือข้อความที่ว่า “ความเจ็บปวดจากบาดแผลเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นที่สมอง ไม่ใช่ที่เส้นประสาทที่แผล” จากตัวอย่างนี้คำถามคือว่า การมีเหตุผลสนับสนุนที่ลำดับแรกนี้จะส่งผลให้นางไก่อมีเหตุผลสนับสนุนในการเชื่อว่า “ตนเองเชื่อในข้อความนี้อย่างมีเหตุผล” หรือไม่ ถ้านางไก่อเชื่อข้อความนี้เพราะการคาดเดาหรือหวังว่าข้อความนี้จะจริง เช่นได้จินตนาการว่า หากตนเองถูกตัดขาจะต้องเจ็บที่สมองแน่นอน คำตอบก็คือ นางไก่อไม่มีเหตุผลสนับสนุนในการเชื่อข้อความนั้น เพราะตามทฤษฎีนี้ ความหวัง ความไม่

⁴ Ibid.

รอบคอบ การให้เหตุผลที่สับสน หรือการคาดเดาว่าข้อความใด ๆ จะเป็นจริง ล้วนแล้วแต่ไม่ใช่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่จะมีอยู่ในกระบวนการที่น่าเชื่อถือ โกลด์แมนเห็นว่ากระบวนการสร้างความเชื่อของคนปกติโดยทั่วไปนั้นน่าเชื่อถืออยู่แล้ว ได้แก่ การมีกระบวนการรับรู้เชิงประสบการณ์ การจดจำ การให้เหตุผลที่ดี และการใคร่ครวญอย่างรอบคอบ สิ่งที่ยืนยันว่ากระบวนการสร้างความเชื่อมีความน่าเชื่อถือก็คือการที่กระบวนการเชิงญาณวิทยาของคนแต่ละคนในสังคมมักผลิตความเชื่อที่จริง ดังนั้น กระบวนการสร้างความเชื่อใดก็ตามที่มีสัดส่วนในการผลิตความเชื่อที่จริงในระดับที่สูงก็จะเป็นกระบวนการที่น่าเชื่อถือ⁵ เราจะเห็นว่า แนวคิดการให้เหตุผลสนับสนุนภายนอกแบบทฤษฎีความน่าเชื่อถือของกระบวนการได้พูดถึงกระบวนการของการให้เหตุผลสนับสนุนที่ผ่านช่วงระยะเวลามาตั้งแต่อดีต มากกว่าจะเป็นการให้เหตุผลสนับสนุนแค่เฉพาะช่วงเวลาสั้นๆ หรือที่เวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น

จากข้างต้น สมมติว่านางไก่อมีเหตุผลที่จะเชื่อว่า การเชื่อในข้อความ “ความเจ็บปวดจากบาดแผลเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นที่สมอง” ของเธอนั้นมีเหตุผลสนับสนุน หรือนางไก่อืนยันได้ว่า กระบวนการสร้างความเชื่อของเธอเองน่าเชื่อถือและนำมาสู่การมีความเชื่อที่มีเหตุผลสนับสนุน เช่น นางไก่อมีการใช้ความทรงจำจากการอ่านหนังสือวิทยาศาสตร์และปรัชญาจิตที่น่าเชื่อถือ รวมถึงเข้าฟังการบรรยายในห้องเรียนเรื่องปรัชญาจิตเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว จากการอ่านหนังสือและประสบการณ์เข้าฟังการบรรยายในครั้งนั้นทำให้เธอมีความเชื่อที่มีเหตุผลสนับสนุนที่ถูกเก็บไว้เป็นความทรงจำ เช่น ความทรงจำว่า “หากคนใดก็ตามถูกตัดขาจะต้องมีความเจ็บปวดที่สมองมากกว่าที่ขา เพราะขาได้หายไปแล้ว” ต่อมาเมื่อเธอพบกับข้อความนี้อีกครั้ง เธอก็มีข้อสรุปจากความเชื่อครั้งก่อน ๆ อย่างถูกต้องและเหตุผลว่า “ความเจ็บปวดจากบาดแผลเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นที่เส้นประสาท” เราก็จะสามารถพูดได้ว่านางไก่อมีเหตุผลสนับสนุนลำดับที่สอง แม้ว่าการมีเหตุผลสนับสนุนที่ลำดับแรกไม่ได้นำไปสู่การสรุปว่าผู้เชื่อมีเหตุผลสนับสนุนลำดับที่สอง แต่การให้เหตุผลสนับสนุนลำดับที่สองที่ยืนยันว่าผู้เชื่อมีกระบวนการที่น่าเชื่อถือก็จะนำไปสู่การให้เหตุผลสนับสนุนในลำดับแรกที่ยืนยันว่าผู้เชื่อเชื่อข้อความนั้นอย่างมีเหตุผล และนี่คือแนวคิดการให้เหตุผลสนับสนุนของ โกลด์แมน

อย่างไรก็ตาม ในการตอบคำถามว่าความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้หรือไม่ เราจะต้องรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่กำหนดความมีเหตุผลในกรณีความไม่ลงรอยกัน แต่ก่อนที่จะอภิปรายในประเด็นนี้

⁵ Ibid., 73.

ในหัวข้อถัดไป ผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นว่ากรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลตามความเข้าใจของ โกลด์แมนเป็นอย่างไร

กรณีความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันตามทัศนะของโกลด์แมน

ในบทความ “Epistemic Relativism and Reasonable Disagreement” (2010) โกลด์แมน ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับกรณีความไม่ลงรอยกัน (disagreement) ว่า กรณีความไม่ลงรอยกันระหว่างผู้เชื่อสองคนเป็นกรณีที่ผู้เชื่อมีทัศนคติความเชื่อที่ไม่ลงรอยกัน (incompatible) การมีความเชื่อที่ไม่ลงรอยกันนั้นจะต้องเป็นทัศนคติความเชื่อที่มีต่อประพจน์หรือข้อความที่สามารถให้ค่าความจริงเท็จได้ ดังนั้น ความไม่ลงรอยกันที่โกลด์แมนหมายถึงจึงเป็นความไม่ลงรอยกันเชิงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโลก อันประกอบไปด้วยข้อเท็จจริงที่พิสูจน์ได้ง่ายจากหลักฐานที่ผู้เชื่อมีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ข้อความเกี่ยวกับการมีอยู่ของวัตถุที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่า สัมผัสได้ เป็นต้น รวมไปถึงข้อเท็จจริงที่พิสูจน์ได้ยากและซับซ้อน ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นอนาคตหรือเป็นเรื่องที่ผู้เชื่อไม่สามารถจะ มีการให้เหตุผลสนับสนุนที่เพียงพอได้เพราะเป็นสิ่งที่พ้นไปจากการรับรู้ทางผัสสะของผู้เชื่อเอง เช่น ข้อความ “นางคลินตันจะได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีคนต่อไปของสหรัฐอเมริกาในสมัยหน้า” “พระเจ้ามีอยู่” ส่วนคำถามเชิงคุณค่า บรรทัดฐาน (Norm) หรือศีลธรรม (Moral) ที่เป็นเรื่องของการตัดสิน ถูกผิด เช่น การฆ่าสัตว์เพื่อทานเป็นอาหารผิดหรือไม่ การทำแท้งเป็นบาปหรือไม่ เป็นต้น จะไม่ได้เป็นคำถามในกรณีความไม่ลงรอยกันนี้

ส่วนการที่ผู้เชื่อสองคนมีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผล (reasonable disagreement) หมายถึง การที่ผู้เชื่อแต่ละคนมีเหตุผลสนับสนุนต่อความเชื่อที่ไม่ลงรอยกันต่อข้อความที่กำลังพิจารณา เช่น คนหนึ่งเชื่อ ส่วนอีกคนหนึ่งไม่เชื่อข้อความนั้น หรือคนหนึ่งเชื่อ ส่วนอีกคนหนึ่งระงับการตัดสินนั้น รวมไปถึง คนหนึ่งมีความมั่นใจที่จะเชื่อข้อความนั้นในระดับที่สูงมาก ส่วนอีกคนหนึ่งมีความมั่นใจระดับที่ต่ำกว่า เป็นต้น เราจะเห็นว่าทัศนคติความเชื่อไม่ใช่แค่การเชื่อ ไม่เชื่อ หรือระงับการตัดสิน (believing, disbelieving, and suspending judgment) อย่างมั่นใจเต็มที่เท่านั้น แต่ยังรวมถึงทัศนคติความเชื่อที่มีความซับซ้อน เช่น ทัศนคติที่แสดงออกมาในรูปของระดับของความมั่นใจ เช่น มั่นใจว่าเป็นไปได้มากหรือเป็นไปได้น้อย มั่นใจว่ามีความเป็นไปได้ก็เปอร์เซ็นต์ เป็นต้น ผู้เชื่อทั้งสองคนที่ไม่ลงรอยกันต่างอยู่ในสถานะเป็นผู้เสมอกันทางญาณวิทยา (epistemic peers) ต่อไป ผู้วิจัยเรียกอย่างย่อว่า ผู้เสมอกัน ซึ่งคำนี้อาจหมายถึงผู้เชื่อที่มีสติปัญญา อำนาจการใช้เหตุผล ข้อมูล

พื้นฐานและอื่น ๆ พอกัน⁶ หรือเป็นผู้ที่มีคุณธรรมเชิงปัญญา (intellectual virtue) พอกัน ไม่มีใครมีคุณสมบัติของความฉลาด ความครุ่นคิด หรือความจริงใจในการสืบหาความจริงที่ดีหรือด้อยกว่าอีกคนหนึ่ง⁷ ผู้เชื่อทั้งสองจะต้องแบ่งปันหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องที่ถกเถียงกัน และไม่ระงับข้อมูลใด ๆ ในระหว่างการพูดคุยอภิปรายกัน⁸

จากคำอธิบายข้างต้น ผู้วิจัยสรุปเงื่อนไขของการเป็นความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันตามทัศนะของโกลด์แมนได้ว่า ความไม่ลงรอยกันเกี่ยวกับข้อความ P ระหว่างผู้เชื่อ S1 และ S2 เป็นความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล เมื่อและก็ต่อเมื่อ

- i. S1 และ S2 มีทัศนคติความเชื่อที่ไม่ลงรอยกันจริงเกี่ยวกับ P ทั้งทัศนคติที่เชื่ออย่างมั่นใจและไม่มั่นใจ ซึ่งไม่ใช่แค่การเชื่อ การไม่เชื่อ หรือการระงับการตัดสินใจ
- ii. S1 และ S2 เป็นผู้ที่มีคุณธรรมเชิงปัญญาพอ ๆ กัน
- iii. S1 และ S2 แบ่งปันหลักฐานทั้งหมดร่วมกัน และไม่มีการระงับข้อมูลใด ๆ

จากข้อกำหนดข้างต้นนี้ นำมาสู่คำถามที่ว่า หากกรณีความไม่ลงรอยกันระหว่างผู้เสมอกันเป็นไปตามเงื่อนไขข้างต้นแล้ว ความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้หรือไม่ แล้วผู้เชื่อทั้งสองจะสามารถเชื่ออย่างมีเหตุผลว่าตนเองมีเหตุผล ในขณะที่ก็เชื่ออย่างมีเหตุผลว่าคนอื่นก็มีเหตุผลเช่นเดียวกันได้หรือไม่⁹ โกลด์แมนตอบคำถามนี้ว่าความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้

ในการสรุปว่าความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้ โกลด์แมนแสดงให้เห็นว่าผู้เชื่อสองคนที่เป็นผู้เสมอกันสามารถมีเหตุผลที่จะไม่ลงรอยกัน ดังนั้น บรรทัดฐานที่จะตัดสินว่าผู้เชื่อสามารถมี

⁶ "Epistemic Relativism and Reasonable Disagreement," 189-90.

⁷ Michael Bergmann, "Rational Disagreement after Full Disclosure," *Episteme* 6, no. 3 (2009): 336.

⁸ Goldman, "Epistemic Relativism and Reasonable Disagreement," 189.

⁹ คำถามเหล่านี้ เฟลด์แมนได้เสนอไว้ในบทความ "Reasonable Religious Disagreement" เขาแยกออกเป็น 2 ข้อ ดังนี้

- I. ผู้เสมอกันที่มีหลักฐานร่วมกัน สามารถมีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลได้หรือไม่
- II. ผู้เสมอกันที่มีหลักฐานร่วมกัน สามารถคิดอย่างมีเหตุผลว่าตัวเองมีเหตุผล ในขณะที่เดียวกันก็คิดว่าคนอื่นที่ไม่ลงรอยกันกับตนมีเหตุผลได้หรือไม่

ดูใน Richard Feldman, "Reasonable Religious Disagreements," in *Philosophers without Gods: Meditations on Atheism and the Secular Life*, ed. L. Antony (Oxford: Oxford University Press, 2007), 201.

เหตุผล จึงจะต้องเป็นบรรทัดฐานที่ยอมให้ผู้เชื่อสองคนสามารถมีการให้เหตุผลสนับสนุนความมีเหตุผล (rationally justified) ของตนเองได้ และหากสามารถปฏิเสธบรรทัดฐานที่ยอมให้ความถูกต้องเชิงบรรทัดฐานมีเพียงหนึ่งเดียวให้ตกไป ก็จะทำให้ผู้เชื่อแต่ละคนสามารถมีเหตุผลสนับสนุนความมีเหตุผลของตนที่จะมีทัศนคติความเชื่อที่ไม่ลงรอยกับคนอื่น ซึ่งนี่ก็หมายความว่า ความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้ ในหัวข้อถัดไปผู้วิจัยจึงจะแสดงให้เห็นข้อถกเถียงที่โต้แย้งความเป็นไปได้ของกรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล โดยเฉพาะข้อโต้แย้งของเฟลด์แมน ก่อนที่จะไปสู่การปกป้องแนวความคิดของโกลด์แมนในประเด็นดังกล่าว

การปฏิเสธความเป็นไปได้ของความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล

แนวความคิดที่สำคัญสำหรับการปฏิเสธความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผล คือแนวคิดเรื่อง “หลักการความเป็นได้อย่างเดียว” (Uniqueness Thesis) ที่เฟลด์แมนได้เสนอไว้ในบทความเรื่อง Reasonable Religious Disagreements (2007) ดังนี้

“หลักฐานชุดหนึ่งจะให้เหตุผลสนับสนุนทัศนคติใดทัศนคติหนึ่งที่มีต่อข้อความหนึ่ง ซึ่งเป็นทัศนคติหนึ่งจาก 3 ทัศนคติ ที่มีต่อข้อความใด ๆ ได้แก่ การเชื่อ การไม่เชื่อ และการระงับการตัดสิน หลักการความเป็นได้อย่างเดียวคือว่า จากชุดหลักฐานนั้นจะให้ผู้เชื่อมีทัศนคติเพียงหนึ่งเดียวที่มีเหตุผลสนับสนุนในความมีเหตุผล”¹⁰

หลักการความเป็นได้อย่างเดียวได้พูดถึงเฉพาะแค่การมีทัศนคติ (ต่อข้อความ) 3 แบบ ได้แก่ การเชื่อ การไม่เชื่อและการระงับการตัดสินเท่านั้น หลักการนี้ให้บรรทัดฐานว่า หลักฐานที่ผู้เชื่อมีจะให้ผู้เชื่อมีทัศนคติที่มีเหตุผลเพียงทัศนคติเดียวจากทัศนคติทั้งสาม ในกรณีความไม่ลงรอยของผู้เสมอคนที่ผู้เชื่อสองคนมีหลักฐานชุดเดียวกัน ก็ได้รวมเอาหลักฐานที่ว่ามีทัศนคติที่ขัดแย้งกันได้ด้วย โดยหลักฐานนี้จะคัดค้านทัศนคติความเชื่อเดิมของผู้เชื่อไม่ว่าจะเป็นการเชื่อหรือไม่เชื่อข้อความใด ๆ และอนุญาตให้ผู้เชื่อทั้งสองคนมีทัศนคติเดียวก็คือการระงับการตัดสินเกี่ยวกับข้อความนั้น ข้อสรุปก็คือผู้เชื่อจะไม่สามารถมีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลได้ บรรทัดฐานของหลักการความเป็นได้อย่างเดี่ยวนี้นี้

¹⁰ “A body of evidence justifies at most one attitude toward any particular proposition. As I think of things, our options with respect to any proposition are believing, disbelieving, and suspending judgment. The Uniqueness Thesis says that, given a body of evidence, one of these attitudes is the rationally justified one.” Ibid., 205.

มาจากทฤษฎีหลักฐานนิยมที่ว่า ผู้เชื่อจะมีหลักฐานสนับสนุนการเชื่อข้อความหนึ่งในเวลาหนึ่ง ก็ต่อเมื่อหลักฐานที่เขามีตอนนั้นสนับสนุนให้เขาเชื่อข้อความนั้นในเวลานั้น¹¹ ตัวอย่างที่เขาพิจารณาจากกรณีทีครั้งหนึ่งนักเรียนในห้องเรียนของเขามีการถกเถียงกันว่า ระหว่างการเชื่อในพระเจ้า (Theist) และการไม่เชื่อในพระเจ้า (Atheist) การเชื่อในแนวทางใดถือว่ามีเหตุผลสนับสนุน แม้ว่าผู้เชื่อทั้งสองฝ่ายพยายามอภิปรายและแสดงหลักฐานที่ตนมีให้คนอื่นเห็นว่าทำไมตนจึงมีเหตุผลสนับสนุน แต่ต่างฝ่ายต่างก็เชื่อว่าตนเองมีเหตุผล และไม่สามารถที่จะยอมให้ฝ่ายอื่นที่ขัดแย้งกับตนมีเหตุผลมากกว่าได้ และการยอมให้เกิดความไม่ลงรอยเช่นนี้ ไม่ได้ทำให้ความไม่ลงรอยนั้นมีเหตุผล เพราะผู้เชื่อฝ่ายหนึ่งจะคิดว่าฝ่ายอื่นไม่ได้มีเหตุผลเท่ากับตน แม้ว่าคนอื่นจะเชื่อในพระเจ้า เขาก็มีเหตุผลสนับสนุนของเขา ในขณะที่เดียวกัน แม้ว่าฝ่ายตนไม่เชื่อในพระเจ้าแต่ก็มีเหตุผลสนับสนุนเช่นกัน¹² การเชื่อในการให้เหตุผลสนับสนุนของตนย่อมดีกว่ากว่าการรับฟังความคิดเห็นของฝ่ายตรงข้าม ถ้าผู้เชื่อทั้งสองฝ่ายคิดเช่นนี้ก็เท่ากับว่าได้ละเลยหลักฐานที่ว่ายังมีคนอื่นที่ไม่ลงรอยกันกับตน แนวคิดของเฟลด์แมนตามหลักการความเป็นไปได้อย่างเดียวคือ ความมีเหตุผลของผู้เชื่อขึ้นอยู่กับว่าผู้เชื่อมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อที่เพียงพอจากหลักฐานหรือไม่ หากว่าผู้เชื่อมีข้อสรุปที่ไม่ตรงตามหลักฐานหรือมีการให้เหตุผลที่ไม่เพียงพอ ก็จะถือว่าผู้เชื่อไม่มีเหตุผล

เฟลด์แมน¹³ ได้โต้แย้งข้อสนับสนุนที่ปกป้องความเป็นไปได้ของกรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก ผู้ที่สนับสนุนว่าความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้อาจคิดว่าสามารถให้ผู้เชื่อมีข้อสรุปที่แตกต่างและขัดแย้งกันได้จากหลักฐานชุดเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ในคดีอาชญากรรมหนึ่ง นักสืบคนหนึ่งมีหลักฐานที่แน่นอนหาพที่จะกล่าวหาว่า ผู้ต้องสงสัยคนที่หนึ่งผิด และนักสืบอีกคนหนึ่งก็มีหลักฐานที่จะกล่าวหาว่า ผู้ต้องสงสัยคนที่สองผิด และนักสืบทั้งสองคนตระหนักดีว่าต้องมีผู้กระทำผิดเพียงคนเดียวในคดีนี้ นักสืบคนหนึ่งสามารถเชื่ออย่างมีเหตุผลว่า ผู้ต้องสงสัยคนที่หนึ่งผิด

¹¹ เฟลด์แมนไม่ได้ต้องการเหตุผลในเชิงปฏิบัติว่าความเชื่อส่วนตัวของใครจะมีประโยชน์อย่างไร เช่นตัวอย่างเรื่องการนับถือศาสนา เหตุผลของคนหนึ่งอาจเป็นว่า “หากเชื่อในศาสนานี้จะส่งผลดีต่อตนเอง” เหตุผลประเภทนี้ไม่ได้เป็นเหตุผลที่มีเป้าหมายทางญาณวิทยา ได้แก่การมีความเชื่อที่จริงและหลีกเลี่ยงความเชื่อที่เท็จ นอกจากนี้การเชื่อเช่นนั้นแล้วจะทำให้เกิดผลดีกับคนหนึ่งก็อาจจะไม่ได้ส่งผลดีกับคนอื่นที่เชื่อแบบเดียวกัน นี่แสดงให้เห็นว่าเหตุผลนี้ไม่ใช่เหตุผลที่เพียงพอที่จะยืนยันค่าความจริงของความเชื่อได้ ดังนั้นเฟลด์แมนจึงยอมรับเฉพาะการมีเหตุผลสนับสนุนเชิงญาณวิทยาเท่านั้น โดยการใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ถกเถียงกัน *ibid.*, 202-04.

¹² *Ibid.*, 201-02.

¹³ *Ibid.*, 204-13.

และคนที่สองไม่ผิด ในขณะที่เดียวกันนักสืบอีกคนหนึ่งก็สามารถเชื่ออย่างมีเหตุผลว่า ผู้ต้องสงสัยคนที่สองผิด คนแรกไม่ผิด ซึ่งถ้ายอมให้ผู้เชื่อทั้งสองมีเหตุผลสนับสนุนได้และนักสืบทั้งสองคนสามารถยอมให้เกิดข้อสรุปที่แตกต่างกันอย่างมีเหตุผลได้ก็เท่ากับว่า ความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้

เฟลด์แมนถือว่ามีไม่ใช้การวิเคราะห์ที่ถูกต้อง เพราะการให้ผู้เชื่อที่มีหลักฐานชุดเดียวกันสามารถมีข้อสรุปที่แตกต่างกันได้ ได้ละเลยที่จะใช้หลักฐานที่ว่าผู้เชื่อสองคนไม่ลงรอยกันและผู้เชื่อทั้งสองเป็นผู้สมอกันที่มีคุณธรรมทางปัญญาพอ ๆ กัน จากตัวอย่างของนักสืบสองคน เมื่อพวกเขาไม่ลงรอยกัน หลักฐานที่เพิ่มเข้ามาก็คือ หลักฐานที่นักสืบสองคนมีข้อสรุปแตกต่างกันว่าผู้ต้องสงสัยคนใดผิด ซึ่งหลักฐานนี้จะเป็หลักฐานที่ทำให้นักสืบแต่ละคนไม่สามารถจะเชื่อข้อสรุปของตนเองต่อไปได้อย่างมีเหตุผล และถ้านักสืบคนหนึ่งเชื่อว่าผู้ต้องสงสัยคนที่หนึ่งเป็นผู้กระทำผิด ก็จะหมายถึงว่านักสืบคนนั้นเชื่อว่าผู้ต้องสงสัยคนที่สองไม่ผิดด้วย ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่นักสืบคนนั้นจะยอมรับความเห็นต่างว่าผู้ต้องสงสัยคนที่สองกระทำผิด เฟลด์แมนเห็นว่า ในกรณีความไม่ลงรอยนี้ แม้ว่าผู้เชื่อทั้งสองคนไม่สามารถมีเหตุผลที่จะไม่ลงรอยกัน แต่มีเหตุผลที่จะระงับการตัดสินใจ ซึ่งนี่เป็นคำอธิบายจากหลักการความเป็นได้อย่างเดียวดังที่ได้เสนอไปแล้ว

ข้อโต้แย้งประการที่สอง ผู้ที่สนับสนุนความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลเชื่อว่าผู้เชื่อแต่ละคนมีจุดเริ่มต้นที่แตกต่างกัน แนวคิดนี้เห็นว่า ผู้เชื่อมีหลักการเบื้องหลังที่แตกต่างกันที่จะส่งผลให้ผู้เชื่อผู้เชื่อมีข้อสรุปที่แตกต่างกัน หลักการเบื้องหลังนี้จะเกี่ยวข้องกับการมีประสบการณ์การรับรู้โลกข้างนอกและการจัดการทางหลักฐานของผู้เชื่อ แนวคิดก็คือผู้คนที่มีความสมบัติทางปัญญาที่ต่างกันจะมีข้อสรุปที่แตกต่างกัน ในกรณีตัวอย่างเรื่องนักสืบของเฟลด์แมนข้างต้น การที่ผู้เชื่อมีหลักฐานชุดเดียวกัน ผู้เชื่อสามารถมีข้อสรุปที่แตกต่างกันได้ เนื่องจากมีการจัดการทางหลักฐานและให้น้ำหนักกับปัจจัยทางหลักฐานที่ต่างกัน เช่น หลักฐานที่สนับสนุนว่าผู้ต้องสงสัยคนที่หนึ่งผิดคือ เขาได้ยกยอกเงินจากบริษัท ส่วนหลักฐานที่สนับสนุนว่าผู้ต้องสงสัยคนที่สองผิดคือเขามีเรื่องอื้อฉาวในบริษัท นักสืบคนแรกอาจจะให้น้ำหนักกับปัจจัยแรกที่สนับสนุนว่าผู้ต้องสงสัยคนแรกผิด ในขณะที่นักสืบคนที่สองให้น้ำหนักกับอีกปัจจัยหนึ่งมากกว่า ดังนั้น แม้ว่าพวกเขาจะมีหลักฐานชุดเดียวกัน แต่เมื่อมีการให้น้ำหนักกับปัจจัยทางหลักฐานที่ต่างกัน ก็จะนำมาสู่ข้อสรุปที่แตกต่างกัน

สำหรับเฟลด์แมน จริงอยู่ที่ว่าผู้เชื่อแต่ละคนมีหลักการเบื้องหลังหรือมีมุมมองต่อโลกที่แตกต่างกัน แต่การพิจารณาที่ความแตกต่างนี้ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาทางญาณวิทยาเรื่องความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผล เพราะถ้าหากผู้เชื่อได้อภิปรายเกี่ยวกับประเด็นที่ถกเถียงกันร่วมกันอย่างเต็มที่ ผู้เชื่อก็

จะทราบว่าจะอะไรคือที่มาที่ไปหรือหลักการเบื้องหลังของแต่ละคน เฟลด์แมนเห็นว่า คำอธิบายแบบสัมพัทธนิยมที่ให้แต่ละคนมีเหตุผลสนับสนุนส่วนตัวจากหลักการเบื้องหลังส่วนตัว ไม่ถือว่าเป็นเหตุผลในทางญาณวิทยา เพราะเวลาเราเลือกหลักการเบื้องหลังบางอย่าง เรามีเหตุผลที่จะเลือกหลักการที่ชอบมากกว่าหลักการอื่น ๆ ที่ไม่ชอบ ซึ่งนี่เป็นเหตุผลในทางปฏิบัติและไม่ใช่ว่าเหตุผลเพียงพอยืนยันว่าเราจะมีชีวิตที่จริงใจได้

ข้อโต้แย้งประการที่สามคือ ผู้ที่สนับสนุนความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลอาจคิดเห็นว่า ผู้เชื่อคนหนึ่งยังมีหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อความบางอย่างที่รายงานให้กับผู้อื่นไม่ได้ และหลักฐานที่ว่านี้ก็ให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อเฉพาะกับคน ๆ นั้น ตัวอย่างเช่น หลักฐานทั้งหมดของผู้ที่เชื่อในพระเจ้าก็จะให้ผู้เชื่อคนนั้นมีเหตุผลสนับสนุนการเชื่อในพระเจ้า ส่วนหลักฐานทั้งหมดของผู้ที่ไม่เชื่อในพระเจ้าก็จะให้เหตุผลสนับสนุนการไม่เชื่อในพระเจ้าของคนนั้น ด้วยเหตุผลที่แต่ละคนมีหลักฐานส่วนตัวในการสนับสนุนความเชื่อของตนแตกต่างจากคนอื่นก็จะทำให้เราสรุปได้ว่าความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้

เฟลด์แมนโต้แย้งว่า สมมติว่าถ้าหากเราสามารถแบ่งปันหลักฐานระหว่างกันทั้งหมดได้จริง ทัศนคติความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลก็เป็นไปไม่ได้อยู่ดี เพราะตามหลักการความเป็นได้โดยตรง หลักฐานชุดเดียวกันจะสนับสนุนทัศนคติความเชื่อต่อข้อความที่กำลังพิจารณาแค่เพียงทัศนคติเดียว และทัศนคตินั้นถือว่ามีเหตุผล และไม่สามารถให้ทัศนคติอื่นมีเหตุผลสนับสนุนให้เป็นความเชื่อที่จริงใจได้ แต่สมมติให้ทัศนคติความไม่ลงรอยกันนั้นเป็นกรณีที่เราสามารถแบ่งปันหลักฐานระหว่างกันได้อย่างเต็มที่เท่าที่จะทำได้ เราก็จะมีหลักฐานบางอย่างที่ไม่ได้แบ่งปัน เช่น ประสบการณ์ส่วนตัว การหยั่งรู้ หรืออ้อมตติญาณ เฟลด์แมนยกตัวอย่างสมมติว่าให้คนสองคนมองออกไปนอกหน้าต่างในเวลาเดียวกัน แต่ทั้งสองคนเห็นต่างกัน คนหนึ่งเห็นนกกำลังบินผ่านไป อีกคนหนึ่งไม่เห็น ซึ่งเราจะพบเจอเหตุการณ์ทำนองนี้เสมอ นั่นเป็นเพราะแต่ละคนมีหลักฐานส่วนตัวที่ต่างกันและไม่สามารถแสดงให้อีกคนเห็นได้ว่าทำไมจึงเห็นหรือไม่เห็นว่ามีนกบินผ่านหน้าต่าง แต่การที่เราเชื่อว่าเห็นหรือไม่เห็นนกบินผ่านโดยไม่สงสัยในการรับรู้ของตนเอง เฟลด์แมนถือว่าไม่มีเหตุผล เช่นเดียวกับทัศนคติความไม่ลงรอยกันเกี่ยวกับเรื่องการเมืองของพระเจ้า เราไม่มีเหตุผลที่จะคิดว่าทั้งผู้ที่เชื่อในพระเจ้าและผู้ที่ไม่เชื่อในพระเจ้าต่างก็มีเหตุผลสนับสนุนทั้งคู่ และไม่ควรอ้างว่าเพราะแต่ละคนมีหลักฐานส่วนตัวจึงส่งผลให้แต่ละคนมีเหตุผล แต่ให้เราสามารถมีเหตุผลด้วยการสงสัยในความไม่ลงรอยกันและระงับการตัดสินนั้นไว้ก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าไม่มีหลักฐานที่จะบอกว่าการให้เหตุผลสนับสนุนของใครผิดพลาด นอกจากนี้ แม้ว่าผู้เชื่อจะไม่สามารถแบ่งปันหลักฐานได้ทั้งหมด แต่แบ่งปันให้มากที่สุดเท่าที่

จะเป็นไปได้ก็ตาม ผู้เชื่อคนหนึ่งก็ไม่สามารถจะคิดว่าคนอื่นที่เห็นต่างไปจากตนจะมีเหตุผล แน่แน่นอนว่า ทั้งคู่ก็จะคิดว่าคนอื่นมีเหตุผลสนับสนุนที่ผิดพลาด เพราะไม่อย่างนั้น ทั้งคู่ก็คงจะเป็นผู้ที่เชื่อใน ข้อความยืนยันและข้อความที่ปฏิเสธในเวลาเดียวกัน เช่น เชื่อในพระเจ้าและไม่เชื่อในพระเจ้า เหมือนกันในเวลาเดียวกัน เป็นต้น

และข้อโต้แย้งประการสุดท้ายคือ ผู้ที่สนับสนุนความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลโต้แย้งว่า มีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลเกิดขึ้นจริง แต่ผู้เชื่อไม่ได้ตระหนักถึงความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลนั้น แต่เฟลด์แมนแก้ต่างว่า ผู้เชื่อแต่ละคนก็ไม่สามารถที่จะเชื่ออย่างมีเหตุผลว่าอีกฝ่ายมีเหตุผล (ดังที่ ผู้วิจัยได้อธิบายไว้แล้วในข้างต้น) ด้วยเหตุนี้ ความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลจึงเป็นไปได้ แนวคิดก็คือว่า หากผู้เชื่อเป็นผู้เสมอกัน เป็นธรรมดาที่ผู้เชื่อคนหนึ่งจะให้น้ำหนักความน่าเชื่อถือกับ ประสบการณ์หรือการรับรู้ของตนเองมากกว่าคนอื่น และมีเหตุผลที่จะอ้างว่าคนอื่นเชื่ออะไรที่ไม่ตรงกับหลักฐานหรือเชื่อในสิ่งที่ผิดพลาด เอาเข้าจริงแล้วผู้เชื่อแต่ละคนต่างก็เชื่อว่าตนเองมีเหตุผล สนับสนุนความเชื่อด้วยกันทั้งนั้น และก็มีเหตุผลจะคิดว่าคนอื่นที่ไม่ลงรอยกับตนไม่มีเหตุผล

จากการปกป้องข้อสรุปของเฟลด์แมนที่ว่าความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้ทั้ง 4 ประการดังกล่าว ทำให้เราเห็นว่า เฟลด์แมนพยายามที่จะเชื่อมโยงความมีเหตุผลเข้ากับค่าความจริง ของความเชื่อที่มีต่อข้อความที่พิจารณา การมีเหตุผลสนับสนุนจะต้องนำไปสู่การมีความเชื่อที่จริง การมีความเชื่อที่จริงก็คือการที่ผู้เชื่อเชื่ออะไรก็ตามที่ตรงกับความจริง และการเชื่ออะไรที่จริงก็คือเชื่อ อะไรตามหลักฐานที่มี แม้แต่ในกรณีความไม่ลงรอยกัน ก็ให้เรายอมรับความเป็นไปได้อย่างเดียวของ ทศนคติความเชื่อที่มีเหตุผล ซึ่งไม่ใช่ทั้งการเชื่อและไม่เชื่อ แต่เป็นการระงับการตัดสินใจก่อน เพราะ ได้มีหลักฐานที่ผู้เชื่อทั้งสองคนมีความไม่ลงรอยกันเพิ่มเข้ามา และนี่จึงเป็นเหตุผลที่ความไม่ลงรอยกัน อย่างมีเหตุผลเป็นไปได้

อย่างไรก็ตาม คำอธิบายของเฟลด์แมนไม่เพียงพอที่จะสรุปว่าความไม่ลงรอยกันอย่างมี เหตุผลเป็นไปได้ โกลด์แมนได้ปฏิเสธข้อถกเถียงของเฟลด์แมน พร้อมกับเสนอว่าความมีเหตุผลอยู่ที่ การมีเหตุผลสนับสนุนในลำดับที่เหนือไปจากการให้เหตุผลสนับสนุนทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับคำถาม ต่อไป ผู้วิจัยจะแสดงแนวทางการปกป้องกรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลตามทัศนะของโกลด์แมน

การปกป้องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลตามทัศนะของโกลด์แมน

กรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลตามทัศนะของเพลต์แมนแตกต่างจากโกลด์แมนที่เงื่อนไข I. (จากเงื่อนไขของกรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลตามทัศนะของโกลด์แมน) กล่าวคือโกลด์แมนได้ขยายขอบเขตไปมากกว่าทัศนคติสามแบบที่เพลต์แมนพูดถึง (ได้แก่การเชื่อ การไม่เชื่อ และการระงับการตัดสิน) โดยรวมเอาทัศนคติที่ไม่มั่นใจเต็มที่เข้าไว้ด้วย และทัศนคติความเชื่อที่ว่านี่ก็สามารถมีเหตุผลสนับสนุนได้เช่นกัน¹⁴ ตัวอย่างของทัศนคติที่ไม่มั่นใจเต็มที่เช่น จากการสอบวิชาตรรกศาสตร์ระดับอุดมศึกษาของน้องสาวคนเล็กของฉันเมื่อสัปดาห์ที่ผ่านมา ฉันมีความมั่นใจที่ร้อยละ 80 หรืออยู่ในช่วงร้อยละ 75-85 ว่าเธอจะสอบผ่าน ส่วนน้องสาวคนกลางมั่นใจที่ร้อยละ 60 ว่าน้องสาวคนเล็กจะสอบผ่าน เป็นต้น นอกจากเรื่องของทัศนคติที่แตกต่างกันแล้ว เพลต์แมนก็กำหนดให้กรณีความไม่ลงรอยกันเป็นกรณีและผู้เชื่อทั้งสองคนจะต้องมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อต่อข้อความที่พิจารณาอย่างขัดแย้งกัน คือคนหนึ่งเชื่อข้อความหนึ่ง ส่วนอีกคนหนึ่งไม่เชื่อข้อความนั้น (ในขณะที่โกลด์แมนเห็นว่าเป็นไปได้ที่ผู้เชื่อคนหนึ่งอาจจะเชื่อข้อความนั้น ส่วนอีกคนหนึ่งระงับการตัดสิน และก็อาจมีกรณีและผู้เชื่อได้เชื่อในข้อความนั้นเหมือนกัน แต่แตกต่างกันที่ระดับของความมั่นใจนั่นเอง) เพลต์แมนเสนอว่าแม้ว่าผู้เชื่อสองคนจะมีเหตุผลสนับสนุนการเชื่อในตอนแรก แต่เมื่อต่อมาพบว่าได้เผชิญกับความไม่ลงรอยระหว่างกัน การมีเหตุผลสนับสนุนในตอนแรกของทั้งคู่ก็จะไม่ถือว่ามีเหตุผลต่อไป แต่การมีเหตุผลจะอยู่ที่ผู้เชื่อทั้งสองได้ระงับการตัดสินการเชื่อในข้อความนั้น ทัศนะของเพลต์แมนที่ตัดสินว่าความถูกผิดจะต้องมีลักษณะที่แน่นอนตายตัว ไม่ว่าจะอยู่ในบริบทใดก็ตาม เราเรียกว่าเป็นทัศนะเชิงภววิสัย ทัศนะนี้อธิบายว่าในกรณีความไม่ลงรอยกันของผู้เสมอกัน ความถูกต้องของบรรทัดฐานความมีเหตุผลก็จะต้องมีเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น และแนวคิดเชิงภววิสัยที่สำคัญในการอธิบายเรื่องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลคือ แนวคิดเรื่องหลักความเป็นได้อย่างเดียว หลักการนี้มีฐานแบบภววิสัยที่ตรงกันข้ามกับทัศนะสัมพัทธนิยมแบบสูญนิยม (nihilistic relativism) นั่นคือทัศนะภววิสัยจะยังยอมให้มีการตัดสินคุณค่าเชิงบรรทัดฐานบางอย่างให้กับการมีเหตุผลสนับสนุนของผู้เชื่อว่ามีเหตุผลหรือไม่ และเชื่อว่าบรรทัดฐานของความมีเหตุผลจะต้องมีเพียงหนึ่งเดียว ได้แก่บรรทัดฐานในทำนองที่ว่า “ถ้ากรณีใดก็ตามที่เข้ากับเงื่อนไขดังกล่าว ก็จะถือว่ามีเหตุผล ถ้าไม่ตรงตามเงื่อนไขนี้ ก็จะถือว่าไม่มีเหตุผล” ในขณะที่ทัศนะแบบสูญนิยมไม่ได้พิจารณาการให้คุณค่าใด ๆ แม้ว่าจะยอมให้มีความเชื่อที่หลากหลาย (ถ้าความถูกต้องขึ้นอยู่กับบริบทที่ไม่มีถูกผิดแล้ว บรรทัดฐานความมีเหตุผลของการให้เหตุผลสนับสนุนของผู้เชื่อก็จะไม่ได้ผูกขาดในการเป็นบรรทัดฐานที่ถูกต้องหนึ่งเดียว นั่นคือ ไม่ต้องตัดสิน

¹⁴ Goldman, "Epistemic Relativism and Reasonable Disagreement," 189-90.

ความถูกผิดใด ๆ เลย) อย่างไรก็ตามหากโกลด์แมนต้องการปฏิเสธบรรทัดฐานที่ยอมรับการให้คุณค่าแบบภววิสัย ก็จะต้องใช้คำอธิบายที่ยังยอมให้มีการตัดสินคุณค่าบางอย่าง นั่นคือ จะต้องปฏิเสธทัศนะสุญนิยมเป็นอันดับแรก

เมื่อปฏิเสธทัศนะสัมพัทธนิยมแบบสุญนิยมแล้วโกลด์แมนยังเหลือทางเลือกที่เป็นสัมพัทธนิยมแบบอื่นเพื่อที่จะอธิบายว่าทำไมบรรทัดฐานที่ถูกต้องจึงมีมากกว่าหนึ่งบรรทัดฐาน นอกจากนี้ หากเลือกรับแนวทางแบบสัมพัทธนิยมแล้วก็ต้องอธิบายให้ได้ว่า ทำไมความถูกต้องของบรรทัดฐานของความมีเหตุผลจึงสามารถมีได้มากกว่าหนึ่ง และปกป้องข้อโต้แย้งที่ว่า ทำไมการให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อที่เป็นเท็จจึงสามารถมีคุณค่าในทางญาณวิทยาได้

ระบบญาณวิทยาถูกต้องกับทัศนะสัมพัทธนิยมที่เข้ากันได้กับภววิสัย

ในบทความเรื่อง “Epistemic Relativism and Reasonable Disagreement” โกลด์แมนสนับสนุนแนวคิดสัมพัทธนิยมแบบพอล โบโกเซียน (Paul Boghossian) ที่ได้เสนอไว้ในหนังสือ Fear of Knowledge ว่า ลักษณะของการเป็นสัมพัทธนิยมจะประกอบด้วย (1) การไม่มีข้อเท็จจริงเชิงสัมบูรณ์นิยม (Epistemic non-absolutism) กล่าวคือไม่มีข้อความเฉพาะใดที่จะมีเหตุผลเชิงภววิสัย และ (2) การเป็นพหุนิยมเกี่ยวกับความเชื่อ (Epistemic pluralism) ที่เห็นว่ามึระบบความญาณวิทยาที่จริงแท้มากกว่าหนึ่งและแต่ละระบบความญาณวิทยาจะมีพื้นฐานที่แตกต่างกัน ไม่มีระบบความเชื่อใดถูกต้องมากกว่าระบบความเชื่ออื่น คำอธิบายสองข้อนี้สนับสนุนทัศนะสัมพัทธนิยมแบบโกลด์แมนที่ว่าไม่มีข้อเท็จจริงใด ๆ มีความถูกต้องตายตัวที่จะส่งผลให้ระบบความเชื่อหนึ่งใดถูกต้องมากกว่าระบบอื่น ๆ¹⁵ เราเรียกทัศนะนี้ว่า ทัศนะแบบพหุนิยม ในการอธิบายสนับสนุนความเป็นไปได้ของกรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลของผู้เสมอกัน จะเห็นว่าหากปัจเจกประเมินว่าบรรทัดฐานหรือระบบความเชื่อใดถูกต้อง ก็จะสามารถประเมินได้ว่าทัศนคติใด (ต่อข้อความที่พิจารณา) ถูกต้อง จากการอธิบายดังกล่าวโกลด์แมนจึงเสนอทัศนะสัมพัทธนิยมแบบใหม่ ที่ไม่รับสุญนิยม แต่เข้ากันได้กับภววิสัย

ก่อนที่เราจะรู้จักทัศนะของโกลด์แมนที่มีลักษณะเป็นสัมพัทธนิยมที่เข้ากันได้กับภววิสัย เรา จะทำความเข้าใจว่าอะไรคือระบบความเชื่อหรือบรรทัดฐานที่ใช้ตัดสินความมีเหตุผลในกรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผล

¹⁵ Ibid., 190-92.

โกลด์แมนเสนอหลักการว่า “ผู้เชื่อ A จะมีเหตุผลสนับสนุนในการมีทัศนคติ D ต่อข้อความ P เมื่อและก็ต่อเมื่อหลักฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับข้อความ P ได้แก่ ความเชื่อที่มีมาก่อน ประสบการณ์ หรือการรับรู้ (กระบวนการการรับรู้ ความทรงจำ หรือกระบวนการให้เหตุผล) สนับสนุนให้ผู้เชื่อ มีระบบความเชื่อที่ถูกต้อง และระบบความเชื่อที่ถูกต้องนี้จะให้ทัศนคติความเชื่อ D อันเป็นทัศนคติที่เหมาะสมต่อการเชื่อข้อความ P หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ การที่ A มีทัศนคติ D ได้สอดคล้องกันกับระบบความเชื่อนั้น”¹⁶

ผู้เชื่อจะมีเหตุผล (อย่างมีเหตุผลสนับสนุน) ว่าการเชื่อในข้อความนั้นมีเหตุผลสนับสนุน (เชื่อในข้อความที่มีค่าความจริงเป็นจริงและไม่เป็นเท็จ) ก็ต่อเมื่อระบบความเชื่อหรือบรรทัดฐานนั้นตัดสินว่าการเชื่อนั้นมีเหตุผล จากคำอธิบายนี้แสดงให้เห็นว่านอกจากจะมีหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อความที่พิจารณาโดยตรงแล้ว ยังมีหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการให้เหตุผลสนับสนุนความมีเหตุผลของผู้เชื่อ ได้แก่ บรรทัดฐาน รวมถึงระบบความเชื่อทั้งหมดของผู้เชื่อ หลักฐานประเภทบรรทัดฐานจะให้เหตุผลสนับสนุนการมีความเชื่อที่เหมาะสม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ บรรทัดฐานจะให้ผู้เชื่อมีเหตุผลสนับสนุนความมีเหตุผล บรรทัดฐานที่ถูกต้องสำหรับผู้เชื่อคนหนึ่งจะบอกว่าทัศนคติใดเป็นทัศนคติต่อข้อความที่เหมาะสม และการที่ทัศนคติเหล่านั้นสอดคล้องกับระบบความเชื่อจึงจะถือว่ามีความมีเหตุผล การอธิบายเชิงสัมพัทธนิยมเช่นนี้จึงยังคงสนับสนุนให้เกิดความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล เพราะแต่ละคนสามารถมีเหตุผลสนับสนุนความมีเหตุผลของตนเองได้จากการมีระบบความเชื่อที่ถูกต้องส่วนตัว และสิ่งที่กำหนดระบบที่ถูกต้องส่วนตัวก็คือหลักฐานของผู้เชื่อจำพวกความเชื่อที่มีมาก่อนและประสบการณ์การรับรู้ โกลด์แมนได้เสนอการมีเหตุผลสนับสนุนในการเลือกบรรทัดฐานหรือระบบความเชื่อที่ถูกต้องส่วนตัวที่สามารถอธิบายได้ทั้งแบบทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

การใช้เกณฑ์แบบทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายนอก โกลด์แมนยกตัวอย่าง หลักเกณฑ์เชิงทฤษฎีที่เน้นการมีระดับความจริงของระบบความเชื่อที่ดีกว่า ซึ่งกำหนดว่า “ระบบความเชื่อ E ดีกว่าระบบความเชื่อ E* เมื่อและก็ต่อเมื่อการมีทัศนคติใด ๆ ที่สอดคล้องกับระบบความเชื่อ E จะให้ระดับการมี

¹⁶ “Agent A is justified in holding doxastic attitude D vis-à-vis proposition P iff A’s total evidence vis-à-vis P (e.g., antecedent beliefs, experiences, and/or cognitive processes relevant to P) is such that the objectively right epistemic system implies that D is the appropriate attitude for A to adopt vis-à-vis P; in other words, iff A’s holding D conforms to the right epistemic system. Ibid., 192.

ความเชื่อที่จริงในระยะยาวสูงกว่าระบบความเชื่อ E^* ¹⁷ กล่าวคือ บางคนมีความเชื่อที่จริง เมื่อเขาเชื่อบางสิ่งบางอย่างว่ามันจริง ดังนั้นเราก็สามารถใช้ระดับของการมีความจริงในการกำหนดระดับความจริงของข้อเท็จจริง กล่าวคือ ความเชื่อต่อข้อความหนึ่งถูกกำหนดให้มีระดับความจริงที่ n ในช่วงตั้งแต่ 0-1 ($0 \leq n \leq 1$) ระดับของค่าความจริงเป็นจริงจะแสดงที่ n ใด ๆ ส่วน $1-n$ เป็นระดับของค่าความจริงเป็นเท็จ เช่น การเชื่อว่าข้อความหนึ่งจริง ก็ต่อเมื่อมีความเชื่อมั่นว่าข้อความนั้นจริงที่ 0.70 และ 0.30 เป็นระดับความเชื่อมั่นว่าข้อความนั้นเป็นเท็จ¹⁸ ซึ่งความเชื่อมั่นจะสัมพันธ์กับ บรรทัดฐานหรือระบบความเชื่อที่ดีกว่า ที่เราเชื่อว่าเป็นระบบความเชื่อที่น่าเชื่อถือและมีแนวโน้มจะให้ความเชื่อที่จริงในสัดส่วนที่มากกว่าระบบความเชื่ออื่น

ส่วนการใช้เกณฑ์แบบทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายใน ตัวอย่างเช่น หลักเกณฑ์ของระบบความเชื่อที่ดีกว่าที่มาจากผลการผลักดันเชิงอรรถคดีกฎหมายและการที่ผู้เชื่อได้ไตร่ตรองอย่างเหมาะสม ลักษณะเช่นนี้ถือว่าเป็นการสะท้อนกลับหรือการตอบสนองอย่างมีเหตุผลที่เกิดขึ้นภายในจิตของผู้เชื่อ ซึ่งตามทฤษฎีนี้ผู้เชื่อจะมีความไว้วางใจในความเชื่อของตนเอง ถ้าบรรทัดฐานหนึ่งมาจากการไตร่ตรองที่เหมาะสม บรรทัดฐานนั้นจะเป็นบรรทัดฐานที่ถูกต้องสำหรับผู้เชื่อคนนั้น ผู้เชื่อแต่ละคนจึงสามารถมีระบบความเชื่อที่ถูกต้องสำหรับตนเองได้ นอกจากนี้โดยทั่วไปผู้เชื่อมีทัศนคติความเชื่อที่ไม่ได้มั่นใจเต็มที่ ก็ให้ถือว่าผู้เชื่อจะเชื่ออะไรบางอย่างก็ต่อเมื่อมีระดับความมั่นใจที่สูงว่าสิ่งนั้นจะจริง ยกตัวอย่างการกำหนดความเชื่อตามหลักความน่าจะเป็นแบบจุด เช่น ผู้เชื่อเชื่อเพราะมีความมั่นใจที่ระดับร้อยละ 70 บางคนร้อยละ 85 หรือหลักความน่าจะเป็นแบบช่วง เช่น ผู้เชื่อมีความมั่นใจร้อยละ 90 ขึ้นไป (มั่นใจว่าเป็นไปได้มาก) มั่นใจร้อยละ 66-90 (เป็นไปได้) และร้อยละ 50 (เป็นไปได้น้อยหรือแทบเป็นไปได้ไม่ได้) ความแตกต่างของระดับความมั่นใจเหล่านี้ เช่น คนหนึ่งมั่นใจว่าข้อความนั้นเป็นไปได้มาก อีกคนหนึ่งมั่นใจว่าเป็นไปได้น้อยซึ่งขึ้นอยู่กับการสะท้อนคิดจากบรรทัดฐานส่วนตัว ถือว่าเป็นความไม่ลงรอยกันอย่างไร¹⁹ โดยบรรทัดฐานเหล่านี้จะสนับสนุนด้วยหลักฐานของแต่ละคนและยากที่จะพิสูจน์ให้คนอื่นเห็น ดังนั้น ทัศนคติต่าง ๆ จึงถูกแสดงออกได้อย่างหลากหลายมากกว่าจะเป็นเพียงแค่การเชื่อ ไม่เชื่อ หรือระงับการตัดสินใจ

¹⁷ “Epistemic system E is better than epistemic system E^* iff conformity to E would produce (in the long run) a higher total amount of degrees of truth-possession than conformity to E^* would produce.” Ibid., 194.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid., 194-96.

เราจะเห็นว่า แต่ละคนสามารถมีระบบความเชื่อหรือบรรทัดฐานที่ถูกต้องอย่างเป็นภววิสัย ส่วนตัวได้ โดยความถูกต้องนี้สามารถพิจารณาจากสองเกณฑ์ ได้แก่ เกณฑ์ที่เป็นทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายในและเกณฑ์ที่เน้นปัจจัยภายนอก โกลด์แมนสมมติว่าระบบความเชื่อที่ถูกต้องเชิงภววิสัยคือ “ระบบความเชื่อ RS” จากการสมมติเช่นนี้ ไม่จำเป็นว่าทุกคนจะมีเหตุผลสนับสนุนในการเชื่อว่าระบบความเชื่อ RS ถูกต้อง เพราะแต่ละคนต่างก็มีการสนับสนุนหรือหลักฐานต่อความเชื่อที่จริงแตกต่างกัน การเข้าถึงความจริงที่ว่าระบบความเชื่อที่ถูกต้องจึงแตกต่างกัน แม้แต่นักปรัชญาบางคนก็เข้าถึงความจริงข้อนี้แตกต่างกัน และที่สำคัญคนอื่นก็มีการยึดถือระบบความเชื่อที่ถูกต้องแตกต่างกัน เช่น ระบบ RS*, RS**, และ RS*** เป็นต้น²⁰ โกลด์แมนเห็นว่าผู้เชื่อทั้งสองคนสามารถมีเหตุผลสนับสนุนได้โดยไม่จำเป็นจะต้องมาจากเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งโดยเฉพาะ และเขาก็เปิดโอกาสให้เราเชื่อว่าแหล่งทางญาณวิทยาของผู้เชื่อสามารถจะเป็นปัจจัยที่เพียงพอที่ทำให้ผู้เชื่อมีบรรทัดฐานที่ถูกต้องได้

บรรทัดฐานมีหน้าที่ในการกำหนดว่าเราจะมีทัศนคติความเชื่ออย่างไร และยังมีหน้าที่กำหนดการเข้าใช้แหล่งข้อมูลทางญาณวิทยา ได้แก่ แหล่งทางญาณวิทยาของผู้เชื่อเองและแหล่งพยานหลักฐาน แหล่งทางญาณวิทยาของผู้เชื่อ เช่น การมองเห็น ความทรงจำ เป็นต้น บรรทัดฐานจากแหล่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นว่า “ถ้าดูเป็นแบบนี้สำหรับผู้เชื่อ ผู้เชื่อก็ควรเชื่อว่ามันเป็นเช่นนั้น” หรือ “ถ้าผู้เชื่อจำได้ว่าเช่นนั้น ผู้เชื่อก็ควรเชื่อว่ามันเป็นเช่นนั้น” และแหล่งพยานหลักฐาน บรรทัดฐานจะเป็นว่า “ถ้าผู้พูดหรือผู้เขียนให้การเป็นพยานว่าเช่นนั้น ผู้เชื่อก็ควรเชื่อว่าเป็นเช่นนั้น” เขาเห็นว่าผู้เชื่อไม่สามารถใช้บรรทัดฐานเชิงพยานหลักฐานโดยปราศจากการไว้วางใจในแหล่งทางญาณวิทยาของตนเองเพื่อที่จะบอกว่าผู้พูดคนนั้นเป็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือหรือไม่ แต่กระนั้นก็ได้ทำให้แหล่งพยานหลักฐานถูกลดทอนไปเป็นแหล่งทางญาณวิทยาของผู้เชื่อได้²¹ กล่าวคือ สิ่งที่ผู้อื่นบอกเล่ามา ไม่อาจจะเทียบได้กับประสบการณ์ส่วนตัว อัจฉมัตติกญาณ หรือความทรงจำของผู้เชื่อเอง อย่างน้อยสิ่งที่ผู้เชื่อฟังมาจากคนอื่นจะต้องผ่านการประเมินและไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ก่อนที่จะเชื่อ และความเชื่อที่มีเหตุผลสนับสนุนก็จะถูกเก็บเป็นความทรงจำ สิ่งที่ผู้อื่นบอกมาจึงไม่อาจลดทอนลงมาเป็นแหล่งทางญาณวิทยาของผู้เชื่อเองได้

โกลด์แมนได้ให้ตัวอย่างของบรรทัดฐานที่ผู้เชื่อได้รับมาจากพยานหลักฐาน และหลังจากนี้เขาได้เสนอบรรทัดฐานเชิงพยานหลักฐานที่ยอมรับกันโดยทั่วไป โดยอธิบายให้เห็นว่าผู้เชื่อที่มีบรรทัดฐาน

²⁰ Ibid., 196-97.

²¹ Ibid., 197.

เหล่านี้จะเป็นผู้มีเหตุผลได้อย่างไร ตัวอย่างคือ เด็ก ๆ มักจะเชื่อฟังที่ผู้ใหญ่บอกมาว่าอะไรเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เช่นในสังคมศาสนา ผู้ใหญ่จะบอกว่าคัมภีร์เป็นแหล่งข้อมูลที่แสดงความจริงเกี่ยวกับโลก บรรทัดฐานคือว่า “ถ้าคัมภีร์อธิบายว่าอย่างนั้น เราก็ควรเชื่อตามที่คัมภีร์อธิบาย” ส่วนในสังคมการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ จะมีบรรทัดฐานว่า “ถ้าการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ได้ข้อสรุปเช่นนั้น เราก็ควรเชื่อในสิ่งที่งานวิจัยบอก” คำถามคือว่า เด็ก ๆ ที่ถูกสอนในสังคมทางศาสนาและสังคมการศึกษาแนววิทยาศาสตร์จะมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อเชิงภววิสัยว่าบรรทัดฐานของพวกเขาถูกต้องหรือไม่ คำตอบคือพวกเขาสามารถมีเหตุผลได้ โดยขึ้นอยู่กับว่าอะไรคือบรรทัดฐานดั้งเดิมที่พวกเขามีในตอนนั้น เช่น มีบรรทัดฐานดั้งเดิมว่า ให้เชื่อผู้ใหญ่ในชุมชน ในตอนแรกที่เด็ก ๆ ไม่สามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การรับคำสอนจากผู้ใหญ่ก็จะให้เหตุผลเชิงภววิสัยสนับสนุนการเชื่อว่าบรรทัดฐานที่ถ่ายทอดมานี้มาจากแหล่งที่ถูกต้อง ซึ่งทำให้เด็ก ๆ มีเหตุผลสนับสนุนที่จะเชื่อบรรทัดฐานนั้น อย่างไรก็ตาม กรณีที่เด็ก ๆ ที่มีบรรทัดฐานที่ขัดแย้งกัน อาจคิดว่าบรรทัดฐานของตนมีเหตุผลสนับสนุนอย่างถูกต้อง ส่วนของผู้อื่นมีเหตุผลที่ผิดพลาดนี้ โกลด์แมนอธิบายว่า บรรทัดฐานทั้งสองมีเหตุผลสนับสนุนว่าถูกต้องภายใต้ระบบความเชื่อแตกต่างกัน ผู้เชื่อแต่ละคนก็มีสิทธิมั่นใจว่าบรรทัดฐานที่ตนยึดถือเป็นบรรทัดฐานที่มาจากระบบความเชื่อที่ถูกต้องอย่างเป็นภววิสัย²²

เมื่อคนเราเติบโตขึ้น บรรทัดฐานเหล่านี้ข้างต้นก็อาจถูกปรับปรุงโดยประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เชื่อเพื่อให้มีทัศนคติความเชื่อที่เข้าใกล้กับความจริงมากขึ้น²³ ตัวอย่างในเรื่องความเข้าใจเรื่องความน่าจะเป็นขั้นสูง ตอนแรกเราอาจมีความมั่นใจในการเชื่ออะไรบางอย่าง เพราะสิ่งนั้นดูเหมือนต่อเราว่าเป็นเช่นนั้น แต่หากเราคิดตามหลักการความน่าจะเป็นที่ซับซ้อนขึ้น เราจะพบว่าอะไรที่ดูเหมือนต่อเราก็อาจจะไม่ถูกต้อง เช่นในกรณีตัวอย่างทดลองเรื่องปัญหามอนตี ฮอลล์ (Monty Hall Problem) โดย มาริลิน วอช ซาวองท์ (Marilyn vos Savant, 1990) ปัญหานี้เป็นปัญหาของเกมโชว์รายการหนึ่งในสหรัฐอเมริกา และมอนตี ฮอลล์เป็นชื่อของผู้ดำเนินรายการ ในเกมจะมีประตู 3 บานให้ผู้เล่นเลือก โดยมีหนึ่งประตูที่มีรางวัลเป็นรถยนต์อยู่หลังประตู ส่วนอีกสองบานที่เหลืออยู่นั้นจะมีแพะ ตอนแรกผู้เล่นจะเลือกหนึ่งประตูที่มีรางวัลเป็นรถยนต์ แต่ก่อนที่จะเปิดประตูที่ผู้เล่นเลือก ผู้ดำเนินรายการจะเลือกเปิดประตูบานหนึ่งที่มีแพะอยู่จากประตูสองบาน หลังจากนั้นผู้ดำเนินรายการจะให้โอกาสผู้เล่นเลือกเปลี่ยนประตูที่เลือกไว้แล้วกับประตูที่เหลืออยู่ คำถามที่อิงกับความน่าจะเป็นนี้

²² Ibid.

²³ Ibid., 199.

คือว่า ผู้เล่นควรเปลี่ยนประตูหรือไม่ เพราะอะไร ทางเลือกใดมีโอกาสได้รางวัลมากกว่ากัน นักคณิตศาสตร์อย่าง วอซ ซาवองท์ ได้พิสูจน์ว่า ผู้เล่นควรเลือกเปลี่ยนประตู เนื่องจากจะเพิ่มโอกาสถูกรางวัลมากขึ้นเป็น $2/3$ ²⁴ เธอได้พยายามแสดงให้เห็นว่าบางครั้งความจริงที่สามารถพิสูจน์ได้ตามหลักความน่าจะเป็นเชิงคณิตศาสตร์ก็อาจจะสวนทางกับสามัญสำนึกหรืออรรถกถาของเรามา โดยคนทั่วไปอาจคิดว่าจะเปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยนประตู ก็มีโอกาสดูได้ประตูที่มีรถยนต์อยู่ข้างหลังพอ ๆ กัน แต่การคิดอย่างรอบคอบและซับซ้อนขึ้นจะทำให้เราพบว่า โอกาสของการเลือกเปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยนประตูเพื่อที่ผู้เล่นจะเปิดได้รถยนต์ ไม่ใช่เท่ากันที่ 50/50 สำหรับโกลด์แมน ไม่ว่าผู้เชื่อจะมีบรรทัดฐานที่ถูกพัฒนาขึ้น หรือมีกระบวนการคิดที่มีประสิทธิภาพหรือไม่ ไม่ว่าผู้เชื่อจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ต่างก็สามารถมีเหตุผลสนับสนุนในการเชื่อบรรทัดฐานใด ๆ ให้เป็นบรรทัดฐานที่ถูกต้องและใช้ได้ต่อตนเอง แม้ว่าผู้เชื่อจะไม่สามารถเข้าถึงความจริงแท้ว่าบรรทัดฐานใดถูกต้องอย่างเป็นทางการ²⁵

จากคำอธิบายข้างต้นเกี่ยวกับกระบวนการให้เหตุผลสนับสนุนความมีเหตุผลดังกล่าวทำให้กรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้ ซึ่งนี่คือแนวคิดสัมพัทธนิยมที่ไปด้วยกันได้กับภววิสัย เรียกว่า “สัมพัทธนิยมที่มีฐานแบบภววิสัย” (objectivity-based relativism) โกลด์แมนเสนอว่า

*“มีระบบความเชื่อที่ถูกต้องเพียงหนึ่งเดียวที่ใช้กำหนดการมีเหตุผลสนับสนุนทัศนคติ ความเชื่อของผู้เชื่อคนหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ผู้เชื่อมีมุมมองเกี่ยวกับหลักฐานที่ต่างกันเมื่อเทียบกับระหว่างผู้เชื่อคนหนึ่งที่ยึดถือระบบหนึ่งและผู้เชื่ออีกคนหนึ่งที่ยึดถือระบบอื่น ดังนั้นการให้เหตุผลสนับสนุนอย่างเป็นทางการวิสัยต่อระบบความเชื่อของผู้เชื่อจึงมีลักษณะที่หลากหลายมากกว่าเป็นแบบเดียว ผู้เชื่อบางคนมีเหตุผลสนับสนุนเชิงภววิสัยในการเชื่อบรรทัดฐานและระบบความเชื่อหนึ่งว่าถูกต้อง คนอื่นก็มีเหตุผลสนับสนุนเชิงภววิสัยในการเชื่อบรรทัดฐาน และระบบความเชื่ออื่นว่าถูกต้องเช่นเดียวกัน และใช้บรรทัดฐานนั้นในการสนับสนุนทัศนคติ ความเชื่อต่อบรรทัดฐานในลักษณะที่เป็นระดับความมั่นใจ มากกว่าทัศนคติที่มั่นใจเต็มที่”*²⁶

²⁴ Wikipedia, "Monty Hall Problem," (2016).

²⁵ Goldman, "Epistemic Relativism and Reasonable Disagreement," 201.

²⁶ “There is a uniquely correct E-system that governs the objective justifiedness and unjustifiedness of people’s doxastic attitudes. However, people occupy different evidential positions vis-à-vis this system and other candidate E-systems. Hence, the objective justificational status of different people vis-à-vis different E-systems is varied rather than uniform. Some people are objectively justified in believing certain E-norms and E-systems to be correct; others are objectively justified in

หลักการสัมพัทธนิยมที่มีฐานแบบภววิสัยนี้เปิดโอกาสให้แต่ละคนที่ไม่ลงรอยกันสามารถมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อของตนได้อย่างเป็นภววิสัย และยอมให้อัปเดตติกฎของแต่ละคนมีส่วนร่วมในการให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อ กล่าวคือ สมมติให้ผู้เชื่อคนหนึ่งมีเหตุผลสนับสนุนการเชื่อบรรทัดฐานหนึ่งคือ บรรทัดฐาน a และ a เป็นบรรทัดฐานที่ถูกต้อง บรรทัดฐานนี้ให้ทัศนคติความเชื่อต่อข้อความ p ว่า p เป็นจริง ในขณะที่เดียวกันผู้เชื่ออีกคนหนึ่งเชื่อในบรรทัดฐาน b ว่าถูกต้อง และให้ทัศนคติที่ขัดแย้งกับผู้เชื่อคนแรกว่า p เป็นเท็จ ตามกรณีความไม่ลงรอยกันนี้อธิบายได้ว่า ผู้เชื่อทั้งสองจะมีเหตุผลสนับสนุนเหตุผลของตนเองในการเชื่อว่าข้อความที่พวกเขาเชื่อว่าจริงนั้นมีเหตุผลสนับสนุน ซึ่งคำอธิบายนี้ตรงกับกรณีเหตุผลสนับสนุนเชิงภววิสัยในลำดับที่สองของโกลด์แมน²⁷ ดังที่ได้เสนอไปแล้วในส่วนต้นของบท และความมีเหตุผลลำดับที่สองจะทำให้เกิดการมีเหตุผลสนับสนุนที่ลำดับแรกและขึ้นอยู่กับการสอดคล้องบรรทัดฐานที่ผู้เชื่อ ดังนั้น ตามหลักการสัมพัทธนิยมที่เปิดโอกาสให้ผู้เชื่อมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อของตนได้อย่างเป็นภววิสัย จึงนำมาสู่ข้อสรุปว่าความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลของผู้เสมอกันจึงเป็นไปได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อเราปกป้องกรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลว่าเป็นไปได้แล้ว เราจะต้องอธิบายถึงหลักฐานที่จะใช้สนับสนุนที่การมีเหตุผลสนับสนุนลำดับที่สองนี้ด้วย

ประเภทของหลักฐาน

มีคำถามว่าหากเราจำกัดให้ผู้เชื่อมีความสามารถทางสติปัญญาพอ ๆ กัน มีหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคำถามชุดเดียวกัน และเมื่อเราได้ข้อสรุปว่าความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้ โดยเหตุผลจะเกิดที่ชั้นของการมีเหตุผลสนับสนุนลำดับที่สองแล้ว คำถามคือ อะไรคือหลักฐานที่ใช้สนับสนุนให้เหตุผลที่ลำดับนี้ โกลด์แมนจำแนกประเภทของหลักฐานในกรณีความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันทั้งหมดออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่หนึ่งเป็น *หลักฐานของผู้เชื่อ* ที่เกี่ยวข้องกับข้อความที่พิจารณา เราเรียกว่า หลักฐานวัตถุ (material evidence) แบ่งออกเป็น

1. หลักฐานเกี่ยวกับข้อความนั้น ๆ โดยตรง
2. หลักฐานที่พิจารณาความสามารถทางญาณวิทยาของผู้เชื่อเอง และ

believing other E-norms and E-systems to be correct. Similarly for attitudes other than full belief toward E-norm-related propositions.” Ibid.

²⁷ Ibid., 202.

3. หลักฐานที่พิจารณาความสามารถทางญาณวิทยาของคนอื่น

หลักฐานส่วนที่สอง *บรรทัดฐาน* ที่ถูกใช้ในการควบคุมและจัดการทางญาณวิทยาในกำหนดทัศนคติความเชื่อ²⁸

สำหรับโกลด์แมน แม้ว่าหลักฐานส่วนแรกจะเป็นหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อความหรือข้อเท็จจริงที่ผู้เสมอกันพิจารณา หรือเกี่ยวข้องกับการตัดสินค่าความจริงของข้อความหรือข้อเท็จจริงนั้น ๆ (เป็นหลักฐานที่ให้เหตุผลสนับสนุนลำดับแรก) แต่ก็ไม่ใช่หลักฐานส่วนที่เกี่ยวข้องกับความมีเหตุผลของกรณีความไม่ลงรอยระหว่างผู้เสมอกัน ส่วนหลักฐานในส่วนที่สองนี้เป็นหลักฐานที่สนับสนุนความมีเหตุผลของผู้เชื่อ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเราไม่สามารถให้ค่าความจริงหรือความถูกต้องกับบรรทัดฐานของเราได้เหมือนกับทัศนคติความเชื่อเกี่ยวกับข้อเท็จจริง เพราะบรรทัดฐานเป็นกฎหรือการอนุญาต เช่น “ไม่เชื่ออะไรก็ตามที่ไม่มีหลักฐานสนับสนุน” เป็นต้น ซึ่งข้อความนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทางโลกที่เราจะสามารถให้ค่าความจริงเท็จได้ ถึงกระนั้นเราสามารถที่จะตัดสินข้อความที่ว่า “บรรทัดฐาน X เป็นบรรทัดฐานที่ถูกต้อง” ได้ และเพื่อยืนยันความจริงของข้อความนี้ เราจึงต้องการหลักฐานสนับสนุนนั่นเอง แน่แน่นอนว่าหลักฐานส่วนนี้ของแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน เมื่อเราสามารถยืนยันบรรทัดฐานที่ถูกต้อง ก็จะทำให้เราสามารถยืนยันทัศนคติความเชื่อของเราต่อข้อความใด ๆ ว่ามีเหตุผลได้ ดังนั้น การมีเหตุผลสนับสนุนในลำดับที่สองจึงอยู่ที่ผู้เชื่อจะมีเหตุผลสนับสนุนความมีเหตุผลของตนเองที่จะบอกว่าการมีทัศนคติความเชื่อใด ๆ ในข้อความนั้นมีเหตุผลสนับสนุนได้อย่างไร

แม้ว่าตามสามัญสำนึกเราจะยอมรับว่าต้องมีระบบความเชื่อหรือบรรทัดฐานที่ถูกต้องเพียงหนึ่งเดียว และเราก็กำลังยึดถือในบรรทัดฐานนั้นอยู่ แต่เราจะพบว่าผู้อื่นที่อยู่ในบริบทสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีการยึดถือบรรทัดฐานที่แตกต่างจากเรา แล้วถ้าให้ผู้อื่นสามารถที่จะคิดได้ว่าระบบความเชื่อของพวกเขาก็สามารถถูกต้องเชิงภววิสัยได้เหมือนกับที่เรากำลังทำ พวกเขาก็สามารถยึดถือระบบทางความเชื่อที่แตกต่างกันว่าเป็นระบบที่ถูกต้องได้ ในกรณีของความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลของผู้เชื่อสองคนที่มีคุณสมบัติทางสติปัญญาพอ ๆ กัน แม้จะมีหลักฐานชุดเดียวกัน ก็สามารถมีทัศนคติที่ขัดแย้งกันได้อย่างมีเหตุผล โดยการมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อที่ลำดับที่สอง อีกนัยหนึ่ง การมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อในลำดับที่สอง (ที่ให้เหตุผลว่าบรรทัดฐานของตนถูกต้อง) ก็ได้ให้

²⁸ Ibid., 208.

เหตุผลสนับสนุนความเชื่อที่ลำดับแรก และผู้เชื่อแต่ละคนก็สามารถจะคิดได้ว่าคนอื่นก็มีเหตุผลเหมือนกับตน ทั้งหมดนี้เป็นคำอธิบายตามทัศนคติสัมพัทธนิยมที่มีฐานแบบภววิสัยของโกลด์แมน

ในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะเสนอแนวคิดที่สนับสนุนแนวทางของโกลด์แมน ได้แก่ทัศนคติของเวดจ์วูดและเบิร์กแมน แนวทางแรกคือแนวทางของเวดจ์วูดที่พิจารณาปัญหากรณีความไม่ลงรอยเชิงศีลธรรมที่จะทำให้เราเข้าใจตัวอย่างของความไม่ลงรอยเชิงบรรทัดฐานที่เกิดขึ้นที่การมีเหตุผลสนับสนุนที่ลำดับที่สอง ซึ่งทัศนคติดังกล่าวเข้ากันได้กับทัศนคติของโกลด์แมน

ทัศนคติของเวดจ์วูด

ในขณะที่โกลด์แมนได้เสนอข้อถกเถียงที่สนับสนุนแนวทางสัมพัทธนิยมที่เข้ากันได้กับภววิสัยในการอธิบายว่าผู้เชื่อสามารถมีเหตุผลจากการมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่ออย่างเป็นภววิสัยได้ トラบเท่าที่ความเชื่อนั้นสอดคล้องกับบรรทัดฐานหรือระบบความเชื่อที่ถูกต้องอย่างเป็นภววิสัยสำหรับผู้เชื่อคนนั่นเอง เวดจ์วูดได้โต้แย้งทัศนคติสัมพัทธนิยมและเสนอว่ามีแนวทางอื่นที่สามารถใช้อธิบายเรื่องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับศีลธรรมได้ดีกว่า ในบทความ "The Moral Evil Demons" (2010) เขาอ้างว่ากรณีความไม่ลงรอยเชิงศีลธรรมเป็นไปได้เพราะกรณีความไม่ลงรอยกันเชิงข้อเท็จจริงนั้นเป็นไปได้ กรณีความไม่ลงรอยกันเชิงศีลธรรมเป็นเหมือนกับกรณีความไม่ลงรอยที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงทั่วไป เขาปฏิเสธทัศนคติสัมพัทธนิยมก็เพราะโดยทั่วไปเมื่อเกิดความไม่ลงรอยทางศีลธรรม ผู้เชื่อคนหนึ่งจะคิดว่าผู้เชื่อคนอื่นอาจมีทัศนคติความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง²⁹ ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางของเวดจ์วูดเข้ากันได้กับแนวทางของโกลด์แมนเนื่องจากความไม่ลงรอยกันเชิงศีลธรรมเป็นความไม่ลงรอยกันประเภทเดียวกับความไม่ลงรอยกันเชิงบรรทัดฐาน

เวดจ์วูดเห็นด้วยกับแนวทางที่ว่า ผู้เชื่อมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อทางศีลธรรมที่มาจากอรรถปริวรรตหรือความเชื่อที่มีมาก่อน ความเชื่อทางศีลธรรมทั้งหลายที่ถือว่ามีเหตุผลสนับสนุนหรือถูกต้องจึงจะต้องสอดคล้องกับความเชื่อเบื้องต้นหรืออรรถปริวรรตของผู้เชื่อเอง³⁰ และโดยทั่วไป เราจะพบว่าผู้เชื่อไม่ได้เป็นนักวิมตินิยมที่สงสัยในระบบความเชื่อทั้งหมด เมื่อมีกรณีความไม่ลงรอยทางศีลธรรมเกิดขึ้น ผู้เชื่อยังคงมีการใช้ความเชื่อที่มีมาก่อนสนับสนุนความเชื่อในครั้งต่อมาและผู้เชื่อไม่ได้สงสัยความเชื่อทางศีลธรรมจนต้องเลิกยึดถือ ถึงแม้ว่าผู้เชื่อคนหนึ่งจะระลึกว่าผู้เชื่อคน

²⁹ Ralph Wedgwood, "The Moral Evil Demons," *ibid.* (Oxford), 216.

³⁰ *Ibid.*, 217.

อื่นที่มีความสามารถทางสติปัญญาพอ ๆ กันกำลังมีทัศนคติที่ไม่ลงรอยกับเรา แต่เราก็ไม่มีเหตุผลบอก
ว่า คนอื่นมีการเชื่อที่เข้าใจผิดหรือไร้เหตุผล และเราไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะหักล้างความเป็นไปได้
ของกรณีความไม่ลงรอยทางศีลธรรมที่มีเหตุผล³¹ เมื่อเป็นเช่นนี้ ความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลจึง
เป็นไปได้

นักวิมตินิยมบางคนอาจสงสัยว่า เป็นไปได้หรือไม่ที่ผู้เชื่ออาจถูกหลอกหลวงจากปีศาจทาง
ประสบการณ์ ผู้เชื่อทั้งสองมีทัศนคติทางศีลธรรมที่แตกต่างกัน แต่การที่ผู้เชื่อมีอัม昧ตักญาณหรือ
ความเชื่อเบื้องหลังซึ่งเป็นแหล่งญาณวิทยาพื้นฐานของผู้เชื่อที่มีความสอดคล้องกันภายในระบบความ
เชื่อของผู้เชื่อคนหนึ่ง จึงทำให้เราไม่ต้องกังวลในความสามารถของผู้เชื่อว่ามีการใช้เหตุผลไม่ดี
ผิดพลาด หรือไม่รู้ข้อเท็จจริง เพราะแม้ว่าจะมีปีศาจหลอกหลวง ก็ไม่ได้มีผลต่อความสอดคล้องกันของ
ระบบความเชื่อของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง กล่าวคือไม่ได้ทำให้ระบบความเชื่อของฝ่ายหนึ่งสอดคล้องน้อย
กว่าอีกฝ่าย และถึงแม้ว่าจะมีปีศาจกำลังหลอกหลวงผู้เชื่อ ก็ไม่ได้หมายความว่าระบบความเชื่อที่ไม่น่า
เชื่อถือ ความสอดคล้องของระบบความเชื่อนี้เองที่ถือเป็นความมีเหตุผล³² นี่จึงเป็นเหตุผลว่าทำไม
เรายอมให้ผู้เชื่อคนอื่นที่มีระบบความเชื่อที่แตกต่างกับเราสามารถมีสถานะทางญาณวิทยาที่พอ ๆ กับ
เราได้ และยอมให้ทัศนคติของเขาก็มีโอกาสถูกต้องได้เหมือนกัน อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าเราจะคิดว่า
ทัศนคติของเราและคนอื่นต่างมีโอกาสที่จะถูกต้องพอ ๆ กัน แต่เราก็มีความมั่นใจในทัศนคติความเชื่อ
เชิงศีลธรรมของเราอยู่ และมีแนวโน้มที่จะไม่เปลี่ยนแปลงความคิดเห็นทางศีลธรรมของเราได้ง่าย
เช่นเดียวกับความคิดเห็นทางศีลธรรมทั่วไป

เวดจ์วูดได้อธิบายว่าผู้เชื่อคนหนึ่งจะรับบรรทัดฐานหรือศีลธรรมที่ถูกต้องมาได้อย่างไร เขา
เสนอทฤษฎีการให้เหตุผลสนับสนุนที่เน้นปัจจัยภายใน (internalism) ที่ว่าความมีเหตุผลอยู่ที่สถานะ
ทางจิตภายในของผู้เชื่อ การที่ผู้เชื่อจะมีทัศนคติความเชื่อหนึ่งในเวลาหนึ่งนั้นขึ้นอยู่กับว่าผู้เชื่อมี
สถานะทางจิตอย่างไรในเวลานั้น อีกทางหนึ่ง การประเมินค่าว่าทัศนคติความเชื่อหนึ่งมีเหตุผลหรือไม่
จะขึ้นอยู่กับว่าความเชื่อหนึ่งมีความสัมพันธ์กับสถานะทางจิตอื่น ๆ อย่างไร และไม่ได้เน้นว่าความเชื่อ
นั้นต้องเป็นความเชื่อในข้อความที่จริง (เชิงข้อเท็จจริง) อย่างเป็นภววิสัยกับโลกภายนอก อย่างไรก็ตาม
ตามผู้วิจัยเห็นว่าเวดจ์วูดยังคงรับทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายนอก (externalism) ด้วย เพื่อที่จะอธิบายว่า
การมีเหตุผลที่มีประสิทธิภาพสำหรับผู้ที่เป็นโศกและเรียนรู้มากขึ้นจนมีความสามารถทางสติปัญญา

³¹ Ibid., 219.

³² Ibid., 221-23.

ขึ้นนั้นควรเป็นอย่างไร (ผู้วิจัยจะอธิบายต่อไปในประเด็นเรื่องหลักการเชื่อคนง่าย) ดังนั้นเวดจ์วูดได้เสนอหลักการหรือบรรทัดฐานที่สนับสนุนความเชื่อทางศีลธรรม ได้แก่หลักการทางญาณวิทยาแบบพิเศษ (special epistemic principle) และหลักการทางญาณวิทยาแบบทั่วไป (general epistemic principle) หลักการทางญาณวิทยาพิเศษ ประกอบด้วยหลักการที่ว่า (1) มีเหตุผลที่จะยอมรับประสบการณ์ทางผัสสะ (ไม่มีเหตุผลพิเศษใด ๆ ที่จะสงสัยว่าคนหนึ่งกำลังรับรู้ถูกต้องหรือไม่) (2) มีเหตุผลที่จะยอมรับความทรงจำ (ไม่มีเหตุผลพิเศษที่จะสงสัยว่าคนนั้นกำลังจดจำอย่างถูกต้องหรือไม่) (3) มีเหตุผลที่จะยอมรับอรรถัตติญาณทางศีลธรรม (ไม่มีเหตุผลพิเศษใด ๆ ที่จะสงสัยว่าอรรถัตติญาณของคนนั้นน่าเชื่อถือหรือไม่) ส่วนหลักการทางญาณวิทยาทั่วไป ประกอบด้วยหลักการความสอดคล้องทางตรรกะ ความสอดคล้องทางอุปนัยและนิรนัย³³ หลักการทางญาณวิทยาแบบพิเศษเป็นหลักการที่ใช้กับสถานะทางจิตที่ไม่สามารถแบ่งปันได้ ส่วนหลักการทั่วไปใช้กับความเชื่อใด ๆ ทั้งหมด และสามารถพิสูจน์ให้ผู้อื่นเห็นว่าเรามีเหตุผลหรือน่าเชื่อถืออย่างไร ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าทั้งหลักการแบบพิเศษและแบบทั่วไปเป็นสิ่งที่โกลด์แมนเรียกว่าบรรทัดฐานที่จะใช้กำหนดว่าอะไรคือหลักฐานหรือสิ่งที่ให้สนับสนุนความเชื่อของผู้เชื่อคนหนึ่งในกรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล

เวดจ์วูดเห็นว่าหลักการทางญาณวิทยาทั่วไป มีประโยชน์ที่จะใช้ในการทำความเข้าใจผู้อื่นที่มีทัศนคติไม่ลงรอยกับเรา เป็นหลักการที่สามารถเข้าใจง่ายและพิสูจน์ได้ง่าย มีการอธิบายถึงทางเลือกในการตอบสนองต่อผู้อื่นหลายวิธีที่เราจะยอมรับผู้อื่นให้เป็นผู้ที่มีความสามารถทางสติปัญญาพอ ๆ กับเราหรือไม่ เช่น เรามีเหตุผลที่จะเชื่อว่าทัศนคติความเชื่อใด ๆ ของผู้อื่นที่มีต่อข้อความหนึ่งนั้นมีความถูกต้องมากกว่าความเชื่อของเรา อาจเป็นเพราะเขามีความเชี่ยวชาญต่อประเด็นคำถามมากกว่า ซึ่งเราก็จะคล้อยตามเขาได้ทันที หรือเรามีเหตุผลที่จะเชื่อว่าเรามีทัศนคติความเชื่อที่ถูกต้องมากกว่าคนอื่นในกรณีที่เรามั่นใจว่าเรามีความเชี่ยวชาญมากกว่าคนอื่น เช่น กรณีการพิจารณาเรื่องไวยากรณ์ภาษาที่เราเป็นเจ้าของภาษานั้น ในขณะที่ผู้อื่นไม่ได้เป็นเจ้าของภาษาและไม่ได้มีความเชี่ยวชาญเท่ากับเรา เราจะมีเชื่อมั่นในทัศนคติความเชื่อของเรามากกว่า หรือบางกรณีที่เรามีเหตุผลที่จะตอบสนองต่อความไม่ลงรอยกันด้วยการลดระดับความน่าเชื่อถือของเราลง เพราะเรามีความมั่นใจในความเชื่อของเราไม่เต็มที่ หรือมีความสงสัยอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ได้คล้อยตามผู้อื่นง่ายเกินไป หลักการทางญาณวิทยาทั่วไปเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นเงื่อนไขที่ประเมินว่าความเชื่อของคนอื่นมีความน่าเชื่อถือแค่ไหน ถ้าเราพิจารณาแล้วเห็นว่าอรรถัตติญาณของเขามีความน่าเชื่อถือมากกว่าเรา เราก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในภายหลัง และประโยชน์อีกประการหนึ่งคือ มันช่วยอธิบายว่าทำไมเราจึงไม่

³³ Ibid., 230-31.

จำเป็นต้องยอมประนีประนอมในกรณีที่เกิดความไม่ลงรอยกัน หากว่าหลักการทั่วไปช่วยอธิบายว่าทำไมความเชื่อของเราจึงน่าเชื่อถือหรือมีเหตุผลสนับสนุน³⁴ และเราสามารถนำหลักการนี้ในการตรวจสอบว่ากระบวนการสร้างความเชื่อของผู้อื่นนั้นมีความน่าเชื่อถือหรือตรงกับความจริงข้างนอกผู้เชื่ออย่างไร มีเหตุผลหรือหลักฐานมาสนับสนุนอย่างไร สอดคล้องกับบรรทัดฐานหรือหลักของความมีเหตุผลหรือไม่ ผู้วิจัยเห็นว่า คำอธิบายตามหลักการนี้สอดคล้องกับทฤษฎีที่เน้นความน่าเชื่อถือของกระบวนการว่าถ้าความเชื่อที่ยึดถือได้มาจากการกระบวนการสร้างความเชื่อที่น่าเชื่อถือ ความเชื่อนั้นก็จะได้รับการยอมรับว่าน่าเชื่อถือและมีเหตุผลสนับสนุน

นอกจากหลักการทางญาณวิทยาทั่วไปที่ใช้กำหนดความสามารถหรือความมีเหตุผลของผู้เชื่อคนอื่นแล้ว เวตจิวต์ใช้หลักการแบบพิเศษอธิบายว่าทำไมผู้เชื่อแต่ละคนมีการยึดมั่นถือมั่นในตนเองในขณะที่ยังยอมให้เกิดความไม่ลงรอยกันได้ โดยเฉพาะในกรณีที่เรามีความไม่ลงรอยกับผู้อื่นที่มีสถานะทางญาณวิทยาพอ ๆ กับเรา ผู้เชื่อแต่ละคนเชื่อมั่นในทัศนคติความเชื่อของตนเองและไม่ยอมประนีประนอมกับผู้อื่นได้ง่าย นั่นก็เพราะเรามีความมั่นใจในอรรถัตติญาณของตนเองว่ามีความน่าเชื่อถือมากกว่าของคนอื่น เวตจิวต์อธิบายว่าความไว้วางใจนี้ไม่ใช่แค่การที่เรามีความไว้วางใจในอรรถัตติญาณของตัวเองเท่านั้น แต่เรายังมีความไว้วางใจในอรรถัตติญาณของผู้อื่นเช่นกัน³⁵ กล่าวคือ อรรถัตติญาณของคนอื่นและตัวเราต่างก็เหมือนกันในแง่ที่มีการพัฒนาอย่างสอดคล้องกลมกลืนภายในระบบของมันเอง และเราก็ไม่มีหลักฐานอิสระใด ๆ ที่จะลดความน่าเชื่อถือในความเชื่อของคนอื่น และการมีความเชื่อที่มีเหตุผลสนับสนุนของคนหนึ่งในตอนนี้นั้นขึ้นอยู่กับอรรถัตติญาณที่คนนั้นมีในเวลานั้น ไม่ใช่อรรถัตติญาณในอดีตหรือในอนาคต

นอกจากนี้เวตจิวต์ยังได้ใช้หลักของการเชื่อถือแหล่งที่เป็นพยานหลักฐาน เรียกว่า “หลักการเชื่อคนง่าย” (principle of credulity) ที่ว่าเรามีเหตุผลที่จะเชื่อทุกสิ่งที่เราถูกบอกมา ถ้าเราไม่มีเหตุผลที่จะสงสัยว่าข้อมูลที่รับมานั้นไม่น่าเชื่อถือ เนื่องจากเมื่อเรายังเด็ก เรายังมีการจัดการสร้างความเชื่อที่มีประสิทธิภาพไม่มากนัก หรือกล่าวได้ว่าเราแทบจะไม่ได้วิเคราะห์เลย แต่เมื่อเราโตขึ้น และได้เรียนรู้การใช้เหตุผลหรือสิ่งที่เวตจิวต์เรียกว่าหลักการทั่วไปที่เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากกว่าบรรทัดฐานแบบเดิม ก็จะทำให้ระบบความเชื่อมีการพัฒนาเพื่อเข้าใกล้ความจริงมากขึ้น แต่หากว่าเราไม่มีเหตุผลหักล้างความเชื่ออะไรก็ตามที่ได้มาเมื่อสมัยเรายังเด็ก เราก็จะยังคงยึดถือความ

³⁴ Ibid., 234-36.

³⁵ Ibid., 240-41.

เชื่อที่สอดคล้องกับระบบความเชื่อที่พัฒนามายาวนานนั้นต่อไป ดังนั้นเราจึงให้นำหน้ากับความเชื่อของเราว่าน่าเชื่อถือมากกว่า และความเชื่อที่เรายึดถือเป็นความเชื่อที่เกิดจากอรรถัตติญาณที่สั่งสมมาแต่อดีตและมีความแตกต่างจากของคนอื่น “เราจึงมีเหตุผลที่จะคิดว่า “อย่างน้อย มีความเป็นไปได้ว่า X แต่คนอื่นเชื่อว่ามันไม่ใช่ X ดังนั้น เขาน่าจะผิด” นี้แสดงให้เห็นความไม่สมมาตรกันระหว่างอรรถัตติญาณทางศีลธรรมของคนหนึ่งและของคนอื่น และต่างคนต่างก็มีเหตุผลที่จะมีความไว้วางใจเบื้องต้นในอรรถัตติญาณของตนเอง แต่ความไว้วางใจนี้จะไม่ใช่แบบเดียวกันกับที่เรามีต่ออรรถัตติญาณของคนอื่น”³⁶

แม้ว่าเวดจ์วูดปฏิเสธข้อถกเถียงจากสัมพัทธนิยมและเลือกวิธีอธิบายที่ไม่รับสัมพัทธนิยมนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า อย่างน้อยเวดจ์วูดก็ยังใช้ทัศนคติสัมพัทธนิยมอีกประเภทในการอธิบายว่าทำไมเราจึงให้ความน่าเชื่อถือต่อระบบความเชื่อของผู้อื่นที่แตกต่างจากเรา และทำไมเราจึงยอมให้ผู้อื่นยังคงเป็นผู้เสมอภาคกับเรา ในขณะเดียวกัน เวดจ์วูดรับเอาทัศนคติแบบภววิสัยอธิบายว่า ความมีเหตุผลของทัศนคติขึ้นอยู่กับความสอดคล้องกับระบบความเชื่ออย่างเป็นภววิสัย ซึ่งระบบความเชื่อของแต่ละคนได้รับมาจากการกำหนดจากสถานะทางจิตอย่างเช่น อรรถัตติญาณ ดังนั้นผู้อื่นที่มีระบบญาณวิทยาที่ต่างต่างก็ย่อมมีสิทธิที่จะมีเหตุผลได้เหมือนกัน ในที่นี้ผู้วิจัยเสนอว่า “อย่างน้อยมีความเป็นไปได้ว่าเวดจ์วูดกำลังใช้ทัศนคติสัมพัทธนิยมในข้อถกเถียงของเขา ในขณะที่เขาเชื่อว่าเขาปฏิเสธ” ผู้วิจัยจึงเห็นว่า เวดจ์วูดจะผิดพลาดถ้าเขากำลังปฏิเสธทัศนคติสัมพัทธนิยมตามที่เขอ้างอิง ตามที่เราเข้าใจเขาไม่ได้ปฏิเสธสัมพัทธนิยมทุกแบบ อย่างน้อยแนวคิดของเขายังมีความสอดคล้องต่อหลักการสัมพัทธนิยมที่มีฐานแบบภววิสัยตามที่โกลด์แมนเสนอ คือความมีเหตุผลของความไม่ลงรอยกันอยู่ที่ความมีเหตุผลลำดับที่สองซึ่งนี้จะกำหนดว่าความมีเหตุผลของทัศนคติในการเชื่อข้อความหนึ่ง ๆ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความจริงของข้อความ และเราสามารถมีทัศนคติความเชื่อที่เป็นเท็จแต่ว่ามีเหตุผลสนับสนุนได้

ในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะอภิปรายทัศนคติของเบิร์กแมน เนื่องจากทัศนคติดังกล่าวช่วยเพิ่มข้อสนับสนุนต่อทัศนคติของโกลด์แมนเรื่องความไม่ลงรอยกันของผู้เสมอภาค

³⁶ Ibid., 242-43.

ทัศนคติของเบิร์กแมนน์

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยต้องการอภิปรายทัศนคติของเบิร์กแมนน์ ในบทความ “Rational Disagreement After Full Disclosure” (2009) เบิร์กแมนน์เสนอว่าความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันเกิดขึ้นเมื่อผู้เชื่อมีการเรียนรู้ว่าคนอื่นที่เป็นผู้เสมอกันมีความไม่ลงรอยกันกับตน แม้ว่าได้เปิดเผยหลักฐานทั้งหมดแล้ว จากจุดตั้งต้นนี้ เขาเสนอว่าไม่ว่าจะมองว่าความมีเหตุผลควรเป็นแบบไหน ไม่ว่าจะสนับสนุนทัศนคติแบบทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายในหรือภายนอกก็ตาม ความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลนั้นยังคงเป็นไปได้ และเราสามารถคิดว่าผู้เชื่ออื่นที่ไม่ลงรอยกับเราก็มียุทธศาสตร์เช่นเดียวกัน เพราะความมีเหตุผลของความไม่ลงรอยมาจากความสอดคล้องกับบรรทัดฐานที่ผู้เชื่อแต่ละคนมี และไม่ได้ขึ้นอยู่กับค่าความจริง เขาเชื่อว่าผู้เชื่อที่มีความสามารถทางสติปัญญาพอ ๆ กัน สามารถมีความมั่นใจในความเชื่อของตนได้ เพราะผู้เชื่อเข้าถึงการตอบสนองที่มีเหตุผลของตนเองอย่างชัดเจน (apparent insight)³⁷

เบิร์กแมนน์เห็นว่าอาจมีผู้โต้แย้งว่า การตอบสนองอย่างมีเหตุผลของคนหนึ่งต่อหลักฐานหนึ่งก็คือการระงับการตัดสินความเชื่อนั้นมากกว่าจะเป็นการเชื่อหรือไม่เชื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง แต่การที่ผู้เชื่อเลือกที่จะไม่เชื่อ หรือระงับการตัดสิน ทั้ง ๆ จิตสำนึกภายในบอกว่าควรเชื่อมากกว่า ถือว่าเป็นความไม่มีเหตุผลแบบหนึ่ง เพราะแม้ผู้เชื่อจะมีความเชื่อในสิ่งที่ไม่จริงหรือถูกต้องอย่างเป็นภววิสัย แต่ก็สามารถถือว่ามีเหตุผลได้ เนื่องจากความเชื่อนั้นได้มาจากการตอบสนองต่อความทรงจำและสถานะทางจิตอื่น ๆ ของผู้เชื่อเอง นอกจากนี้หากยึดตามแนวความคิดของผู้โต้แย้งแล้ว ผู้โต้แย้งก็ควรระงับการตัดสินความเชื่อของตนเช่นกัน ตราบเท่าที่ไม่มีเหตุผลอิสระใด ๆ มาโต้แย้งว่า ระบบความคิดของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ถูกต้อง ดังนั้น ผู้เชื่อสามารถยอมรับว่า คนอื่นไม่ลงรอยกับตนสามารถมีเหตุผลได้เช่นเดียวกัน ตราบเท่าที่คนหนึ่งไม่มีเหตุผลอิสระที่จะตัดสินว่าระบบความเชื่อของใครดีกว่าของใคร³⁸

คำอธิบายของเบิร์กแมนน์ช่วยให้เราเข้าใจว่าทำไมแหล่งทางญาณวิทยาพื้นฐานของเราจึงมีความเฉพาะ และเราก็มอบความไว้วางใจให้กับระบบความเชื่อของเรามากกว่าที่จะมอบความไว้วางใจให้กับคนอื่น ด้วยเหตุนี้คำบอกเล่าจากผู้อื่นที่ผู้เชื่อคนหนึ่งได้ยินมาจึงเป็นคนละสิ่งกันกับหลักฐานของผู้รายงาน ผู้วิจัยเห็นว่าในท้ายที่สุดผู้เชื่อจะไม่สงสัยในความเชื่อทั้งหมด อย่างน้อยเรามีบรรทัดฐานหรือระบบความเชื่อบางอย่างที่ถูกต้องสำหรับเราเหลืออยู่เสมอ เบิร์กแมนน์ให้คำอธิบายที่สอดคล้องกับ

³⁷ Bergmann, "Rational Disagreement after Full Disclosure," 336-53.

³⁸ Ibid., 344-50.

แนวคิดของโกลด์แมนและเวดจ์วูดที่ว่าผู้เชื่อจะมีบรรทัดฐานในการกำหนดความเชื่อและผู้เชื่อสามารถมีเหตุผลสนับสนุนในการมีทัศนคติความเชื่อบางอย่างที่สามารถเป็นเท็จได้

บทสรุป

จากการอภิปรายข้างต้นทำให้เราเข้าใจมากขึ้นว่า ความสำคัญทางญาณวิทยาเรื่องความไม่ลงรอยกันจะเกี่ยวข้องกับ “การมีเหตุผล” มากกว่าจะเป็นเรื่องของ “ค่าความจริงเท็จ” และการที่เราไม่มีหลักฐานอิสระในการตัดสินสถานะทางจิตของคนอื่น หรือที่โกลด์แมนใช้ว่าหลักฐานบรรทัดฐาน ก็ทำให้เราไม่อาจบอกได้ว่าใครจะมีระดับของความมีเหตุผลที่มากกว่ากัน ต่างจากทัศนภาวะวิสัยหรือหลักความเป็นได้อย่างเดียวที่เฟลด์แมนเสนอ ที่สนใจค่าความจริงและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อความที่พิจารณาโดยตรง เช่น หลักฐานเชิงวัตถุ โกลด์แมนยืนยันว่าหลักฐานที่ใช้ในการสนับสนุนลำดับที่สองต่างจากหลักฐานในลำดับแรก โดยหลักฐานดังกล่าวจะเป็นบรรทัดฐานที่ได้มาจากแหล่งทางญาณวิทยาของผู้เชื่อ เช่น ความทรงจำ หรือประสบการณ์ส่วนตัว หลักฐานดังกล่าวเราไม่สามารถพิสูจน์ความถูกต้องเชิงข้อเท็จจริงได้ แต่เราสามารถพิสูจน์ความมีเหตุผลที่เราจะเชื่อบรรทัดฐานนั้นได้ โกลด์แมนเสนอ หลักการสัมพัทธนิยมที่มีฐานแบบภาวะวิสัย ที่ปฏิเสธทัศนภาวะสัมพัทธนิยมแบบสุญนิยม การเลือกรับทัศนภาวะวิสัยในการอธิบายนี้ก็เพื่อยืนยันว่าการที่เรามีทัศนคติความเชื่อบางอย่าง เรากำลังใช้เกณฑ์ความถูกต้องที่สอดคล้องกับบรรทัดฐาน ซึ่งคำอธิบายของเวดจ์วูดก็เข้ากันได้กับหลักการนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เขาปฏิเสธทัศนภาวะสัมพัทธนิยมเชิงสุญนิยมและสนับสนุนคำอธิบายเรื่องหลักฐานเชิงบรรทัดฐานที่มีผลต่อการมีเหตุผลสนับสนุนลำดับที่สองเช่นเดียวกับโกลด์แมน และเบิร์กแมนก็ได้สนับสนุนแนวคิดนี้ว่าหลักการสัมพัทธนิยมแบบนี้ไม่ได้ทำให้ถูกทำให้ตกไปจากข้อถกเถียงของฝ่ายที่สนับสนุนทัศนภาวะวิสัย นัยหนึ่งเบิร์กแมนกำลังบอกเราว่า มีหลักฐานที่ไม่สามารถแบ่งปันได้

แม้ว่านักญาณวิทยาทั้งสามคนจะเสนอคำอธิบายเกี่ยวกับหลักฐานที่แบ่งปันไม่ได้ ก็ไม่ได้เป็นการละเมิดต่อเงื่อนไขของกรณีความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันที่เฟลด์แมนเสนอ เพราะเฟลด์แมนพูดถึงการมีเหตุผลในลำดับที่หนึ่งเท่านั้น และหลักฐานที่ใช้ก็เป็นหลักฐานประเภทที่เกี่ยวข้องกับข้อความที่กำลังพิจารณาและสามารถถูกแบ่งปันระหว่างกันได้ ในขณะที่ประเภทของหลักฐานที่โกลด์แมน เบิร์กแมน และเวดจ์วูดใช้และถือว่ามีค่าสำคัญในกรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลคือหลักฐานเชิงบรรทัดฐาน พวกเขาสามารถตอบปัญหานี้และหักล้างความคิดของเฟลด์แมนว่าการให้เหตุผลสนับสนุนในลำดับที่สองมีคุณค่าในทางญาณวิทยาเรื่องกรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลที่

เหนือกว่าการให้เหตุผลสนับสนุนในลำดับแรก นอกจากนี้ แนวทางเวดจ์จุดช่วยให้เราเข้าใจลักษณะการประเมินความน่าเชื่อถือระหว่างผู้เชื่อ พร้อมกับอธิบายว่าทำไมผู้เชื่อจึงไว้วางใจในสถานะทางญาณวิทยาของตนเองมากกว่าของคนอื่น และเบิร์กแมนสรุปว่าเราไม่ได้เป็นนักวิมตินิยมต่อระบบความเชื่อของเรา

ตามความคิดเห็นของผู้วิจัย ทศนะของโกลด์แมนยังคงใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อการอธิบายเรื่องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล อย่างไรก็ตามเราอาจกังวลว่าจะมีผู้โต้แย้งว่า หลักการสัมพัทธนิยมที่มีฐานแบบภววิสัยอาจไม่ถูกต้อง และควรจะระงับการตัดสินใด ๆ ว่าระบบความเชื่อใดมีความถูกต้อง ถึงตอนนี้ผู้วิจัยก็ยังไม่เห็นว่าหลักการนี้จะถูกหักล้างได้ เพราะเราไม่มีหลักฐานอิสระที่จะตัดสินอย่างชัดเจนว่าระบบที่เรายึดถืออยู่นั้นถูกต้อง หรือให้เรายอมรับทศนะสุญนิยม และเราแทบปฏิเสธไม่ได้ว่า ไม่มีใครที่จะไม่ตัดสินความถูกต้อง แม้แต่การบอกว่าการระงับการตัดสินเป็นวิธีที่ดีที่สุดก็เป็นการตัดสินความถูกต้องจากบรรทัดฐานหนึ่งเช่นกัน

บทที่ 3

ข้อถกเถียงต่อกรณีความไม่ลงรอยระหว่างผู้เสมอกันทางญาณวิทยาอย่างมีเหตุผล

ในบทที่ผ่านมาผู้วิจัยได้เสนอและสนับสนุนแนวคิดของโกลด์แมนที่กำหนดว่าความมีเหตุผลในกรณีความไม่ลงรอยกันอยู่ที่การมีเหตุผลสนับสนุนลำดับที่สองหรือการมีเหตุผลสนับสนุนความมีเหตุผลว่าสิ่งที่เชื่อนั้นมีเหตุผลสนับสนุน ซึ่งเป็นคนละประเภทกับการมีเหตุผลสนับสนุนลำดับแรก ที่ความมีเหตุผลขึ้นอยู่กับว่าทัศนคติความเชื่อสอดคล้องกับหลักฐานและตรงกับความจริงหรือไม่ การโต้แย้งแนวคิดที่ว่าความมีเหตุผลของกรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลอยู่ที่การมีเหตุผลสนับสนุนลำดับที่หนึ่งให้ตกไป ก็ทำให้กรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้ ในบทนี้ ผู้วิจัยต้องการแสดงให้เห็นว่าทัศนะของโกลด์แมนต่อปัญหาความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลของผู้เสมอกันเป็นแนวทางที่น่ายอมรับที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับแนวทางอื่น ๆ ที่การตอบปัญหานี้

ในหัวข้อแรก ผู้วิจัยจะแนะนำแนวคิดทางเลือกที่สำคัญ 3 แนวทางในการตอบปัญหาว่าเมื่อผู้เชื่อเผชิญกับความไม่ลงรอยกัน ผู้เชื่อควรจะมีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อของตนเองหรือไม่อย่างไร จึงจะถือว่ามีความมีเหตุผล ได้แก่ แนวคิดแบบเน้นการประนีประนอม (Conciliatory view)³⁹ แนวคิดแบบเน้นการไม่ประนีประนอม (Uncompromising view)⁴⁰ และแนวคิดการให้เหตุผลสนับสนุน (Justificationist view) ผู้วิจัยจะเปรียบเทียบให้เห็นจุดอ่อนของแนวคิดต่าง ๆ กล่าวคือ แนวคิดแบบเน้นการประนีประนอมจะทำให้เราพบปัญหาการละทิ้งหลักฐานบางอย่าง ปัญหาต่อวงการปรัชญา และปัญหาการหักล้างในตัวเองจนนำไปสู่การไม่ยอมรับในแนวทางการประนีประนอมเอง ปัญหาเหล่านี้เกิดจากแนวทางการประนีประนอมยอมรับหลักการความเป็นได้อย่างเดียว ซึ่งผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นว่าหลักการนี้มีความขัดแย้งในตัวเองอย่างไร แต่หากเราจะเลือกวิธีที่เหมือนจะเป็นคู่ตรงข้ามคือไม่ประนีประนอมก็จะทำให้เราพบกับปัญหาเดียวกัน คือปัญหาจากการยอมรับหลักการความเป็นได้อย่างเดียว อย่างไรก็ตามแม้ว่า อัดัม เอลกา (Adam Elga) จะพยายามหักล้างแนวคิดแบบไม่ประนีประนอมและป้องป้องแนวคิดแบบประนีประนอม ก็ยังไม่ใช่แนวคำตอบที่น่าพอใจ และตอนท้ายผู้วิจัยจะสนับสนุนว่าแนวคิดการให้เหตุผลสนับสนุนแบบโกลด์แมนสามารถแก้ปัญหาเรื่อง

³⁹ ผู้สนับสนุนแนวคิดแบบประนีประนอม ได้แก่ เอลกา (Elga, 2010) และเฟลด์แมน (Feldman, 2007)

⁴⁰ ผู้สนับสนุนแนวคิดแบบไม่ประนีประนอม ได้แก่ เคลลี (Kelly, 2010) เวดจ์วูด (Wedgwood, 2010) และเอลกา (Elga, 2010)

ความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลได้ดีกว่าสองแนวทางแรก และจะปกป้องแนวทางของโกลด์แมนจากข้อโต้แย้งที่อาจเกิดขึ้น โดยเสนอว่าแนวทางนี้ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับประเด็นการตอบสนองของผู้เชื่อเมื่อเผชิญกับกรณีความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันว่า ผู้เชื่อจะสามารถรู้ได้อย่างไรว่าควรหรือไม่ควรเปลี่ยนแปลงความเชื่อเดิมของตน

แนวคิดการประนีประนอม กับแนวคิดการไม่ประนีประนอม

กรณีความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันอย่างมีเหตุผลตามที่เราเข้าใจ เป็นกรณีที่ผู้เชื่อเป็นผู้เสมอกันและต่างตระหนักได้ว่าตนและคนอื่นเป็นผู้เสมอกัน มีความไม่ลงรอยจากหลักฐานชุดเดียวกัน สมมติว่าผู้เชื่อ S1 กับ S2 เป็นเพื่อนกันมาตั้งแต่เด็ก ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับประเด็นที่สนใจร่วมกันเสมอ โดยเฉพาะเรื่องสุขภาพ และต่างไว้วางใจว่ากระบวนการสร้างความเชื่อของตนเองและอีกฝ่ายมีความน่าเชื่อถือในประเด็นดังกล่าว ต่อมาได้มีทัศนคติที่ขัดแย้งกันอันหาข้อสรุปได้ยากว่า กัญชารักษามะเร็งได้จริงหรือไม่ S1 มีความเชื่อว่า กัญชารักษามะเร็งได้ ในขณะที่ S2 ไม่เชื่อว่า กัญชารักษามะเร็งได้ เพราะเชื่อว่าจะให้โทษมากกว่า คำถามที่เกิดขึ้นจากกรณีที่น่าสนใจคือผู้เชื่อควรตอบสนองต่อสถานการณ์เหล่านี้ได้อย่างไร

เฟลด์แมนสนับสนุนว่า ทั้ง S1 และ S2 ควรจะระงับการตัดสินใด ๆ เกี่ยวกับเรื่องที่ถกเถียงกัน เพราะผู้เชื่อยังไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะให้สรุปอย่างชี้ชัดว่ากัญชารักษามะเร็งได้หรือไม่ได้ เขาสนับสนุนแนวคิดการประนีประนอมแบบเน้นการให้น้ำหนักเท่ากัน (Equal weight view) จากบทที่ผ่านมา ผู้วิจัยแสดงให้เห็นว่า เฟลด์แมนได้ให้คำตอบว่ากรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลเป็นไปไม่ได้ เขาสนับสนุนหลักการความเป็นได้อย่างเดียวในการใช้ถกเถียง กล่าวคือ ผู้เชื่อสามารถมีทัศนคติความเชื่อได้ 3 แบบ ได้แก่ การเชื่อ ไม่เชื่อ และระงับการตัดสินทัศนคติที่มีต่อข้อความใด ๆ ซึ่งทัศนคติที่มีเหตุผลสนับสนุนจะขึ้นอยู่กับหลักฐานที่ผู้เชื่อมี แต่เพราะผู้เชื่อทั้งสองเป็นผู้เสมอกัน และมีหลักฐานชุดเดียวกัน รวมถึงหลักฐานที่มีความไม่ลงรอยกัน ทำให้ผู้เชื่อทั้งสองไม่อาจเชื่อหรือไม่เชื่อข้อความนั้นอย่างมีเหตุผลสนับสนุนได้ ยกเว้นว่าจะต้องระงับการตัดสินนั้น การยืนยันที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อตามเดิมโดยต่างก็ไม่รู้ว่าใครมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง ถือว่าไม่มีเหตุผล ผู้เชื่อแต่ละคนจึงไม่สามารถตัดสินอย่างมีเหตุผลได้ว่าทัศนคติของใครที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้นตามแนวคิดนี้ที่ต้องการให้ผู้เชื่อที่มีความเชื่อที่จริงเป็นผู้มีเหตุผล ได้เสนอว่าแนวทางที่มีเหตุผลที่สุดก็คือทุกฝ่ายต้องประนีประนอมด้วยการระงับการตัดสิน

เกี่ยวกับเรื่องนั้นไว้ ดังนั้น ความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลจึงเป็นไปได้ คำถามต่อมาคือ หลักความเป็นไปได้อย่างเดียวเข้ากันได้เฉพาะกับหลักความประนีประนอมหรือไม่

แนวคิดต่อมาคือแนวคิดแบบไม่ประนีประนอม ได้แก่แนวคิดแบบเน้นเหตุผลที่ถูกต้อง (Right Reason View) เสนอโดย โธมัส เคลลี (Kelly, 2010) แนวคิดแบบไม่ประนีประนอมนี้แนะนำว่าผู้เชื่อ S1 และ S2 ไม่ควรเปลี่ยนแปลงความเชื่อได้ง่าย เนื่องจากอย่างน้อยตนเองย่อมรู้ดีว่าความเชื่อที่ตนกำลังยึดถืออยู่นั้นน่าเชื่อถือ และไม่รู้ว่าอีกคนมีความเชื่อที่ขัดแย้งกับตนได้อย่างไร แม้ว่านักญาณวิทยาจะกำหนดให้กรณีความไม่ลงรอยกันเป็นกรณีระหว่างผู้เชื่อทั้งสองคนเป็นผู้เสมอกัน และมีหลักฐานเกี่ยวข้องกับคำถามชุดเดียวกัน แต่ผู้เชื่อทั้งสองจะรู้ดีว่าความเชื่อของตนมีเหตุผลที่ถูกต้องจากหลักฐานที่มี และไม่รู้ว่าคนอื่นมีการให้เหตุผลที่ดีกว่าตนหรือไม่ ผู้เชื่อแต่ละคนจึงไม่อาจให้นำหนักความเห็นกับอีกฝ่ายว่าถูกต้องมากกว่าของตนได้เพราะการให้นำหนักเหล่านั้นไม่ได้เป็นอิสระจากความเห็นของผู้ให้นำหนักเอง ดังนั้น แนวทางที่มีเหตุผลที่สุดตามแนวคิดนี้คือ ผู้เชื่อจะยึดมั่นต่อความเชื่อของตนอย่างแน่วแน่ และไม่จำเป็นที่จะประนีประนอมกันในตอนสุดท้าย ถึงแม้ว่าผู้เชื่อมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของตนในภายหลัง ก็จะมีความใกล้เคียงกับทัศนคติเดิมของตนมากกว่าทัศนคติเดิมของคนอื่น ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางนี้ยึดถือหลักความเป็นไปได้อย่างเดียวเช่นกัน นอกจากนี้ เบิร์กแมนเห็นด้วยว่าผู้เชื่อมีทัศนคติความเชื่อต่อข้อความหนึ่งอย่างมีเหตุผล ก็ต่อเมื่อความเชื่อนั้นมาจากการตอบสนองต่อประสบการณ์การรับรู้และหลักฐานเกี่ยวกับข้อความนั้น และไม่มีทางที่เราจะระงับการตัดสินใจในความถูกต้องของความเชื่อใด ๆ เหตุผลก็คือเราไม่รู้ว่าความเข้าใจหรือกระบวนการสร้างความเชื่อของคนอื่นเป็นอย่างไร แต่เรามีความไว้วางใจให้กับความเข้าใจของเรา เพราะเราเข้าใจในเหตุผลของตนเองเป็นอย่างดี แม้ว่าจะมีความเป็นไปได้ว่าสิ่งที่เรารับรู้เป็นเท็จหรือกำลังถูกหลอกโดยปีศาจทางประสบการณ์ก็ตาม⁴¹

เจนนิเฟอร์ แลคกี (Jennifer Lackey) เสนอว่า นอกจากจะมีแนวคิดแบบเน้นเหตุผลที่ถูกต้องที่แนะนำให้ผู้เชื่อไม่ประนีประนอมกันเพราะ “เมื่อต้องเผชิญกับความไม่ลงรอยระหว่างผู้เสมอกัน ฉันมีเหตุผลสนับสนุนที่จะให้นำหนักกับความเห็นของตนเองมากกว่า เพราะตามข้อเท็จจริงทัศนคติความเชื่อต่อคำถามนั้นเป็นผลมาจากการให้เหตุผลที่ถูกต้อง”⁴² ก็ยังมีแนวคิดแบบอัตนิยม (Egocentric view) ที่สนับสนุนแนวทางแบบไม่ประนีประนอมกันเช่นกัน แนวคิดนี้เสนอโดยเวดจ์วูด

⁴¹ Bergmann, "Rational Disagreement after Full Disclosure," 348-49.

⁴² Lackey, "What Should We Do When We Disagree?," 1.

ใน “The Nature of Normativity” (2007) ว่า ผู้เชื่อจะรู้ว่าความเชื่อของตนเองมีเหตุผลที่ถูกต้อง และเป็นอิสระจากการประเมินความมีเหตุผลจากคนอื่น เพราะ “เมื่อต้องเผชิญกับความไม่ลงรอยระหว่างผู้เสมอกัน ฉันมีเหตุผลสนับสนุนที่จะให้น้ำหนักกับความเห็นของตนเองมากกว่า เพราะทัศนคติความเชื่อนั้นเป็นของฉัน”⁴³ ริชาร์ด ฟิวเมอร์ตัน (Richard Fumerton) ได้สนับสนุนแนวคิดนี้ไว้ใน “Egocentric Perspectives and the Epistemic Significance of Disagreement” (unpublished) ว่าผู้เชื่อจะเข้าใจการให้เหตุผลของตนเองดีกว่าที่จะเข้าใจการให้เหตุผลของผู้อื่น เพราะเหตุผลที่ว่าผู้เชื่อไม่ได้เป็นคนอื่นที่จะหยั่งรู้การให้เหตุผลอื่น ๆ เหล่านั้น และเมื่อผู้เชื่อเข้าใจในเหตุผลของตนเอง เขาจะไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากจะเชื่อมั่นในตนเอง แม้ว่าผู้เชื่อจะค้นพบว่าความเชื่อของคนอื่นมีเหตุผลสนับสนุนที่เหนือกว่าของตน การค้นพบนี้ก็อาจแค่ส่งผลให้ระดับความมั่นใจแต่เดิมลดลงบ้าง อย่างไรก็ตามการที่ความเชื่อเดิมจะเปลี่ยนแปลงได้ ผู้เชื่อจะต้องมีความไว้วางใจต่อการให้เหตุผลของตนเองก่อน ถ้าไม่มีความไว้วางใจนี้ ผู้เชื่อก็ไม่สามารถจะไว้วางใจความเข้าใจของตนเองต่อความเชื่อของคนอื่น ดังนั้นผู้เชื่อไม่จำเป็นที่จะต้องปฏิเสธความไว้วางใจในความสามารถของการให้เหตุผลของตนเอง แต่เมื่อใดก็ตามที่ผู้เชื่อไม่เข้าใจเหตุผลของคนอื่นหรือไม่เห็นว่าเหตุผลของคนอื่นเหนือกว่าของตน ผู้เชื่อก็จะยึดถือความเชื่อของตัวเองอย่างเดิม⁴⁴ ข้อสังเกตคือแม้สองแนวคิดนี้ ทั้งแบบเน้นเหตุผลที่ถูกต้องและแบบอัตนิยมจะอธิบายต่างกันบ้าง แต่ก็แนะนำเหมือนกัน นั่นคือการไม่ประนีประนอมกัน

แลกกก็เห็นว่าไม่ว่าจะเป็นแนวทางแบบไม่ประนีประนอมหรือแนวทางแบบประนีประนอมต่างก็มีปัญหาทั้งคู่ เนื่องจากแนวทางทั้งสองมีความสุดโต่ง กล่าวคือ แนวทางแบบประนีประนอมเผชิญกับปัญหาของการอนุญาตให้ผู้เชื่อต้องประนีประนอมกับผู้อื่นด้วยการระงับการตัดสินเท่านั้น และให้แนวทางนี้เป็นแนวทางที่แก้ปัญหาทางญาณวิทยาเรื่องความไม่ลงรอยกันของผู้เสมอกันในทุกกรณี ซึ่งถือว่าการละเลยกระบวนการที่น่าเชื่อถือของผู้เชื่อในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล ตามความเข้าใจของเรา หากว่ามีผู้เชื่อแค่หนึ่งคนที่ไม่คิดจะระงับการตัดสิน ผู้เชื่อคนอื่นก็ควรจะต้องรับฟังความเห็นของเขาว่าทำไมถึงไม่ต้องการที่จะประนีประนอมกับคนอื่น แต่แนวคิดแบบประนีประนอมกลับถือว่าวิธีการระงับการตัดสินเป็นแนวทางที่มีเหตุผลที่สุด ในขณะที่แนวทางแบบไม่ประนีประนอมก็เผชิญกับปัญหาที่อนุญาตให้ผู้เชื่อยึดความเชื่อของตนเองเป็นศูนย์กลาง และละทิ้งที่จะรับฟังเสียงที่แตกต่างจากกรณีความไม่ลงรอยกัน แม้ว่าคนอื่นที่ไม่ลงรอยกับตนจะเป็นผู้เสมอกันกับตนก็ตาม แนวทางนี้ก็

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ibid., 27.

ไม่ต้องการให้ผู้เชื่อกันนั้นเปลี่ยนใจง่าย ๆ นี่ถือว่าเป็นการละเลยคุณค่าของการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างหรือละเลยหลักฐานที่ว่ามีความไม่ลงรอยกัน แลกก็เสนอว่าในการตอบปัญหาเหล่านี้ ทักษะการให้เหตุผลสนับสนุนเป็นทางเลือกที่ใช้ได้ดีกว่า แนวคิดนี้คือว่า ในกรณีความไม่ลงรอยของผู้เสมอ กัน การเปลี่ยนแปลงความเชื่อหรือไม่จะขึ้นอยู่กับระดับความมั่นใจในการมีเหตุผลสนับสนุนเดิมของตนเอง เช่น ถ้ามีความมั่นใจมากกว่ามีเหตุผลสนับสนุนก็อาจจะเปลี่ยนแปลงความเชื่อเดิมไม่มากหรือไม่เปลี่ยนแปลงเลย แต่ถ้ามีความมั่นใจน้อย ก็อาจจะเปลี่ยนแปลงความเชื่อของตนเองมาก เธอเสนอว่า คำอธิบายนี้สามารถอธิบายปัญหาความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลได้อย่างครอบคลุม รวมถึงเสนอว่าวิธีการตอบปัญหาว่าผู้เชื่อควรทำอะไรเมื่อเกิดกรณีความไม่ลงรอยนั้นไม่ควรถูกทำให้เป็นแนวทางเดียวว่าต้องประนีประนอม หรือไม่ประนีประนอมอย่างใดอย่างหนึ่ง

ผู้วิจัยเห็นด้วยว่า การสนับสนุนแนวทางการให้เหตุผลสนับสนุนจะสนับสนุนความเป็นไปได้ของความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล แม้ว่าในท้ายที่สุดความไม่ลงรอยนั้นจะเป็นความไม่ลงรอยของผู้เสมอ กันหรือไม่ก็ตาม เพราะอาจเป็นไปได้ว่าหลังจากผู้เชื่อทั้งสองคนที่ไม่ลงรอยกันจะพบว่าผู้ที่ถกเถียงกันไม่ได้มีคุณสมบัติทางปัญญาพอ ๆ กันจริง แต่ความไม่ลงรอยกันนั้นก็ยังคงถือว่าเป็นความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล เพราะเป็นความไม่ลงรอยที่มีคุณค่าในทางญาณวิทยา เช่น ทำให้ผู้เชื่อตระหนักและพยายามที่จะสืบหาความจริงและเลี่ยงความเท็จ เป็นต้น ก่อนที่จะเข้าสู่นำเสนอและการปกป้องแนวคิดเรื่องการให้เหตุผลสนับสนุนของโกลด์แมน และการปกป้องข้อสรุปที่ว่ากรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้นั้น ในลำดับต่อไป ผู้วิจัยเสนอแนวคิดเรื่องการให้เหตุผลสนับสนุนเบื้องต้นอีกครั้งโดยสรุป ก่อนที่จะนำเสนอจุดอ่อนของแนวคิดแบบประนีประนอมและไม่ประนีประนอม ในตอนท้ายจะปกป้องแนวคิดของโกลด์แมนในฐานะที่เป็นแนวคิดการให้เหตุผลสนับสนุนแบบหนึ่ง

การมีเหตุผลสนับสนุนและคุณค่าความมีเหตุผล

แนวคิดให้เหตุผลสนับสนุนในกรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลแบบที่โกลด์แมนเสนอ เน้นความสำคัญของการมีความเชื่อที่มีเหตุผลมากกว่าการมีความเชื่อที่จริง ในประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นด้วยกับอาจารย์ศิริประภา ชวะนะญาณว่า แม้ว่าความเชื่อที่มีเหตุผลอาจจะไม่จริง แต่มันก็มีแนวโน้มจะนำไปสู่ความเชื่อที่จริงมากกว่าความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล กล่าวคือ อาจารย์ศิริประภาได้เสนอความเห็นไว้ในบทความ “ข้อสังเกตต่อ “คุณค่าที่แท้จริง” ตามทัศนะของโกลด์แมน จากการพิจารณา

ประเด็นปัญหาในญาณวิทยาเชิงสังคมบางประการเกี่ยวกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต” (2015) ว่า ค่าความจริงเป็นจริงของความเชื่อ ถือเป็นคุณค่าพื้นฐานของความเชื่อที่จริง และความเชื่อที่จริงถือเป็นความรู้ในญาณวิทยาเชิงสังคมตามที่คณะของโกลด์แมน ส่วนคุณค่าความมีเหตุผลของความเชื่อ ถือเป็นคุณค่ารอง ซึ่งความเชื่อที่มีเหตุผลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการเป็นเครื่องมือสนับสนุนความเชื่อที่จริง⁴⁵ ข้อถกเถียงสำคัญประการหนึ่งของอาจารย์ศิริประภาเรื่องความสำคัญของคุณค่ารอง คือ “ความเชื่อที่มีเหตุผลมีคุณค่ารองเชิงความเชื่อที่ควรตระหนักถึงเมื่อพิจารณาประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในญาณวิทยาเชิงสังคม โดยความเชื่อที่มีเหตุผลน่าจะนำไปสู่การมีความเชื่อที่จริงได้มากกว่าความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล ทั้งนี้ ข้อสังเกตดังกล่าวไม่ขัดกับข้อเสนอเกี่ยวกับคุณค่าที่แท้จริงตามที่คณะของโกลด์แมน ที่เสนอว่าความเชื่อที่จริงเป็นคุณค่าพื้นฐาน โดยอาจมีคุณค่าอื่น ๆ ที่เป็นเครื่องมือนำไปสู่คุณค่าพื้นฐานดังกล่าว”⁴⁶

ด้วยเหตุผลที่ว่าความมีเหตุผลเป็นคุณค่าสำคัญอย่างหนึ่งของความเชื่อที่จะทำให้ความเชื่อนั้นมีแนวโน้มไปสู่ความเชื่อที่จริง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าข้อเสนอของโกลด์แมน (2010) มีความสำคัญในเชิงญาณวิทยาเนื่องจากการเป็นความเชื่อที่มีเหตุผลนั้นมีอะไรมากกว่าการเป็นความเชื่อที่จริง เพราะการมีความเชื่อที่จริง ไม่ได้รับรองว่าผู้เชื่อจะมีเหตุผล โกลด์แมนเสนอการมีเหตุผลสนับสนุน 2 แบบ⁴⁷ ได้แก่ การมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อ (doxastic justifiedness: DJ) และการมีเหตุผลสนับสนุนเชิงข้อความ (propositional justifiedness: PJ) ข้อความที่วานี้คือ “ฉันมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อ D” นั่นคือ ฉันมีเหตุผลว่าทำไม “ฉันมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อ D” ผู้วิจัยเรียกว่า การมีเหตุผลสนับสนุนที่จะให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อ

⁴⁵ ศิริประภา ชวนะญาน, "ข้อสังเกตต่อ “คุณค่าที่แท้จริง” ตามทัศนะของโกลด์แมน จากการพิจารณาประเด็นปัญหาในญาณวิทยาเชิงสังคมบางประการเกี่ยวกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต," วารสารสมาคมปรัชญาและศาสนาแห่งประเทศไทย 9, no. 1 (2557): 2.

⁴⁶ ตัวอย่างข้อถกเถียงเรื่อง ความเชื่อที่มีเหตุผลที่มีคุณค่ารองมีแนวโน้มไปสู่การมีความเชื่อที่จริงได้มากกว่าการมีความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล โปรดดูใน *ibid.*, 15-23.

⁴⁷ โปรดดูในบทที่ 2 หัวข้อ “ทัศนะของโกลด์แมนเรื่องการให้เหตุผลสนับสนุน” ผู้วิจัยได้เสนอแนวคิดของโกลด์แมนเรื่องการมีเหตุผลสนับสนุนไว้แล้วในบทที่ผ่านมา บทนี้จะเป็นการแสดงให้เห็นชัดขึ้นเพื่อสนับสนุนแนวคิดการให้เหตุผลสนับสนุน

DJ “ผู้เชื่อคนหนึ่งมีเหตุผลสนับสนุนทัศนคติ D ต่อข้อความ P ถ้าเธอมีทัศนคติ D จริง และ D มีเหตุผลสนับสนุน”⁴⁸

ตัวอย่างของการมีเหตุผลสนับสนุนที่ขึ้นนี้คือ นาย ก มีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อว่า “บนโต๊ะนี้มีปากกาสีแดงสองแท่ง” เนื่องจาก นาย ก เห็นปากกาสีแดงสองแท่งอยู่บนโต๊ะตัวนี้ หลักฐานของ นาย ก ก็คือ ปากกาสีแดงสองแท่งที่วางอยู่บนโต๊ะ และหลักฐานการรับรู้ของนาย ก เองว่ามีปากกาสีแดงสองแท่งอยู่บนโต๊ะ เป็นต้น และ

PJ “ผู้เชื่อคนหนึ่งมีเหตุผลสนับสนุน (เชิงข้อความ) ว่าทัศนคติ D ต่อข้อความ P มีเหตุผลสนับสนุน ถ้าระบบความเชื่อของเธออนุญาตให้ D เป็นทัศนคติที่เหมาะสมต่อข้อความ P ไม่ว่าตัวเธอจะมีทัศนคติ D หรือไม่”⁴⁹ เป็นไปได้ว่าผู้เชื่อนั้นอาจจะมีทัศนคติที่ไม่สอดคล้องกับระบบความเชื่อ เช่น นาง ข อาจมีเหตุผลที่ (อยาก) จะเชื่อในศาสนาหนึ่ง เพราะเธอหวังว่าการเชื่อเช่นนี้ จะนำพาเธอไปอยู่บนสวรรค์ เป็นต้น

ตัวอย่างของการมีเหตุผลสนับสนุนนี้คือ นาย ก มีบรรทัดฐานว่า การรับรู้ทางประสาทสัมผัสของตนเช่น การมองเห็น เป็นแหล่งทางญาณวิทยาที่เชื่อถือได้ ตนไม่ได้กำลังรับรู้อย่างผิดพลาดและไม่ได้กำลังถูกปีศาจหรือใครก็ตามกำลังหลอกลวง ดังนั้น ถ้าหากนาย ก มีการรับรู้ที่ปากกาสีแดงสองแท่งอยู่บนโต๊ะแล้ว นาย ก ก็มีเหตุผลที่จะเชื่อว่า บนโต๊ะนี้มีปากกาสีแดงสองแท่ง เพราะผู้เชื่อมั่นใจในบรรทัดฐานความมีเหตุผลของตนเองว่าถูกต้อง อันจะนำไปสู่การเชื่ออย่างมีเหตุผลสนับสนุนว่า บนโต๊ะนี้มีปากกาสีแดงสองแท่ง

ผู้วิจัยเห็นว่า DJ เป็นการมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับค่าความจริงของข้อความ และการตัดสินความมีเหตุผลสนับสนุนจะสนใจแค่ที่ว่าความเชื่อนั้นจริงหรือเท็จ ในขณะที่ PJ เป็นการมีเหตุผลสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าของความมีเหตุผลและไม่ได้ประเมินความมีเหตุผลที่การมีค่าความจริงหรือเท็จ

⁴⁸ Goldman, "Epistemic Relativism and Reasonable Disagreement," 202.

⁴⁹ Ibid., 202-03.

โกลด์แมนเสนอว่าการมีเหตุผลเชิงข้อความ (PJ) เป็นการมีเหตุผลประเภทที่เกี่ยวข้องกับความมีเหตุผลของกรณีความไม่ลงรอยของผู้เสมอกัน กล่าวคือ เป็นการประเมินค่าว่าทัศนคติความเชื่อต่อข้อความใด ๆ ที่พิจารณามีความเหมาะสมสอดคล้องกับระบบทางญาณวิทยาของผู้เชื่อหรือไม่ ซึ่งระบบความเชื่อที่ถูกต้องของแต่ละคนก็จะแตกต่างกันไป ไม่มีบรรทัดฐานหรือระบบความเชื่อใดที่จะได้รับอภิสิทธิ์ให้เป็นระบบที่ถูกต้องเพียงหนึ่งเดียว⁵⁰ และค่าความจริงของระบบความเชื่อไม่ได้กำหนดความมีเหตุผลของผู้เชื่อในกรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล トラบใดที่ผู้เชื่อทั้งสองคนมีทัศนคติอันสอดคล้องกับบรรทัดฐานหรือระบบทางญาณวิทยาที่ถูกต้องส่วนตัวก็สามารถมีเหตุผลที่จะให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อของตนเองได้ แม้ว่าทัศนคติความเชื่อนั้นจะเป็นเท็จก็ตาม ในขณะที่การให้การให้เหตุผลประเภทแรก (DJ) เกี่ยวข้องกับให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อต่อข้อความที่ผู้เชื่อทั้งสองกำลังพิจารณา ความมีเหตุผลในขั้นนี้คือ ผู้เชื่อจะต้องเชื่อในข้อความที่มีค่าความจริงเป็นจริง ซึ่งหมายความว่าผู้เชื่อจะต้องเชื่ออะไรที่สัมพันธ์กับหลักฐานที่ผู้เชื่อมีด้วย

สาเหตุที่ผู้วิจัยเสนอว่าในกรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล การมีเหตุผลสนับสนุนเชิงความเชื่อมีความสำคัญน้อยกว่าประเภทเชิงข้อความ ก็เนื่องจากว่าบางครั้งเราไม่รู้ว่าอะไรคือความจริงอย่างเป็นภววิสัย และครั้งหนึ่งจะพิสูจน์ด้วยหลักฐานชุดเดียวกันให้อีกฝ่ายเห็นว่าสิ่งที่เราเชื่อนั้นเป็นจริงก็อาจทำได้ยาก ในขณะที่คนอื่นอาจเชื่อว่าสิ่งที่เชื่อนั้นเป็นจริง พวกเขาที่ไม่สามารถแสดงให้เราเห็นได้เช่นกันว่าอะไรคือเหตุผลให้ต้องสนับสนุนความเชื่อนั้น นอกจากนี้ทั้งเราและเขาจะเข้าใจว่าต่างฝ่ายต่างมีหลักฐานที่สนับสนุนความเชื่อบางอย่างที่ไม่สามารถแบ่งปันได้ ได้แก่ ความเชื่อเบื้องต้น ประสบการณ์ส่วนตัว ความทรงจำ อัชฌัตติกญาณ เป็นต้น เหล่านี้เป็นแหล่งทางญาณวิทยาที่น่าเชื่อถือที่ผลักดันให้ผู้เชื่อมีระบบความเชื่อหรือบรรทัดฐานที่มีเหตุผลสนับสนุนส่วนตัวที่จะให้ทัศนคติความเชื่อต่อข้อความต่อไป และหากพิจารณาการให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับข้อความ เราจะพบกับปัญหาที่ว่า เราอาจไม่มีทางรู้ความจริงอย่างเป็นภววิสัยได้จริง เช่น นาย ข มีเพื่อนร่วมงานที่ชื่อนาย ก วันหนึ่งนาย ข เห็นนาย ก โดยบังเอิญขับรถฟอร์ดสีดำป้ายแดงไปจอดที่หน้าร้านอาหารแห่งหนึ่ง ซึ่งนาย ก มาด้วยกันกับผู้หญิงคนหนึ่ง วันต่อมา นาย ก บอกกับนาย ข ในตอนเช้าที่ทำงานว่าเขาซื้อรถมาใหม่ในวันนี้เป็นรถฟอร์ดสีดำและวันนี้เขาก็ได้ขับมาที่ทำงาน นาย ข ก็เห็นว่าเขาขับรถฟอร์ดสีดามา ต่อมาในวันเดียวกันช่วงบ่าย นาย ก บอกกับนาย ข ว่าตนเองเป็นคนโสดและไม่ได้ไปทานข้าวนอกบ้านนานมากแล้วนอกจากที่ทำงานเท่านั้น เมื่อนาย ข ได้ฟังการบอกเล่าจากนาย ก นาย ข ก็มั่นใจเป็นอย่างมากว่า นาย ก เป็นคนชอบพูดเท็จ นาย ก ได้ปักใจเชื่อแบบนั้น

⁵⁰ โปรตดูบทที่ 2 หัวข้อย่อย “ระบบญาณวิทยาถูกต้องกับทัศนะสัมพัทธนิยมที่เข้ากันได้กับภววิสัย”

ตลอดไปและถอยห่างจากนาย ก จนกระทั่งเขาย้ายที่ทำงานไปและไม่ได้กลับมาเจอนาย ก อีกเลย แต่ความจริงก็คือว่า ในวันนั้นนาย ก ไปร้านอาหารแห่งนั้นจริง แต่เขาเพียงไปส่งน้องสาวของเขา และไม่ได้ทานอาหารที่ร้านนั้นแต่อย่างใด และเขาได้ยืมรถของรถฟอร์ดสีดำคันนั้นของน้องสาวที่เพิ่งซื้อมาเพื่อไปจัดการซื้อรถของตัวเองยี่ห้อเดียวกัน เพราะเขาเองก็ชื่นชอบและวางแผนการซื้อมานาน ต่อมาอีกวันหนึ่งเขาขับรถของเขาเองไปที่ทำงานนั้น และนาย ข เองก็ไม่เคยสังเกตป้ายทะเบียนรถ อย่งไรก็ตามหากถามว่า นาย ข มีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อของเขาไหม คำตอบคือเขามีเหตุผลที่จะเชื่อเช่นนั้น และก็เป็นที่ไปได้ว่ามาจากกระบวนการที่น่าเชื่อถือ หากเขายึดถือบรรทัดฐานบางอย่างว่าให้เชื่ออะไรก็ตามที่ตนเห็น และถ้ามีความมั่นใจสูงว่าความเชื่อนั้นมีเหตุผลสนับสนุน ก็ให้ยึดถือความเชื่อนั้นต่อไปจนกว่าจะมีความเชื่ออื่นมาหักล้าง สิ่งที่โกลด์แมนเน้นในที่นี้คือ “ความเชื่อที่มีค่าความจริงเป็นที่สามารถเป็นความเชื่อที่มีเหตุผลสนับสนุน เพราะสิ่งที่กำหนดเหตุผลของความเชื่อก็คือกระบวนการสร้างความเชื่อที่น่าเชื่อถือของผู้เชื่อ ไม่ใช่ค่าความจริง”⁵¹ ด้วยเหตุนี้ความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลของผู้เสมอกันจึงเป็นไปได้ตามที่ผู้วิจัยได้เคยแสดงให้เห็นมาแล้ว

หัวข้อถัดไป ผู้วิจัยจะโต้แย้งการเลือกแนวทางใดแนวทางหนึ่ง กล่าวคือ ถ้าเราเลือกแนวคิดประนีประนอมหรือไม่ประนีประนอมอย่างใดอย่างหนึ่งจะพบกับปัญหา เนื่องจากแนวคิดในตัวเองมีปัญหาจากการรับหลักการความเป็นได้อย่างเดียว

การโต้แย้งและปกป้องแนวคิดการประนีประนอม

แนวคิดของโกลด์แมนเรื่องความมีเหตุผลในกรณีความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันไม่ได้ต้องการหลักการความเป็นได้อย่างเดียว ซึ่งเป็นหลักการที่ใช้สนับสนุนการมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อ (DJ) เจื่อนใจของการมีเหตุผลสนับสนุนขั้นนี้คือ การมีความเชื่อที่สอดคล้องกับหลักฐานและเชื่อในสิ่งที่มีค่าความจริงเป็นจริง เช่น ถ้าถามว่า พระเจ้ามีจริงหรือไม่ แน่แน่นอนว่าตามความจริงอย่างเป็นทางการจะต้องมีคำตอบเดียว คือพระเจ้ามีจริง หรือไม่มีจริง อย่งไรก็ตามแต่ถ้าเราไม่รู้ อาจจะเพราะว่าหลักฐานที่ไม่เพียงพอ หรือพ้นไปจากความสามารถของเราที่จะเข้าถึงได้ ทักษะคดีที่เหมาะสมคือการระงับการตัดสิน ฉะนั้น ความเชื่อเหมาะสมต่อหลักฐานที่ผู้เชื่อมีส่วนร่วม จะมีเพียงความเชื่อเดียวที่เป็นไปได้ และความเชื่อนั้นถือว่ามีเหตุผล⁵² ซึ่งความเชื่อนี้ถูกสนับสนุนด้วยหลักฐานของผู้เชื่อที่

⁵¹ Goldman, "Epistemic Relativism and Reasonable Disagreement," 206.

⁵² Feldman, "Reasonable Religious Disagreements," 205.

เกี่ยวข้องกับคำถาม และผู้เชื่อจะมีหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางญาณวิทยาของตนเอง และคนอื่น ๆ ด้วย เช่น หลักฐานที่ว่าผู้เชื่อทั้งสองที่ไม่ลงรอยกันมีความสามารถใช้เหตุผล มีการครุ่นคิดอย่างเหมาะสม และพยายามสืบหาความจริงอย่างพอ ๆ กัน⁵³ ตามหลักการความเป็นได้อย่างเดียวหากว่าผู้เชื่อทั้งสองคนเป็นผู้เสมอกัน และไม่สามารถที่จะประเมินระบบความเชื่อของคนอื่นว่ามีความผิดพลาดอย่างไร การระงับการตัดสินจึงมีเหตุผลที่สุด อย่างน้อยก็เป็นไปไม่ได้ที่ผู้เชื่อที่เป็นผู้เสมอกันและมีหลักฐานชุดเดียวกันจะมีความเชื่อที่ตรงกับความจริงได้ทั้งคู่

สำหรับเฟลด์แมน (2007) แนะนำให้เราระงับการตัดสินความเชื่อขึ้นไว้ถ้าหากว่าเราไม่มั่นใจในความเชื่อขึ้นอย่างเต็มที่ แต่สำหรับโกลด์แมน (2010) ความเชื่อแบบไม่มั่นใจเต็มที่อาจถูกแสดงออกมาเป็นระดับของความมั่นใจที่ไม่เต็มที่ที่ได้ดังที่ได้เสนอไว้แล้วในบทที่ผ่านมา คือสมมติให้ระดับความมั่นใจแสดงอยู่ในรูปของความน่าจะเป็นแบบจุดบนช่วงตั้งแต่ 0 ถึง 1 ระดับความมั่นใจว่าข้อความที่พิจารณาจะจริงจะอยู่ที่ตำแหน่ง n ใด ๆ ตั้งแต่ 0 ไปจนถึง 1 ระดับการไม่เชื่อจะอยู่ที่ $1-n$ ระดับความมั่นใจแบบไม่เต็มที่ก็จะอยู่ในช่วงระหว่าง 0 ถึง 1 ดังนั้นรูปแบบของทัศนคติความเชื่อจึงแบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ ทัศนคติแบบมั่นใจเต็มที่ และแบบระดับของความมั่นใจ (ที่ไม่เต็มที่)

ผู้วิจัยได้ใช้ข้อเสนอเรื่องรูปแบบของทัศนคติความเชื่อสองแบบในการอธิบายแนวทางการประเมินประนีประนอมได้ดังนี้ว่า ผู้เชื่อจะมีระดับความมั่นใจว่าข้อความนั้นจะจริงในช่วงความน่าจะเป็นตั้งแต่ 0 ถึง 1 อย่างไรก็ตาม ผู้ที่สนับสนุนแนวทางการประเมินประนีประนอมนี้ยอมรับทัศนคติแค่ที่จุด 0, 1 และ 0.5 เท่านั้น และในกรณีความไม่ลงรอยกันของผู้เสมอกันและมีหลักฐานเกี่ยวกับคำถามชุดเดียวกัน (คนหนึ่งเชื่อข้อความหนึ่ง (อยู่ที่จุด 1) อีกคนหนึ่งไม่เชื่อข้อความนั้น (อยู่ที่จุด 0)) แนวทางนี้แนะนำให้ผู้ใช้เชื่อประนีประนอมกันในภายหลัง ซึ่งสามารถแสดงเป็นความน่าจะเป็นแบบจุดได้ที่ตรงกึ่งกลางบนช่วงความเชื่อมั่น คือที่จุด 0.5 การประเมินประนีประนอมในความไม่ลงรอยกันนี้มีผลทำให้ความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลเป็นไปไม่ได้

จากคำอธิบายข้างต้น เราอาจสงสัยในความสอดคล้องกันภายในแนวทางของการประเมินประนีประนอมเอง สมมติให้กรณีความไม่ลงรอยกันมาจากการพิจารณาคำถามว่า ความเป็นผู้เสมอกันระหว่างผู้เชื่อสองคนเป็นไปได้หรือไม่ ผู้เชื่อคนหนึ่ง (S1) เชื่อในแนวทางที่ว่า ความเป็นผู้เสมอกันเป็นไปได้ และเมื่อผู้เสมอกันมีหลักฐานชุดเดียวกัน เราจะสรุปได้ว่า ความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเป็นไปไม่ได้ แต่ความมีเหตุผลจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เชื่อประนีประนอมกัน ดังนั้น S1 มีข้อสรุปว่า “การ

⁵³ Goldman, "Epistemic Relativism and Reasonable Disagreement," 208.

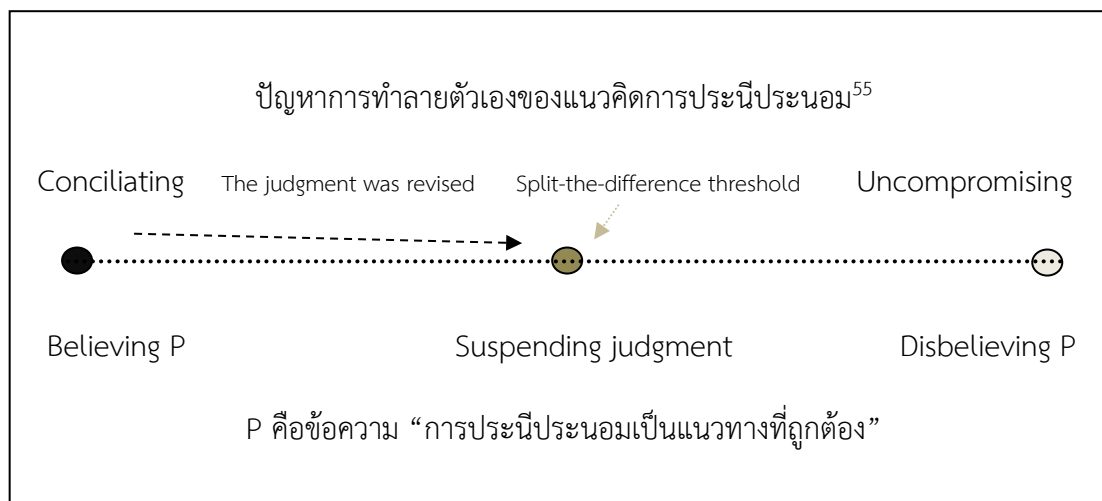
ประนีประนอมเป็นแนวทางที่ถูกต้อง (p)” ส่วนอีกคนหนึ่ง (S2) ไม่เชื่อข้อความ p เพราะเชื่อว่าหลังจากเผชิญหน้ากับความไม่ลงรอยของผู้เสมอกัน ผู้เชื่อไม่ควรละทิ้งหลักฐานของการให้เหตุผลที่ดีของตนเอง ผู้เชื่อทั้งสองอาจจะยอมรับในตอนแรกพวกเขาเป็นผู้เสมอกัน แต่ต่อมาคนใดคนหนึ่งอาจจะมีระบบการสร้างความเชื่อที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเราไม่ควรละทิ้งข้อเท็จจริงนี้ ดังนั้น S2 จึงไม่เชื่อแนวทางการประนีประนอม ($\neg p$) เมื่อ S1 ตระหนักว่าได้เผชิญหน้ากับกรณีความไม่ลงรอยกันกับ S2 แล้วถ้า S1 ทำตามบรรทัดฐานที่ตนยึดถือ นั่นคือ การประนีประนอมกับ S2 เท่ากับกับ S1 กำลังถอยห่างออกจากคำแนะนำตนเอง นี่คือนิยามที่เรียกว่า “ปัญหาการหักล้างตัวเอง”

เอลกาพยายามปกป้องแนวทางประนีประนอมในบทความ “How to Disagree about How to Disagree” (2010) ในตอนแรกเขาอธิบายปัญหาของแนวคิดการประนีประนอมว่า แนวคิดการประนีประนอมพบกับปัญหาเดียวกับวิธีการเชิงอุปนัย (inductive method) ซึ่งเป็นวิธีการพื้นฐานที่หลายคนใช้ในการหาคำตอบในชีวิตประจำวัน วิธีการเชิงอุปนัยในทางญาณวิทยาอาจแนะนำให้ผู้เชื่อเชื่ออะไรก็ตามที่มีหลักฐานสนับสนุน ถ้าเรายึดตามหลักการนี้แล้ว ก็จะทำให้แนวคิดวิธีเชิงอุปนัยตกไป เพราะแนวคิดนี้ได้เกิดความขัดแย้งภายในตัวเอง โดยที่วิธีเชิงอุปนัยในตัวแนวคิดเองไม่มีหลักฐานมาสนับสนุนว่าทำไมถึงใช้ได้ เราสามารถทำความเข้าใจปัญหานี้ผ่านตัวอย่างที่ว่า สมมติให้นิตยสาร ก เป็นนิตยสารประเภทจัดอันดับสินค้าที่ควรซื้อ ได้จัดประเภทเครื่องปิ้งขนมปังที่น่าซื้อ นั่นคือ ได้จัดอันดับให้เครื่องปิ้งขนมปัง x เป็นเครื่องปิ้งขนมปังที่ดีที่สุด และแนะนำให้ผู้อ่านซื้อเครื่องปิ้งขนมปัง x เท่านั้น ในขณะที่นิตยสารคู่แข่ง ข ได้จัดประเภทเครื่องปิ้งขนมปัง y ว่าเป็นเครื่องปิ้งขนมปังที่ดีที่สุด และแนะนำให้ผู้อ่านซื้อเครื่องปิ้งขนมปัง y และสมมติว่าในขณะเดียวกัน นิตยสาร ก ได้จัดอันดับให้ นิตยสาร ข เป็นนิตยสารที่ดีที่สุด และให้ทำตามคำแนะนำของนิตยสาร ข ซึ่งตามคำแนะนำของนิตยสาร ก นี้มีผลให้คำแนะนำของนิตยสาร ก เองเกิดความขัดแย้งในตัวเอง เพราะนอกจากนิตยสาร ก จะแนะนำเครื่องปิ้งขนมปัง x ให้กับผู้อ่าน นิตยสาร ก ก็ยังสนับสนุนคำแนะนำของนิตยสาร ข ที่ให้ซื้อเครื่องปิ้งขนมปัง y ด้วย แสดงให้เห็นว่านิตยสาร ก กำลังขัดแย้งในตัวเอง⁵⁴ เช่นเดียวกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในแนวคิดการประนีประนอม

ปัญหาแนวคิดการประนีประนอมข้างต้นสามารถแสดงด้วยแผนภาพที่ทำให้เราเข้าใจยิ่งขึ้น สมมติให้ P คือ คำแนะนำแบบประนีประนอม ที่แนะนำให้แยกความแตกต่างระหว่างการเชื่อ

⁵⁴ Adam Elga, "How to Disagree About How to Disagree," *ibid.*, ed. Richard Feldman and T. Warfield (Oxford), 179-81.

(Believing) และการไม่เชื่อ (Disbelieving) และท้ายที่สุดแนะนำให้ระงับการตัดสิน (Suspending) ซึ่งหมายความว่า จะเกิดการปฏิเสธในตัวเอง และถือเป็นการระงับการตัดสินความถูกต้องของแนวคิดแบบประนีประนอมเองโดยปริยาย

จากแผนภาพข้างต้น ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า หากมีผู้สนับสนุนแนวทางแบบประนีประนอมให้ใช้ได้กับกรณีความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันทุกกรณี รวมถึงกรณีที่เกิดเกี่ยวข้องกับข้อความว่า “การประนีประนอมเป็นแนวทางที่ถูกต้อง” โดยเฉพาะกรณีนี้ ก็จะมีทั้งผู้สนับสนุนข้อความนี้ และผู้ที่ไม่สนับสนุนข้อความนี้ คำถามคือว่า ผู้ที่สนับสนุนแนวทางแบบไม่ประนีประนอมกัน จะต้องประนีประนอมกับอีกฝ่ายหรือไม่ ถ้าผู้สนับสนุนแนวทางประนีประนอมมีการประนีประนอมกับอีกฝ่ายตามบรรทัดฐานของตน นั่นก็หมายความว่า ผู้สนับสนุนแนวคิดนี้เองกำลังถอยห่างออกจากบรรทัดฐานของตัวเองเช่นกัน นอกจากนี้การเชื่อในหลักการความเป็นได้อย่างเดียวว่าถูกต้อง เพื่อนำมาสู่ข้อสรุปที่จะสนับสนุนแนวทางแบบประนีประนอม ก็อาจจะพบกับปัญหาว่า ยังมีแนวทางอื่นที่วางอยู่บนฐานของหลักความเป็นได้อย่างเดียวกัน นั่นก็คือ แนวทางแบบไม่ประนีประนอม

ข้อถกเถียงของเอลกาเพื่อที่จะปกป้องแนวคิดการประนีประนอมจากข้อโต้แย้งนี้คือว่า (1) ความเป็นไปได้ที่ว่า แม้ว่าแนวคิดประนีประนอมจะมีผลต่อกรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล แต่ก็ไม่ใช่ทั้งหมด เรียกว่าเป็นการประนีประนอมแบบมีข้อยกเว้นในตัวเอง (partially conciliatory) คือต้องยกเว้นการตัดสินในตัวเอง โดยมีสิทธิที่จะคิดว่าบรรทัดฐานของตนเองมีความถูกต้อง เช่น นิตยสารก มีแรงจูงใจที่จะจัดอันดับให้นิตยสารของตนดีที่สุด น่าติดตามที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งใน

⁵⁵ ผู้วิจัยสร้างแผนภาพอ้างอิงจากแนวคิดของ เอลกา (Elga, 2010)

ตัวเอง และข้อถกเถียงอีกประการหนึ่งคือ (2) การรับเอาแนวคิดแบบเหตุผลที่ถูกต้อง (right reason view) ซึ่งแนวคิดนี้ได้แย้งแนวทางแบบประนีประนอมว่าได้ละทิ้งหลักฐานบางประเภท เอลกาเรียกว่าหลักฐานดั้งเดิม (original evidence) และที่เคลลีเรียกว่าเป็นหลักฐานลำดับที่หนึ่ง (First-order evidence) ซึ่งเป็นหลักฐานที่ผู้เชื่อคนหนึ่งใช้ในการสนับสนุนความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับข้อความก่อนที่จะค้นพบว่าตนได้มีความไม่ลงรอยกับผู้อื่น⁵⁶ เมื่อผู้เชื่อได้มีการสนับสนุนความเชื่อในตอนแรกต่อข้อความที่พิจารณาต่างกัน การให้เหตุผลสนับสนุนเหล่านี้ก็ควรถูกให้คุณค่าว่าดีหรือไม่ดีด้วย ผู้เชื่อไม่ควรละเลยที่จะพูดถึงเหตุผลส่วนตัวที่ดีของแต่ละคน และไม่ควรจะคิดว่าผู้เชื่อทั้งสองเป็นผู้เสมอกัน โดยมีสถานะทางจิต (psychological states) หรือหลักฐานในลำดับที่สูงขึ้นไปอีกลำดับ (Higher-order evidence) พอ ๆ กัน จนนำมาสู่ข้อสรุปของการระงับการตัดสินใจและการประนีประนอมในกรณีความไม่ลงรอยกันนั้น นอกจากนี้ก็เป็นไปได้ว่าผู้เชื่อคนหนึ่งอาจมีเหตุผลที่ดีที่จะสนับสนุนการไม่ประนีประนอมกัน ซึ่งหลักฐานที่ผู้เชื่อคนนี้มีเหตุผลที่ดีก็ไม่ควรถูกละทิ้ง และไม่ควรถัดสินว่าผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการประนีประนอมเป็นผู้ที่ไม่มีเหตุผล

เบิร์กแมนได้กล่าวถึงหลักฐานที่เรียกว่า การรู้อย่างชัดเจนภายในจิตของตนเอง แต่ละคนจะมีการตอบสนองและการรับรู้ที่แตกต่างกัน ทำให้เราเข้าใจได้ว่าผู้เชื่อคนอื่นมีโอกาสผิดพลาดได้พอ ๆ กับเรา กล่าวคือ ผู้เชื่อมีการตอบสนองต่อหลักฐานของตน (เช่น ประสบการณ์การรับรู้ เป็นต้น) ด้วยการเชื่อในสิ่ง ๆ หนึ่งตามที่ตนรับรู้ โดยผู้เชื่อได้มอบความไว้วางใจให้การรับรู้ภายในจิตของตนเองมากกว่าการรับรู้ภายในจิตของคนอื่น และการมอบความไว้วางใจนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าเราไม่ละทิ้งแหล่งพื้นฐานของตนเอง⁵⁷ ฉะนั้น แนวทางนี้จึงปฏิเสธการประนีประนอม และถือว่าการระงับการตัดสินใจเป็นการละเลยข้อเท็จจริงที่ว่าแต่ละคนมีการรู้อย่างชัดเจนภายในจิตแตกต่างกัน กล่าวได้ว่าผู้เชื่อแต่ละคนเชื่อถือในหลักฐานและระบบความเชื่อส่วนตัวที่ดำเนินการมาอย่างยาวนานมากกว่าหลักฐานและระบบความเชื่อของคนอื่น เฟลด์แมนเรียกหลักฐานจากการแบ่งปันของคนอื่นว่า “หลักฐานที่เป็นหลักฐานของหลักฐาน” (Evidence of evidence is evidence.) ซึ่งถูกนิยามว่า “หลักฐานที่ว่าหลักฐานสนับสนุนข้อความ P จะเป็นหลักฐานที่สนับสนุน P”⁵⁸ (ประเด็นนี้ผู้วิจัยจะมีการอธิบายเพิ่มเติมในบทถัดไป) แนวคิดของเฟลด์แมนก็คือว่า เมื่อผู้พูดรายงานหลักฐานบางอย่างของตนให้อีกคนหนึ่งฟัง ผู้ฟังคนนั้นจะได้ข้อมูลหรือหลักฐานดังกล่าวจากผู้พูด และผู้ฟังจะใช้หลักฐาน

⁵⁶ Elga, "How to Disagree About How to Disagree," 183-84.

⁵⁷ Bergmann, "Rational Disagreement after Full Disclosure," 334-47.

⁵⁸ Feldman, "Reasonable Religious Disagreements," 208.

เหล่านี้ในสนับสนุนความเชื่อของตนเองเช่นเดียวกับหลักฐานที่ได้จากแหล่งทางญาณวิทยาของตนเองอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น นาย ก เล่าให้นาย ข ฟังว่าตนเองมีประสบการณ์การรอดชีวิตจากการจมน้ำที่น้ำตกแห่งหนึ่งเมื่อสองปีก่อน และเพื่อนสนิทของเขาเป็นคนช่วยชีวิตเขาไว้ การรายงานความทรงจำของเขาให้นาย ข ฟังนั้นก็จะเป็นหลักฐานให้กับ นาย ข ในการสนับสนุนความเชื่อที่เคยมีเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นจริงเมื่อสองปีก่อน ตามตัวอย่างนี้ แสดงให้เห็นว่าหลักฐานส่วนตัวของนาย ก จะเป็นหลักฐานส่วนตัวให้นาย ข ด้วย ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลว่าทำไมในกรณีความไม่ลงรอยกันผู้เชื่อสามารถมีหลักฐานชุดเดียวกันได้ คำตอบก็คือ เพราะหลักฐานสามารถแบ่งปันได้

อย่างไรก็ตามโกลด์แมนถือว่าหลักฐานของผู้ฟังเป็นคนละอย่างกับหลักฐานของผู้พูด⁵⁹ และไม่สามารถลดทอนให้เป็นแหล่งทางญาณวิทยาพื้นฐานของผู้ฟังได้⁶⁰ อธิบายก็คือ หลักฐานของผู้พูดว่าเคยมีประสบการณ์การจมน้ำ ไม่ใช่สิ่งเดียวกับหลักฐานของผู้ฟังที่เป็นการรายงานจากผู้พูดเกี่ยวกับเรื่องนี้ หรือที่เบิร์กแมนกล่าวไว้ว่า เราไม่มีทางรับรู้เกี่ยวกับการรับรู้ของผู้อื่นได้แบบเดียวกับการรับรู้ภายในจิตของผู้อื่นจริง ๆ นั่นเอง

มีข้อสังเกตว่า ตามแนวคิดของโกลด์แมน ในกรณีเรื่องความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลของผู้เสมอคน ผู้เชื่อทั้งสองคนไม่สามารถมีหลักฐานบางอย่างเกี่ยวกับคำถามที่เหมือนกัน แม้ว่าจะเป็นการกรณีที่ผู้เชื่อที่เป็นผู้เสมอคนได้แบ่งปันหลักฐานทั้งหมดร่วมกันแล้ว ผู้วิจัยเห็นด้วยกับโกลด์แมนว่า จริง ๆ แล้ว หลักฐานบางอย่างที่เป็นความทรงจำ ประสบการณ์ อัจฉตติกญาณ ที่ถูกแบ่งปันจากผู้รายงานไปสู่ผู้ฟัง ไม่สามารถที่จะส่งทอดให้ผู้อื่นแบบการอัดสำเนาได้ แต่เป็นลักษณะที่ว่าผู้ฟังเข้าใจผู้พูดโดยผ่านการรับรู้ที่เป็นแหล่งญาณวิทยาเฉพาะของตนเองและก็ได้เป็นเจ้าของของความทรงจำนั้น รวมถึงไม่สามารถครอบครองสถานะทางจิตของคนอื่นได้ ดังนั้นหลักฐานของผู้รายงานจึงไม่ใช่สิ่งเดียวกับหลักฐานของผู้ฟัง และส่งผลให้หลักฐานของผู้เสมอคนในกรณีความไม่ลงรอยกันทั้งหมดไม่ใช่หลักฐานชุดเดียวกัน อย่างไรก็ตาม โกลด์แมนแนะนำว่าการกำหนดว่าอะไรคือหลักฐานของผู้เสมอคนมีร่วมกันอาจจะต้องกำหนดร่วมกันก่อนว่าอะไรคือบรรทัดฐานที่ถูกต้อง⁶¹ ซึ่งนี้ก็สามารถที่จะทำให้ผู้เชื่อแต่ละ

⁵⁹ Goldman, "Epistemic Relativism and Reasonable Disagreement," 211.

⁶⁰ โปรดดูบทที่ 2 หัวข้อย่อย "ทัศนะของเบิร์กแมน"

⁶¹ Goldman, "Epistemic Relativism and Reasonable Disagreement," 213.

คนยอมรับกันและกันว่าเป็นผู้เสมอกัน และมีหลักฐานชุดเดียวกันอย่างคร่าว ๆ ได้⁶² แม้ว่าผู้เชื่อแต่ละคนจะไม่สามารถมีหลักฐานชุดเดียวกันได้แบบการอัดสำเนาก็ตาม

ตามที่เอลกาเสนอข้อถกเถียงทั้ง (1) และ (2) เพื่อปกป้องแนวคิดการประนีประนอม ในท้ายที่สุด เอลกาปฏิเสธข้อ (2) เนื่องจากว่าการรับแนวคิดแบบไม่ประนีประนอมจะทำให้เกิดความขัดแย้งต่อแนวคิดแบบประนีประนอมเอง เอลกาจึงสนับสนุนแนวทางการตอบแบบ (1) เขาเห็นว่า ในความไม่ลงรอยกันเกี่ยวกับว่าแนวคิดการประนีประนอมมีเหตุผลที่ถูกต้องหรือไม่ แนวคิดใดมีเหตุผลที่สุด ไม่ได้เป็นความไม่ลงรอยเกี่ยวกับข้อเท็จจริงทั่วไปตามที่เราเข้าใจ แต่เป็นความไม่ลงรอยเกี่ยวกับแนวคิดหรือบรรทัดฐานเช่นเดียวกับความไม่ลงรอยกันเชิงศีลธรรม แน่แน่นอนว่าแต่ละคนมีสิทธิที่จะเชื่อถือในความถูกต้องของบรรทัดฐานของตัวเองอย่างเป็นอิสระ แม้ว่าจริง ๆ แล้วบรรทัดฐานเหล่านั้นจะมีข้อบกพร่องในตัวเอง ดังเช่นกรณีของนิตยสาร ก บรรณาธิการนิตยสารมีสิทธิที่จะให้น่าเชื่อถือกับตัวเองมาเป็นอันดับแรก และแยกตัวเองออกจากการจัดอันดับสิ่งอื่น ๆ⁶³ รวมถึงกฎวิธีการ หลักการพื้นฐานต่าง ๆ ที่มีสิทธิที่จะได้รับการงดเว้นจากการตรวจสอบหลักการของตัวเอง และไม่ใช้เรื่องแปลกที่แนวคิดการประนีประนอมจะไม่ระงับการตัดสินความถูกต้องให้ตัวเอง ดังนั้นแล้วแนวคิดแบบไม่ประนีประนอมจึงตกไป แต่แนวคิดแบบประนีประนอมยังไม่ถูกปฏิเสธ

มีคำถามว่าข้อถกเถียงของเอลกาที่ว่า แนวคิดการประนีประนอมสามารถยกเว้นการตรวจสอบในตัวเองได้หรือไม่ หรือสามารถมีเหตุผลที่จะให้คำแนะนำที่ดูเหมือนปฏิเสธในตัวเอง เช่นเดียวกับลักษณะของการเป็นกฎทั่วไปที่ไม่จำเป็นต้องสงสัยในตัวเองหรือไม่ ในหัวข้อต่อไป ผู้วิจัย

⁶² แลคกีได้เน้นที่จะพิจารณากรณีความไม่ลงรอยทั่วไป (ordinary disagreement) ที่ไม่ได้ถูกทำให้อุดมคตินิยม (การเพิ่มข้อความที่มีค่าความจริงเป็นจริงว่า ผู้เชื่อทั้งสองคนเป็นผู้เสมอกัน) เธอสรุปคำนิยามของกรณีความไม่ลงรอยเกี่ยวกับข้อเท็จจริงทั่วไปดังนี้ว่า ความไม่ลงรอยทั่วไปคือ ผู้เชื่อ A และ B ไม่ลงรอยกันที่เกี่ยวข้องกับข้อความ p ในความหมายทั่วไป เมื่อและก็ต่อเมื่อ (1) A และ B ตระหนักว่าพวกเขามีทัศนคติความเชื่อที่แตกต่างกัน และ (2) A และ B กำหนดให้พวกเขาเองเป็นผู้เสมอกันหรือผู้ที่มีคุณสมบัติทางสติปัญญาอย่างคร่าวๆ ในการหาข้อสรุปเกี่ยวกับคำถามที่พิจารณา (Ordinary disagreement: A and B disagree in an ordinary sense if and only if, relative to the question whether p, (1) A and B are aware that they hold differing doxastic attitudes, and (2) prior to recognizing that this is so, A and B take themselves to be roughly epistemic peers with respect to this question.) จะสังเกตเห็นได้ว่าการกำหนดความเป็นผู้เสมอกันขึ้นอยู่กับผู้เชื่อทั้งสองคนที่จะตระหนักเอง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับที่กำหนดในคำนิยามแต่ต้นว่า ผู้เชื่อทั้งสองเป็นผู้เสมอกัน Lackey, "What Should We Do When We Disagree?," 26-27.

⁶³ Elga, "How to Disagree About How to Disagree," 184-86.

จะปฏิเสธข้อถกเถียงนี้ของเอลกาให้ตกไป ด้วยเหตุผลที่ว่าแนวคิดของเอลกายังไม่ใช่คำตอบที่น่าพึงพอใจ

ความไม่ลงรอยกันของแนวคิดต่าง ๆ และความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันตามทัศนะของโกลด์แมน

แม้ว่าเอลกาจะให้ข้อถกเถียงเพื่อปกป้องแนวคิดการประนีประนอม แต่ผู้วิจัยพบว่าแนวทางการประนีประนอมที่ถูกยกเว้นการประนีประนอมให้กับตัวเองตามที่เขาเสนอยังเป็นแนวคำตอบที่ยังไม่สมบูรณ์ในการตอบปัญหาว่า ผู้เชื่อคนหนึ่งคนใดจะสามารถคิดว่าตนมีเหตุผลได้หรือไม่ ในขณะที่ก็คิดว่าคนอื่นที่ไม่ลงรอยก็มีเหตุผลได้ เอลกาตอบเพียงว่าเหตุใดแนวคิดการประนีประนอมจึงยังไม่ถูกหักล้าง และผู้วิจัยยังพบว่าผู้สนับสนุนแนวคิดนี้ยังมีปัญหาของการยึดมั่นในความถูกต้องของตัวเอง เช่นเดียวกับผู้ที่สนับสนุนกับการยึดมั่นความถูกต้องในแนวคิดแบบไม่ประนีประนอม ผู้วิจัยยืนยันว่าหากหลักการที่ว่ากฎและบรรทัดฐานต่าง ๆ มีสิทธิที่ยอมให้แนวความคิดของตนมีความถูกต้องอย่างเป็นภววิสัย และแนวคิดแบบประนีประนอมควรได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางที่ดีที่สุดแล้ว หลักการนี้ก็ทำให้สิทธิในความถูกต้องกับแนวคิดคู่แข่งอื่น ๆ ด้วย และนี่อาจเป็นปัญหาต่อไปได้กับแนวคิดนี้เอง และผู้วิจัยเห็นว่า การยึดถือว่าการประนีประนอมเป็นแนวทางที่มีเหตุผลที่สุด ไม่ได้หักล้างแนวทางแบบไม่ประนีประนอมได้จริง แนวทางนี้จึงไม่ใช่คำตอบที่น่าพอใจ อย่างน้อยก็ตอบไม่ได้ให้คำตอบว่า ทำไมจึงละเลยการให้เหตุผลที่ดีส่วนตัวของผู้เชื่อแต่ละคน หากยอมรับหลักการที่ให้ยึดมั่นในความถูกต้องของตัวเอง

พิจารณาแนวคิดแบบไม่ประนีประนอมกัน หลังจากพบว่ามีความไม่ลงรอยกันแล้ว ผู้เชื่อมีสิทธิที่จะมีความมั่นใจแน่วแน่ในการหยั่งรู้จากแหล่งทางญาณวิทยาของตน เช่น การรับรู้ประสบการณ์ความทรงจำ อัจฉตติกญาณ แม้จะได้แบ่งปันหลักฐานทั้งหมดร่วมกันโดยไม่ระงับการแบ่งปันหลักฐานใด ๆ หลักการคือจะไม่มีการแบ่งแยกระหว่างกันว่าคนหนึ่งเชื่อกับไม่เชื่อข้อความหนึ่ง และจะไม่มีการประนีประนอมระหว่างกัน รวมถึงมีแนวคิดว่าธรรมชาติของหลักฐานบางอย่างของผู้เชื่อคนหนึ่งไม่สามารถแบ่งปันได้ เราจะพบว่า การยอมรับแนวคิดแบบไม่ประนีประนอมได้เข้าช่วยการยึดมั่นในความถูกต้องของตัวเองเช่นเดียวกัน ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดนี้ยังเป็นแนวทางที่ไม่น่าเลือกต่อการตอบปัญหากรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผล อย่างน้อยก็ไม่ได้ตอบเราว่า ทำไมจึงไม่รับหลักฐานที่ว่ามีความไม่ลงรอยกัน

ปัญหาที่เราพบตอนนี้คือ ในสถานการณ์ของความไม่ลงรอยกันระหว่างผู้เชื่อเสมอกันที่มีหลักฐานชุดเดียวกัน ผู้เชื่อจะแก้ปัญหานี้ด้วยการตอบสนองกรณีความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันและตอบสนองต่อหลักฐานทั้งหมดที่มีอย่างไร และอะไรคือบรรทัดฐานหรือหลักการที่เหมาะสมในกรณีความไม่ลงรอยนี้ ผู้วิจัยจึงเสนอว่าแนวคิดเรื่องการให้เหตุผลสนับสนุน โดยเฉพาะแนวทางของโกลด์แมนสามารถช่วยให้เราเข้าใจปัญหาเหล่านี้ได้

โกลด์แมน (2010) ได้พูดถึงการเลือกระบบทางญาณวิทยาของผู้เชื่อแต่ละคน ที่มีการยึดมั่นว่าระบบทางญาณวิทยาหรือบรรทัดฐานของตนนั้นถูกต้อง ซึ่งการรับระบบญาณวิทยาที่ถูกต้องเป็นเรื่องส่วนตัว เพราะผู้เชื่อมีการสนับสนุนบรรทัดฐานอย่างเป็นภววิสัยส่วนตัว ซึ่งก็อาจมาจากการผลักดันของอรรถปริวรรตญาณ ความทรงจำ หรือความเชื่อเบื้องหลังต่าง ๆ มีข้อน่าสังเกตว่า กรณีการให้เหตุผลสนับสนุนบรรทัดฐานส่วนตัวของปัจเจกแตกต่างกับกรณีการรับรองความถูกต้องหรือความน่าเชื่อถือของแนวคิดต่าง ๆ กล่าวคือ แม้ว่าผู้เชื่อมีสิทธิจะยึดมั่นในบรรทัดฐานที่ถูกต้องของตนเอง แต่ในระดับของการรับรองว่าแนวคิดใดถูกต้อง ระหว่างแนวคิดที่เน้นการประนีประนอมหรือแนวคิดที่เน้นไม่ประนีประนอม เราไม่สามารถยกให้บรรทัดฐานใดบรรทัดฐานหนึ่งเป็นบรรทัดฐานที่ถูกต้องหนึ่งเดียวในการตอบปัญหาเรื่องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้การตัดสินว่าบรรทัดฐานใดถูกต้องควรเป็นเรื่องของระดับผู้เชื่อที่เป็นปัจเจก ที่จะมีเหตุผลสนับสนุนบรรทัดฐานที่มาจากความสอดคล้องกับระบบความเชื่อของตนเอง เช่น การถามว่ากรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้หรือไม่ ผู้เชื่อต้องทำอะไร จึงจะเป็นการตัดสินใจหรือการกระทำที่มีคุณค่าเชิงญาณวิทยา ก่อนที่จะตอบคำถามนี้ได้ โกลด์แมนต้องการให้ผู้เชื่อกำหนดระบบญาณวิทยาที่ถูกต้อง เพื่อใช้จัดการกับหลักฐาน และให้ผู้เชื่อใช้หลักฐานเหล่านั้นสนับสนุนทัศนคติต่อข้อความหนึ่ง ๆ อย่างเหมาะสม⁶⁴

นอกจากนี้ทัศนคติความเชื่อใดต่อข้อความต่าง ๆ ในคำถาม รวมถึงทัศนคติความเชื่อต่อความถูกต้องของระบบเชิงญาณวิทยาที่ผู้เชื่อยึดถือ เป็นได้ทั้งทัศนคติความเชื่อแบบมั่นใจเต็มที่ และทัศนคติแบบเป็นระดับความมั่นใจ ทัศนคติความเชื่อตามแนวคิดของโกลด์แมนมาจากการมีเหตุผลสนับสนุนเชิงภววิสัย หรือเป็นความเชื่อที่ผู้เชื่อมีความมั่นใจที่สูงว่าถูกต้อง และสอดคล้องกับระบบญาณวิทยาของผู้เชื่อ แสดงให้เห็นว่าแนวคิดของโกลด์แมนเปิดโอกาสให้ผู้เชื่อสามารถตัดสินใจทางญาณวิทยาเฉพาะตนได้ โดยไม่จำเป็นต้องเลือกเชื่อเฉพาะแนวคิดแบบประนีประนอมหรือไม่ประนีประนอม

⁶⁴ Alvin I. Goldman, "Epistemic Relativism and Reasonable Disagreement," *ibid.*, ed. R. Feldman and T. Warfield (New York), 205.

แต่สามารถมีการตัดสินใจที่เหมาะสมอย่างหลากหลาย ตราบเท่าที่ความเชื่อที่มีความสอดคล้องกับบรรทัดฐานของผู้เชื่อเอง คำอธิบายนี้เข้ากันได้กับข้อคิดเห็นของแลคกีที่ว่า การตอบปัญหาเรื่องความไม่ลงรอยกันไม่ควรกำหนดแค่ว่าผู้เชื่อควรจะประนีประนอมหรือไม่ประนีประนอมแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะการกำหนดเช่นนี้เหมือนว่ากำลังทำให้สองแนวทางนี้เป็นแนวทางที่ขัดแย้งกัน ทั้งที่ในความจริงเราสามารถทำให้สองแนวทางนี้ไปด้วยกันได้ แนวคิดสำคัญก็คือ การเปลี่ยนแปลงความเชื่อขึ้นอยู่กับระดับความมั่นใจของการมีเหตุผลสนับสนุนต่อความเชื่อ⁶⁵ ถ้าผู้เชื่อคนหนึ่งหรือ S1 มีความมั่นใจมากในการให้เหตุผลสนับสนุนทัศนคติความเชื่อของตนต่อข้อความ p และจะไม่ประนีประนอมกับผู้เชื่ออีกคนหนึ่งหรือ S2 ที่ไม่ลงรอยกับตนเกี่ยวกับ p ส่วน S2 ก็มีทัศนคติความเชื่อจะให้ประนีประนอมกับ S1 แม้ว่าจะมีความเห็นที่ขัดแย้งกัน S2 ก็จะถูกผลักดันให้เปลี่ยนแปลงความเชื่อของตนเล็กน้อยหรืออาจไม่เปลี่ยนแปลงเลย แต่ถ้า S1 มีความมั่นใจที่น้อยมากต่อทัศนคติความเชื่อที่ไม่ให้ประนีประนอม S1 ก็จะถูกผลักดันให้เปลี่ยนแปลงความเชื่อของตนให้สอดคล้องกับแนวทางของ S2 มากขึ้น ในที่นี้ก็ได้สดทอนความสำคัญของหลักการความเป็นได้อย่างเดียวของบรรทัดฐานที่ถูกต้องของผู้เชื่อ จะเห็นได้ว่า ความมีเหตุผลของผู้เชื่อในความไม่ลงรอยกันควรอยู่ที่ความสอดคล้องกับระบบความเชื่อของตนเองมากกว่าความค่าความจริงเท็จของข้อความทำนองที่ว่า “แนวทาง X มีเหตุผลที่ถูกต้อง” ซึ่งเปิดโอกาสให้ความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลของผู้เสมอกันเป็นไปได้

การปกป้องแนวคิดของโกลด์แมนจากข้อโต้แย้งอื่น

ปัญหาของแนวคิดการให้เหตุผลสนับสนุนของโกลด์แมนเป็นปัญหาของการเน้นความน่าเชื่อถือของกระบวนการที่เป็นทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายนอก แนวคิดนี้เผชิญหน้ากับคำถามที่ว่า ผู้เชื่อจะรู้ได้อย่างไรว่าเขาอยู่ในจุดที่มีทัศนคติที่เหมาะสมกับระบบความเชื่อ เพราะตามแนวคิดการให้เหตุผลสนับสนุนต่อกรณีความไม่ลงรอยกันมีหลักการว่า ลักษณะของการปรับเปลี่ยนความเชื่อของผู้เชื่อคนหนึ่งเมื่อต้องเผชิญกับความไม่ลงรอยกันกับคนอื่นขึ้นอยู่กับระดับความมั่นใจในการให้เหตุผลสนับสนุนของตน กล่าวคือ ถ้าผู้เชื่อคนหนึ่งมีความมั่นใจในการให้เหตุผลสนับสนุนของตนในระดับที่สูงมาก ผู้เชื่อคนนั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงความเชื่อของตนเองได้ยาก ตรงกันข้ามกับผู้เชื่อที่มีความมั่นใจน้อย ก็จะมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงความเชื่อของตนเองได้ง่าย ถ้าเราตีความตามแนวคิดการให้เหตุผลสนับสนุนที่เน้นปัจจัยภายนอก ผู้เชื่ออาจจะไม่รู้ว่าทัศนคติใดเป็นทัศนคติที่ถูกต้องอัน

⁶⁵ Lackey, "What Should We Do When We Disagree?," 1-30.

สอดคล้องกับระบบความเชื่อของตนเอง เพราะแนวคิดนี้บอกว่าทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ไม่ได้มาจากเงื่อนไขที่ว่าผู้เชื่อจะต้องเข้าถึงทัศนคติความเชื่อนั้น กล่าวคือ ผู้เชื่อจะไม่ว่าควรหรือไม่ควรที่จะเปลี่ยนแปลงความเชื่อในกรณีความไม่ลงรอยกันเพื่อให้มีทัศนคติความเชื่อที่มีเหตุผลสนับสนุน และคำถามต่อมาคือ ทัศนคติของโกลด์แมนอาจพบกับปัญหาที่ว่า ความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลเป็นไปไม่ได้ เพราะถ้าผู้เชื่อมีการเปลี่ยนความเชื่อหรือบรรทัดฐานไปในแนวทางประนีประนอมหรือไม่ประนีประนอม

ประเด็นคำถามแรกที่ว่าผู้เชื่อจะรู้ได้อย่างไรตนเองมีทัศนคติที่เหมาะสมกับระบบความเชื่อของตนเอง และรู้ได้อย่างไรว่าควรหรือไม่ควรปรับเปลี่ยนความเชื่อในกรณีความไม่ลงรอยกันนั้น สำหรับโกลด์แมนก็จะตอบว่าผู้เชื่อนั้นรู้อยู่แล้ว ทัศนคติที่เหมาะสมหรือมีเหตุผลเกี่ยวกับข้อเท็จจริง จะต้องมาจากการใคร่ครวญอย่างมีเหตุผลว่าได้ใช้หลักฐานมาสนับสนุนอย่างถูกต้อง และไม่ได้ใช้เหตุผลว่าชอบหรือปรารถนาที่จะให้ข้อความนั้นจริง เพราะความชอบหรือความปรารถนาที่จะให้ข้อความใด ๆ จริงเป็นอคติที่ไม่ได้เป็นเหตุผลในทางญาณวิทยา แม้ว่าในความเป็นจริงทัศนคติที่ว่านั้นจะมีอคติและไม่ถูกต้อง แต่ในภาพรวมทั้งหมด สัดส่วนของความเชื่อในระบบที่น่าเชื่อถือของผู้เชื่อก็จะมีแนวโน้มจะให้ความเชื่อที่จริงมากกว่าความเชื่อที่เป็นเท็จ และการพัฒนามาเป็นกระบวนการที่น่าเชื่อถือของผู้เชื่อคนนั้นก็อาศัยระยะเวลา โดยความเชื่อที่มีเหตุผลสนับสนุนในอดีตก็จะสนับสนุนความเชื่อที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบันมาเป็นทอด ๆ เช่นเดียวกับกระบวนการสร้างความเชื่อที่จะมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น เช่น เป็นผู้ใช้เหตุผลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และรู้วิธีสถิติที่ซับซ้อน เป็นต้น นอกจากนี้ คำอธิบายของโกลด์แมน ไม่ได้ปฏิเสธปัจจัยภายในของผู้เชื่อที่ว่าผู้เชื่อไม่จำเป็นต้องรู้ว่าอะไรเป็นจริง เพียงแต่การอธิบายแบบทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายในนั้นยังไม่เพียงพอ (ผู้วิจัยจะอธิบายขยายเกี่ยวกับประเด็นนี้อีกครั้งในบทถัดไป)

ประเด็นที่สองที่ว่าความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลของผู้เสมอกันอาจเป็นไปไม่ได้ ถ้าผู้เชื่อมีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อว่าประนีประนอมหรือไม่ประนีประนอมอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้วิจัยแก้ต่างว่า คำอธิบายเรื่องการให้เหตุผลสนับสนุนของโกลด์แมนจะให้คำตอบว่าเหตุใดความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลจึงเป็นไปได้ ซึ่งก็เป็นไปได้ว่าเราอาจจะพบกับความไม่ลงรอยกันอย่างไม่มีความเหตุผลได้ด้วย เช่น คนหนึ่งอาจจะไม่ยอมรับว่าคนหนึ่งมีเหตุผลและไม่คิดว่าความไม่ลงรอยดังกล่าวจะมีเหตุผล กรณีนี้เราจะไม่ถือว่าเป็นกรณีความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันอย่างมีเหตุผล ในขณะที่อีกกรณีหนึ่งเป็นกรณีความไม่ลงรอยทั่วไปแบบนักปรัชญา เช่นผู้เชื่อเป็นนักปรัชญาที่มีชื่อเสียงไม่ลงรอยกันเรื่องความจริง

ของความเชื่อทางศาสนาหนึ่ง ต่างฝ่ายต่างก็พยายามถกเถียงกันในประเด็นเหล่านี้มาอย่างยาวนาน และเราก็ยังไม่พบข้อสรุปที่แท้จริง ในขณะที่มักไม่มีนักปรัชญาคนไหนจะยอมระงับการตัดสินนั้น

บทสรุป

แนวคิดการให้เหตุผลสนับสนุนของโกลด์แมนที่ยอมรับความเป็นสัมพัทธนิยมว่าผู้เชื่อมีอิสระที่จะยึดถือบรรทัดฐานของตนว่าถูกต้อง ทำให้เราเข้าใจกรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลของผู้เสมอกันว่าอย่างน้อยในกรณีที่ผู้เชื่อสองคนที่มีคุณสมบัติทางปัญญาพอๆ กัน ไม่ลงรอยกันในเรื่องหนึ่ง หลังจากการแบ่งปันหลักฐานทั้งหมดแล้ว ผู้เชื่อคนหนึ่งสามารถคิดว่าทั้งตนเองและคนอื่น ๆ ต่างก็มีเหตุผล トラบเท่าที่ทัศนคติของผู้เชื่อแต่ละคนสอดคล้องกับบรรทัดฐานของตนเอง ซึ่งความเข้าใจเหล่านี้เข้ากันไม่ได้กับหลักการความเป็นได้อย่างเดียวที่ไม่เปิดโอกาสให้บรรทัดฐานหรือข้อความใด ๆ ที่ขัดแย้งกันมีเหตุผลสนับสนุน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้แนวคิดแบบประนีประนอมและไม่ประนีประนอมมีจุดอ่อนในตัวเองที่ละเลยการพิจารณาหลักฐานบางอย่าง เช่น ละเลยหลักฐานที่มีคนอื่นก็มีเหตุผลที่ดีส่วนตน (ปัญหาของแนวคิดแบบประนีประนอม) ละเลยหลักฐานที่มีกรณีความไม่ลงรอยกันเกิดขึ้น (ปัญหาของแนวคิดแบบไม่ประนีประนอม) และที่สำคัญคือ หลักการความเป็นได้อย่างเดียวผูกอยู่กับค่าความจริงของข้อความที่ยึดถือเท่านั้น แต่ไม่พิจารณาคูณค่าของความมีเหตุผลที่มีอะไรมากกว่านั้น ในขณะที่แนวคิดของโกลด์แมนได้ยอมให้มีการตัดสินความมีเหตุผลสนับสนุนความถูกต้องของบรรทัดฐานส่วนตนได้อย่างอิสระ และลดความสำคัญของหลักการความเป็นได้อย่างเดียวในเรื่องของความมีเหตุผลที่ถูกต้องของบรรทัดฐานและความเชื่อ ดังนั้น ความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลจึงเป็นไปได้

นอกจากนี้ ในกรณีความไม่ลงรอยกันทั่วไป ประเด็นเรื่องการกำหนดระบบญาณวิทยาร่วมกัน ในกรณีความไม่ลงรอยกันอาจเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อที่จะกำหนดต่อไปว่าอะไรคือหลักฐานในกรณีเฉพาะนั้น ๆ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยไม่ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ในที่นี้ เพราะเกินขอบเขตของจุดประสงค์ของบทนี้ อย่างไรก็ตาม คุณค่าทางญาณวิทยาเชิงสังคมของกรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลตามความเข้าใจแบบโกลด์แมน ส่งผลให้เราสรุปต่อไปว่า นักปรัชญาสำนักใด ๆ สามารถมีความไม่ลงรอยกับนักปรัชญาสำนักอื่นอย่างมีเหตุผล トラบเท่าที่นักปรัชญาหรือผู้เชื่อใด ๆ มีเหตุผลสนับสนุนว่าทัศนคติความเชื่อเหล่านั้นสอดคล้องกับระบบญาณวิทยาของตน และความไม่ลงรอยกันเหล่านั้นก็จะมีคุณค่าเชิงเหตุผลที่จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการแสวงหาความรู้หรือความเชื่อที่จริงให้กับผู้เชื่อต่อไป

บทที่ 4

ปัญหาความไม่ลงรอยกันทั่วไปและอาศัยแนวทางปฏิบัตินิยมเพื่อปกป้องแนวคิดของ โกลด์แมน

หลังจากที่ได้อภิปรายแนวคิดต่าง ๆ ที่ใช้ตอบปัญหาความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันในบทที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบว่ากรณีความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันที่ได้พิจารณาล้วนมีลักษณะเป็นเชิงอุดมคติที่ตัวผู้เชื่อเองอาจไม่ได้พบเจอในชีวิตประจำวัน กล่าวคือ ความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันที่พิจารณาในบทที่ผ่านมา มีเงื่อนไขให้ (1) ผู้เชื่อสองคนเป็นผู้เสมอกันคือมีคุณสมบัติทางปัญญาพอ ๆ กัน และตระหนักว่าอีกฝ่ายมีเหตุผลพอ ๆ กับตน และ (2) ได้พูดคุยอภิปรายจนได้หลักฐานและข้อมูลชุดเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ในกรณีความไม่ลงรอยกันเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของผู้เสมอกันที่เกิดขึ้นจริงโดยทั่วไป เราไม่มีทางที่จะวัดได้ว่าผู้เชื่อสองคนกำลังอยู่ในสถานะที่เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติทางปัญญาที่เท่ากันได้ และอีกประเด็นหนึ่งก็คือว่า เราไม่สามารถที่จะใช้บรรทัดฐานใดบรรทัดฐานหนึ่งในการกำหนดความมีเหตุผลของผู้เชื่อในกรณีความไม่ลงรอยกันทุกกรณี เพราะบางกรณี ผู้เชื่อคนหนึ่งอาจมีความต้องการที่จะเอาชนะฝ่ายตรงข้ามด้วยการพยายามโน้มน้าวอีกฝ่ายให้เห็นด้วยกับตนเอง เพราะคิดว่าตนเข้าใจมากกว่าอีกฝ่าย บางคนก็เลือกที่จะเพิกเฉยต่อความไม่ลงรอยนั้น เพราะรู้ว่าแต่ละคนไม่สามารถจะมีหลักฐานเท่า ๆ กันได้จริง หรือบางคนก็ยอมประนีประนอมกับอีกฝ่าย เพราะรู้ว่าตนเองอาจจะเป็นฝ่ายที่รู้แบบผิด ๆ ก็ได้ แต่ไม่ว่าอย่างไร โกลด์แมนเห็นว่า ผู้เชื่อสามารถที่มีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกัน ตราบเท่าที่ความเชื่อนั้นไม่ขัดกับระบบความเชื่อของตนเอง และเขาสรุปว่าความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลก็เป็นไปได้ สิ่งที่น่าสนใจตรงนี้ไม่ได้อยู่ที่คำถามว่าผู้เชื่อจะเป็นผู้เสมอกันได้จริงหรือไม่ แต่ประเด็นก็คือว่าในกรณีที่ผู้เชื่อยอมรับกันและกันว่าต่างก็เป็นผู้เสมอกันทางญาณวิทยา เมื่อเกิดกรณีความไม่ลงรอยกันใด ๆ เราจะเป็นถือว่าเป็นกรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลหรือไม่

การเปลี่ยนมุมมองในเรื่องของบรรทัดฐานความมีเหตุผลของความไม่ลงรอยกันไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การตัดสินจากบรรทัดฐานที่อยู่โดดเดี่ยวจากข้างนอกผู้เชื่อ แต่เป็นบรรทัดฐานที่มาจากตัวผู้เชื่อเอง ทำให้เราคิดต่อไปว่า ผู้เชื่อจะสามารถมีบรรทัดฐานที่เหมาะสมหรือไม่ ความเหมาะสมในที่นี้คือการมีแนวโน้มที่จะบรรลุเป้าหมายทางญาณวิทยา เช่น การเชื่อความจริงและหลีกเลี่ยงความเท็จ และความเหมาะสมอีกความหมายก็คือ ความสามารถที่ผู้เชื่อจะปฏิบัติตามบรรทัดฐานได้ การถามหาว่าผู้เชื่อจะปฏิบัติตามได้หรือไม่ นั่นถือว่าการเรียกร้องหน้าที่ที่ผู้เชื่อจะต้องทำ นั่นคือ แม้ว่าในความจริงผู้เชื่อ

จะไม่สามารถกำหนดระบบความเชื่อหรือบรรทัดฐานได้ทั้งหมด แต่ผู้เชื่อก็มีหน้าที่บางอย่างที่จะพัฒนาบรรทัดฐานที่ตนยึดถือและระบบความเชื่อของตนให้มีคุณภาพมากขึ้น

ในบทนี้ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะเปลี่ยนวิธีการตอบปัญหาเชิงญาณวิทยาต่อกรณีความไม่ลงรอยกันของผู้เสมอกันจากที่เคยพิจารณาในแง่มุมมองเชิงอุดมคติมาเป็นเชิงปฏิบัติหรือแบบดิวออนทอลอจี (deontology)⁶⁶ของเอลลาด จิโล (Elad Gillo) ที่อิงกับสถานการณ์จริง จากนั้นผู้วิจัยจะประเมินว่าแนวทางนี้ได้สนับสนุนแนวคิดของโกลด์แมนอย่างไร ข้อบกพร่องในแนวคิดของโกลด์แมนมีอะไรบ้าง รวมถึงปกป้องแนวคิดของโกลด์แมนจากข้อโต้แย้งต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นให้ครอบคลุมที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

กรณีความไม่ลงรอยแบบอุดมคติและวิมตินิยม

จากบทที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้นำเสนอทัศนะต่าง ๆ ที่พยายามตอบปัญหากรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผล ได้แก่

- (1) ทัศนะน้ำหนักความเห็นที่เท่ากัน (Equal weight views) ซึ่งเป็นทัศนะที่เน้นการประนีประนอม (Conciliatory views)
- (2) ทัศนะเหตุผลที่ถูกต้อง (Right reason views) ที่เป็นทัศนะที่เน้นการไม่ประนีประนอม (Steadfast views)

⁶⁶ คำว่า “ดิวออนทอลอจี” หรือ “Deontology” นี้ วิลเลียม พี. อัลสตัน (William P. Alston, 2005) ได้เสนอว่า “... เป็นคำที่มาจากกรีก คำว่า deon คือ “อะไรที่สัมพันธ์กัน” หรือ “หน้าที่” ในทางจริยศาสตร์ ดิวออนทอลอจีก็คือการศึกษาหน้าที่ (duty/ obligation) และทฤษฎีจริยศาสตร์เชิงดิวออนทอลอจีก็เป็นทฤษฎีที่รับเอาแนวคิดเรื่องหน้าที่มาเป็นแนวคิดทางจริยศาสตร์พื้นฐานที่สุดและให้ความเป็นหน้าที่อยู่ในฐานะที่เป็นคุณค่าเชิงจริยศาสตร์ของการกระทำมากกว่าจะเป็นผลของการกระทำ...” William P. Alston, *Beyond "Justification": Dimensions of Epistemic Evaluation* (New York: Cornell University Press, 2005), 58. อย่างไรก็ตาม อัลสตันจะใช้คำว่า “ดิวออนทอลอจี” ในความหมายที่กว้างกว่า “...โดยใช้กับความปรารถนาใด ๆ ของผู้เชื่อที่ไม่จำกัดเฉพาะหน้าที่เชิงศีลธรรม แต่ให้การพิจารณาดิวออนทอลอจีเป็นการกระทำต่อความเชื่อสามแบบ ได้แก่ ต้องการ ห้าม และอนุญาต (required, forbidden, and permitted) ดังนั้นความปรารถนาเชิงญาณวิทยา คือความต้องการที่จะมีความเชื่อที่จริง การอนุญาตให้เชื่ออะไรที่จริง และไม่เชื่ออะไรก็ตามที่เป็นเท็จนี้ ก็จะถูกรับจัดเป็นความปรารถนาเชิงดิวออนทอลอจี...” Ibid., 58-59.

(3) ทศนะการให้เหตุผลสนับสนุนแบบโกลด์แมน (Goldman's Justificationist views)

และกรณีความไม่ลงรอยกันที่เราเคยพิจารณาจะเป็นกรณีความไม่ลงรอยกันเชิงอุดมคติมากกว่าเชิงปฏิบัติ ซึ่งโจนาธาน แมทธิสัน (Jonathan Matheson) สังเคราะห์และเสนอคำนิยามของการกรณีความไม่ลงรอยเชิงอุดมคติไว้ว่า

“ผู้เชื่อ $S1$ และ $S2$ มีความไม่ลงรอยกันแบบอุดมคติเกี่ยวกับข้อความ p ณ เวลา t เฉพาะในกรณีที่

- I. $S1$ และ $S2$ ไม่ลงรอยกันจริงเกี่ยวกับ p ณ เวลา t
- II. $S1$ และ $S2$ มีคุณสมบัติเป็นผู้เสมอกันทางญาณวิทยา เกี่ยวกับ p ณ เวลา t
- III. $S1$ และ $S2$ แต่ละคนเข้าถึงหลักฐาน กระบวนการทางหลักฐาน หรือทัศนคติของตนที่เกี่ยวกับ p ณ t และการเข้าถึงนี้ก็ได้ดีกว่าหรือแย่กว่าการที่พวกเขาเข้าถึงหลักฐาน กระบวนการของหลักฐาน และทัศนคติที่เกี่ยวกับ p ณ เวลา t ของคนอื่น
- IV. ณ เวลา t $S1$ และ $S2$ ไม่ได้ตระหนักถึงทัศนคติของบุคคลที่สามใด ๆ ที่เกี่ยวกับ p ”

“ผู้เชื่อ $S1$ และ $S2$ ต่างก็เป็นผู้เสมอกัน เกี่ยวกับ p ณ เวลา t เฉพาะในกรณีที่ $S1$ และ $S2$ มีสถานะทางญาณวิทยาที่ดีเท่ากันที่เกี่ยวกับ p ณ เวลา t ”⁶⁷

⁶⁷ “ $S1$ and $S2$ are in an idealized disagreement about p at t just in case:

- i. $S1$ and $S2$ genuinely disagree about p at t .
- ii. $S1$ and $S2$ are qualified epistemic peers about p at t .
- iii. $S1$ and $S2$ each has access to their own evidence, processing of it, or resultant attitudes relevant to p at t , and this access is no better or worse than their access to the other individual's evidence, processing of it, or resultant attitudes relevant to p at t .
- iv. At t , $S1$ and $S2$ are not aware of the attitudes of any 'third-parties' regarding p .”

Jonathan Matheson, *The Epistemic Significance of Disagreement*. (New York: Palgrave Macmillan, 2015), 29.

$S1$ and $S2$ are epistemic peers regarding p at t just in case $S1$ and $S2$ are in an equally good epistemic position regarding p at t .” Ibid., 114.

ในเวลาหนึ่ง ผู้เชื่อ S1 และ S2 มีความไม่ลงรอยกันในเรื่องหนึ่ง สมมติเกี่ยวกับข้อความ “พระเจ้ามีอยู่จริง” ซึ่งทั้ง S1 และ S2 ต่างก็เป็นผู้เสมอกัน มีการเข้าถึงหลักฐาน กระบวนการของหลักฐาน หรือทัศนคติของตนเกี่ยวกับข้อความนี้ และผู้เชื่อคนหนึ่งก็สามารถเข้าถึงกระบวนการของผู้อื่นได้ เช่นเดียวกัน โดยที่ความไม่ลงรอยกันนี้ก็เป็นความไม่ลงรอยของคนสองคนที่ไม่ได้เกี่ยวกับบุคคลที่สามอื่น ๆ⁶⁸ จากเงื่อนไขเหล่านี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเงื่อนไขที่ว่าผู้เชื่อคนหนึ่งสามารถเข้าถึงหลักฐาน กระบวนการทางหลักฐาน และทัศนคติของผู้อื่นได้เช่นเดียวกันเป็นเงื่อนไขเชิงอุดมคติ เพราะในความเป็นจริงผู้เชื่อแต่ละคนไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการสร้างความเชื่อ หลักฐานและกระบวนการทางหลักฐานของผู้อื่น ๆ ได้เหมือนกับการเข้าถึงกระบวนการเหล่านี้ของตนเอง รวมถึงเงื่อนไขที่ให้ผู้เชื่อสองคนเป็นผู้เสมอกัน ในความจริง เราไม่สามารถกำหนดจากข้างนอกกรณีความไม่ลงรอยกันว่า ผู้เชื่อสองคนเป็นผู้เสมอกันทางญาณวิทยาอย่างเป็นภววิสัย แต่การกำหนดนี้จะมาจากภายในและอยู่ที่การยอมรับกันและกันจากผู้เชื่อแต่ละคนว่าเป็นผู้เสมอกัน ดังนั้น นิยามของผู้เสมอกันในบทนี้คือ การเป็นผู้เสมอกันเกิดขึ้นจากผู้เชื่อสองคนที่ไม่ลงรอยกันต่างตระหนักและยอมรับว่าอีกฝ่ายเป็นผู้เสมอกันกับตน

จากบทที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้เสนอให้เห็นแนวคิดของโกลด์แมนว่า แม้ว่าผู้เชื่อจะอภิปรายหลักฐานเกี่ยวกับข้อความที่ถกเถียงกันจนหมดแล้ว แต่ก็ยังมีหลักฐานบางอย่างที่ไม่สามารถแบ่งปันกันได้ เช่น ประสบการณ์ อัจฉมัตติญาณ ความทรงจำ รวมไปถึงบรรทัดฐานและระบบความเชื่อ นอกจากนี้การมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อของผู้เชื่อสองคนมีอิสระแยกขาดจากกัน ผู้เชื่อคนหนึ่งจะไม่มีทางรู้ว่าผู้เชื่ออีกคนมีการรับรู้อย่างไรได้จริง นอกจากจะรู้แค่การรับรู้ของตนเอง นั่นจึงทำให้ผู้เชื่อแต่ละคนก็มีแนวโน้มที่จะให้ความไว้วางใจกับกระบวนการสร้างความเชื่อของตนมากกว่าของผู้อื่น แมทธิสันเห็นด้วยกับโกลด์แมนว่าแม้ผู้เชื่อทั้งสองคนจะไม่ได้มีคุณสมบัติทางปัญญาที่เท่ากันจริง ๆ อย่างภววิสัย แต่ก็สามารถถือได้ว่าทั้งสองคนมีสถานะทางญาณวิทยาที่ดีพอ ๆ กันได้ ถ้าความเชื่อของคนหนึ่งมีโอกาสเป็นจริง คนอื่นก็สามารถมีความเชื่อที่เป็นจริงได้เช่นกัน การมีสถานะทางญาณวิทยาที่ดีคือการที่ผู้เชื่อมีทัศนคติความเชื่อที่สอดคล้องกับระบบความเชื่อที่น่าเชื่อถือของตนเอง นี่เองที่เรากล่าวได้ว่า ผู้เชื่อมีเหตุผลสนับสนุนว่าความเชื่อของตนมีเหตุผลสนับสนุน ในขณะที่เดียวกันเราก็ยังมีเหตุผลที่ดีที่จะเชื่อว่าคนอื่นก็มีเหตุผลที่ดีเช่นเดียวกันได้⁶⁹

⁶⁸ ผู้วิจัยจะไม่พิสูจน์ความเป็นไปได้ของเงื่อนไข I. และ IV. เพราะเงื่อนไขเหล่านี้ไม่ใช่เงื่อนไขที่เป็นเชิงอุดมคติ และงานวิจัยนี้มุ่งความสนใจในกรณีความไม่ลงรอยกันอย่างไร้เหตุผลระหว่างผู้เชื่อสองคนอยู่แล้ว

⁶⁹ Matheson, *The Epistemic Significance of Disagreement*, 115-28.

ตามแนวความคิดการให้เหตุผลสนับสนุนของโกลด์แมน เราสามารถปฏิบัติตามได้ง่ายกว่าแนวทางอื่น ๆ เนื่องจากว่าความมีเหตุผลเป็นเรื่องของการมีความเชื่อที่สอดคล้องกันภายในระบบความเชื่อของผู้เชื่อเอง จิโล (2012) เสนอแนวความคิดการให้เหตุผลสนับสนุนของแลคกีว่า ในกรณีความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันการตัดสินใจของผู้เชื่อแต่ละคนในตอนสุดท้ายจะขึ้นอยู่กับระดับความมั่นใจของการให้เหตุผลสนับสนุนของผู้เชื่อเอง ถ้าผู้เชื่อมีระดับความมั่นใจที่สูงในการมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อของตนเอง ก็จะส่งผลให้ผู้เชื่อมีโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงความเชื่อของตนไปตามความเชื่อของผู้เชื่ออื่นได้ยาก ในทางกลับกัน ถ้าผู้เชื่อมีระดับความมั่นใจที่น้อยมากในการมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อของตนเอง ก็จะส่งผลให้ผู้เชื่อมีโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงความเชื่อของตนให้สอดคล้องกับความเชื่อของผู้เชื่ออื่นได้ง่าย ⁷⁰ ทศนะการให้เหตุผลสนับสนุนนี้จึงเปิดโอกาสให้ผู้เชื่อสามารถเลือกแก้ไขหรือไม่แก้ไขระดับความมั่นใจในความเชื่อของตน หรือเลือกที่จะคล้อยตามหรือไม่คล้อยตามความเชื่อของคนอื่น ในขณะเดียวกันผู้เชื่อแต่ละคนก็มีเหตุผลได้ทราบเท่าที่ความเชื่อนั้นสอดคล้องอย่างเหมาะสมต่อระบบญาณวิทยาของตน ซึ่งระบบญาณวิทยาของผู้เชื่อจะมีบรรทัดฐานที่ได้มาจากการมีเหตุผลสนับสนุนส่วนตัว และหลักฐานประเภทที่ใช้สนับสนุนบรรทัดฐานนี้เป็นสิ่งที่พ้นไปจากขอบเขตที่ผู้เชื่อจะสามารถตรวจสอบระหว่างกันได้

แม้ว่าในบทนี้พยายามที่จะลดความเป็นอุดมคติของเงื่อนไขต่าง ๆ ลง และเพิ่มเงื่อนไขของการปฏิบัติตามได้เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ความไม่ลงรอยกันที่เกิดขึ้นจริงของผู้เชื่อ แต่เป้าหมายบางประการก็ยังคงอยู่ ได้แก่ การมีความเชื่อที่จริงและการเลียงความเชื่อที่เป็นเท็จ การมีเหตุผล เชื่ออะไรที่สอดคล้องกับหลักฐาน เหล่านี้ผู้วิจัยถือว่ายังเป็นบรรทัดฐานบางอย่างที่ผู้เชื่อต้องระลึกและพยายามที่จะบรรลุให้ได้ ต่อไปผู้วิจัยจะเสนอกรอบเชิงหน้าที่ของจิโล ที่ใช้ในการพิจารณากรณีความไม่ลงรอยกันในเชิงปฏิบัติว่าผู้เชื่อยังคงมีหน้าที่ที่จะกระทำสิ่งที่มีคุณค่าทางญาณวิทยาอยู่ และการกระทำหน้าที่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางญาณวิทยานั้น ผู้เชื่อจะต้องมอบความไว้วางใจบางอย่างให้กับระบบความเชื่อ กระบวนการสร้างความเชื่อ และแหล่งทางญาณวิทยาของผู้เชื่อเอง โดยเฉพาะการประจักษ์ชัด (apparent) หรือการดูเหมือนว่าใช่ (seeming) ที่จะป็นแหล่งข้อมูลหรือเป็นหลักฐานที่เป็นพื้นฐานที่สุดที่จะทำให้ผู้เชื่อมีเหตุผลสนับสนุนได้ ผู้วิจัยจะเน้นว่า การประจักษ์ชัดและการดูเหมือนว่าใช่เป็นสิ่งที่ผู้เชื่อคุ้นเคยดี แต่ถูกละเลยที่จะพูดถึงในคำอธิบายเรื่องการให้เหตุผล

⁷⁰ Elad Gil, *Reframing the Problem of Epistemic Peer Disagreement* (Saarbrücken: Lambert Academic Publishing, 2012), 33-41.

สนับสนุน และตอนท้ายผู้วิจัยเสนอว่ากรอบวิธีคิดแบบจิตโลสนับสนุนแนวความคิดการให้เหตุผลสนับสนุนของโกลด์แมน

กรอบวิธีการเข้าใจความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเชิงหน้าที่ตามทัศนะของจิตโล

จิตโล (2012) เสนอกรอบวิธีเชิงดิวอนทอลอจีในการทำความเข้าใจปัญหาเรื่องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลในชีวิตประจำวันของผู้เชื่อที่ต้องการจะบรรลุเป้าหมายทางญาณวิทยาจากสถานการณ์ความไม่ลงรอยที่เกิดขึ้นจริง ๆ โดยกรอบวิธีของจิตโลให้เงื่อนไขว่า บรรทัดฐานต่าง ๆ ที่ใช้ได้ขึ้นอยู่กับว่าผู้เชื่อจะต้องปฏิบัติตามได้ด้วย เพราะบรรทัดฐานที่ดีสำหรับผู้เชื่อคนหนึ่งควรมาจากระบบความเชื่อของผู้เชื่อเอง ถ้าผู้เชื่อปฏิบัติตามไม่ได้ มันก็อาจไม่ใช่บรรทัดฐานที่ควรได้รับการยอมรับ แม้ว่าที่ผ่านมานักญาณวิทยาบางกลุ่มพยายามยึดถือวิธีการเชิงอุดมคติ พร้อมกับปรารถนาที่จะให้ผู้เชื่อปฏิบัติตามวิธีการนั้นได้ อย่างไรก็ตามวิธีการเหล่านั้นไม่ถือว่าเป็นแนวเชิงปฏิบัติที่มาจากตัวผู้เชื่อ แต่เป็นแนวทางเชิงอุดมคติที่มาก่อนตัวผู้เชื่อหรือหันไปจากตัวผู้เชื่อ และไม่ได้ให้คำแนะนำที่น่าพอใจกับปัจเจกว่าในกรณีของความไม่ลงรอยที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่จริง ๆ ถ้าผู้เชื่อไม่สามารถมีหลักฐานทั้งหมดรวมกันได้ ไม่สามารถเข้าถึงสถานะทางญาณวิทยาของคนอื่นได้ ผู้เชื่อจะต้องทำอย่างไร และบางครั้งอาจจะมีเงื่อนไขอื่น เช่นเรื่องเวลาที่จะมากำหนดบรรทัดฐานของความมีเหตุผลด้วย ซึ่งบางครั้งความไม่ลงรอยกันอาจไม่ใช่ความมีเหตุผลในกรณีฉุกเฉินที่มีผลต่อชีวิตผู้เชื่อ หรือบางเรื่องอาจจะเป็นสิ่งที่ต้องการระยะเวลาในการตรวจสอบ การหาข้อสรุปในทันทีทันใดก็อาจไม่ใช่ความมีเหตุผล เป็นต้น แม้ว่าผู้เชื่อจะกำลังถกเถียงกันถึงข้อเท็จจริงก็ตาม เช่น ในกรณีที่มีผู้กำลังจะคลอดบุตรแต่มีปัญหาในการคลอดแบบธรรมชาติ แพทย์อาจมีการเถียงกันว่า การบล็อกหลังผู้ป่วยเพื่อผ่าตัดทำคลอดจะมีความเสี่ยงหรือไม่ การถกเถียงอาจจะสามารถดำเนินได้ไม่นานนัก ในที่สุดแพทย์ก็จะต้องทำการตัดสินใจที่จะลงมือทำอะไรสักอย่างมีเหตุผล ในกรอบใหม่นี้ จิตโลได้เพิ่มน้ำหนักให้กับเงื่อนไขในการเป็นแนวปฏิบัติ นิยม กล่าวคือ วิธีการหรือบรรทัดฐานใด ๆ ที่ใช้ได้ จะต้องสามารถปฏิบัติตามได้มากกว่าจะเป็นวิธีการเชิงอุดมคติ⁷¹

ตามกรอบวิธีแบบดิวอนทอลอจีของจิตโลต่อกรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผล จะเป็นการพยายามตอบคำถามประเภทที่ว่า ผู้เชื่อควรกระทำอย่างไร และอะไรคือหน้าที่ที่ผู้เชื่อควรกระทำมากกว่าจะเป็นการตอบคำถามแบบเดิมที่เป็นเชิงอุดมคติ ได้แก่ อะไรคือบรรทัดฐานที่ดีที่สุดในการ

⁷¹ Ibid., 41-42.

ความไม่ลงรอยกัน ในบทที่ผ่านมาผู้วิจัยได้เสนอแนวคิดต่าง ๆ ที่พยายามตอบคำถามหลักว่า ในกรณีที่ผู้เสมอกัน มีหลักฐานชุดเดียวกันแต่นำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อความที่แตกต่างกัน ผู้เชื่อสามารถไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลได้หรือไม่ แต่ละแนวคิดพยายามแนะนำว่าบรรทัดฐานหรือวิธีการไหนถือว่ามีเหตุผลมากที่สุด แน่แน่นอนว่า คำตอบที่มีมากมายหลากหลายเหล่านั้น บางคำตอบก็อาจจะไม่ได้เป็นคำตอบที่ดีที่สุด หรือเหมาะสมที่สุดต่อตัวผู้เชื่อทุกคน จิโลจึงเปลี่ยนจากการถามหาความเชื่อที่มีเหตุผลที่สุดในกรณีความไม่ลงรอยของผู้เสมอกัน มาเป็นว่าผู้เชื่อควรทำอะไรเมื่อต้องเผชิญกับความไม่ลงรอยกัน⁷² และเพื่อให้ผู้เชื่อแต่ละคนบรรลุความปรารถนาทางญาณวิทยาทั่วไป จิโลก็ได้เสนอหลักการ “คำแนะนำที่ดี” (good advice) ที่จะช่วยให้เราเข้าใจว่าผู้เชื่อจะมีบรรทัดฐานที่เหมาะสมได้อย่างไร

คำแนะนำที่ดี ถือว่าเป็นบรรทัดฐานของผู้เชื่อที่จะหาว่า ผู้เชื่อจะต้องทำอย่างไรในกรณีความไม่ลงรอยที่เกิดขึ้นจริงของตนเอง แนวทางหรือบรรทัดฐานที่มีคุณภาพทางญาณวิทยา จะต้องมาจากการกระบวนกรทางญาณวิทยาที่น่าเชื่อถือของผู้เชื่อเอง การที่คำแนะนำที่ดีมาจากสิ่งที่อยู่ข้างในผู้เชื่อ ได้แก่ อัชฌัตติกญาณนี้ที่จะบอกผู้เชื่อว่าจะอะไรคือสิ่งที่ดี ซึ่งก็จะทำให้ผู้เชื่อมั่นใจว่าจะบรรลุความสำเร็จในหน้าที่ทางญาณวิทยา ผู้วิจัยเห็นว่า คำแนะนำที่ดีที่จิโลกล่าวถึงก็คือ “บรรทัดฐานของความเชื่อ” นั่นเอง เขาได้ให้นิยามว่า “คำแนะนำจะดีเมื่อและก็ต่อเมื่อ (1) คำแนะนำให้ความน่าจะเป็นเชิงเงื่อนไขที่สูงที่สุดที่ผู้เชื่อจะได้รับผลที่พึงปรารถนา ถ้าผู้เชื่อได้กระทำตามคำแนะนำ และ (2) การกระทำนี้เป็นสิ่งที่ผู้เชื่อสามารถที่จะทำให้เกิดขึ้นตามคำแนะนำได้”⁷³

ทั้งนี้ เราอาจเข้าใจ “คำแนะนำที่ดี” ได้ดีขึ้นหากพิจารณาตัวอย่างเรื่อง “คำแนะนำของนายไซ”⁷⁴ เรื่องมีอยู่ว่า นางไกต้องการจะเป็นนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จจากการขายข้าวมันไก่ เธอสงสัยว่าควรทำอย่างไรจึงจะประสบความสำเร็จเพราะเธอไม่เคยทำธุรกิจนี้มาก่อน เธอจึงถามนายไซที่ประสบความสำเร็จจากการขายข้าวมันไก่ เขาแนะนำนางไกว่า (1) “ถ้าอยากเป็นนักธุรกิจที่ร่ำรวย ก็ต้องทำกำไรให้ได้มาก” คำแนะนำนี้ถือว่ามีลักษณะที่เป็นอุดมคติมากเกินไป และไม่มีคำอธิบายที่ชัดเจนว่าคนทั่วไปจะปฏิบัติตามได้อย่างไร แต่ถ้าถามให้แคบกว่านี้คือว่าเธอจะสร้างผลกำไรมาก ๆ ได้

⁷² Ibid., 54-55.

⁷³ **Good Advice.** Advise is good iff (1) it yields the highest probability of getting the desired result if the relevant action is taken, and (2) the relevant action is one the subject has the ability to take in virtue of following the advice. Ibid., 45.

⁷⁴ ตัวอย่างนี้ ดัดแปลงมาจากตัวอย่าง “คำแนะนำของวอร์เลน” (Warren’s advice) Ibid.

อย่างไร นายไขตอบว่า (2) “ให้ขายในราคาที่สูงกว่าต้นทุน” ซึ่งแนะนำแบบนี้ดูเป็นประโยชน์มากขึ้น แต่นางไก่อีกยังสงสัยว่าเราจะมีวิธีการที่จะขายในราคาที่สูงกว่าต้นทุนได้อย่างไร คำถามนี้นางไก่อต้องการคำแนะนำที่เจาะจงมากขึ้น นายไขจึงแนะนำต่อไปว่า (3) “เราต้องขายสินค้าที่มีคุณภาพดี หมายถึง อร่อย สะอาด ถูกหลักอนามัย และอาจจะมีกลยุทธ์ทางการตลาด เช่น บริการดี ร้านตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสม และที่สำคัญมีวิธีการบริหารการเงินของกิจการที่ดี” คำแนะนำเช่นนี้ให้ข้อมูลกับนางไก่อมากขึ้น และเป็นการแนะนำที่ปฏิบัติตามได้ อย่างไรก็ตามแม้ว่าคำแนะนำนี้ดูเหมือนจะเป็นคำแนะนำที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่ก็มีความเป็นไปได้ที่นางไก่อจะไม่ประสบความสำเร็จ

จะเห็นได้ว่า “คำแนะนำที่ดี” ที่เป็นบรรทัดฐานให้กับผู้เชื่อจะต้องประกอบด้วย (1) คุณสมบัติของการปฏิบัติตามได้และ (2) สามารถบรรลุเป้าหมายทางญาณวิทยา และคุณภาพของคำแนะนำที่ดีขึ้นอยู่กับความสมมูลของคุณสมบัติที่เป็นอุดมคติและปฏิบัตินิยม ถ้ามีส่วนของการปฏิบัติตามได้มากกว่า ผู้เชื่อสามารถปฏิบัติตามได้ง่าย ก็จะถือว่าคำแนะนำนั้นเป็นบรรทัดฐานเชิงปฏิบัตินิยม และถ้ามีส่วนของความเป็นอุดมคติมาก ผู้เชื่อปฏิบัติตามได้ยาก ก็จะถือว่าคำแนะนำนั้นเป็นบรรทัดฐานเชิงอุดมคติ ทั้งนี้ จิโลเสนอว่าคำแนะนำที่ดีที่เป็นบรรทัดฐานของผู้เชื่อคือคำแนะนำที่ผู้เชื่อสามารถปฏิบัติตามได้ ในขณะที่เดียวกันก็ยังสามารถบรรลุเป้าหมายทางญาณวิทยาได้ เป้าหมายในที่นี้คือการมีเหตุผลในกรณีความไม่ลงรอยกัน

ก่อนที่เราเข้าสู่หัวข้อถัดไป สิ่งที่ต้องพิจารณาแสดงถึงจุดยืนเรื่องการสนับสนุนแนวทางปฏิบัตินิยมคือ ก่อนหน้านี้ที่มีการศึกษากรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลที่มุ่งเน้นคำตอบว่าแนวบรรทัดฐานไหนดีที่สุดที่จะให้ผู้เชื่อมีความเชื่อที่จริงหรือเข้าถึงความจริงหรือความรู้ โดยเฉพาะเมื่อเผชิญหน้ากับกรณีความไม่ลงรอยกัน และทำให้ความไม่ลงรอยนั้นมีเหตุผล ซึ่งการมุ่งหาคำตอบเช่นนี้มีลักษณะเป็นแบบอุดมคติ แต่นักญาณวิทยาบางกลุ่มตระหนักได้ว่า บรรทัดฐานที่ให้เราที่มีความเชื่อที่จริงนั้นเป็นบรรทัดฐานที่ปฏิบัติตามได้ยากยิ่ง พวกเขาจึงลดความเป็นเงื่อนไขเชิงอุดมคติลง แล้วพยายามหาว่าบรรทัดฐานใดที่ปฏิบัติตามได้ง่าย และมีแนวโน้มที่จะบรรลุเป้าหมายทางญาณวิทยา ถ้าบรรทัดฐานที่มีเงื่อนไขเช่นนี้จะถือว่าเป็นแนวทางที่น่าปรารถนา คำถามคือ ทำไมเราต้องใช้แนวทางปฏิบัตินิยม คำตอบก็คือว่า แนวทางปฏิบัตินิยมจะทำให้ผู้เชื่อมีโอกาสบรรลุเป้าหมายทางญาณวิทยาได้ง่าย และการกระทำอะไรบางอย่างเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้นถือเป็นหน้าที่ที่ผู้เชื่อควรกระทำ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยไม่ได้ต้องการละทิ้งเป้าหมายทางญาณวิทยาที่เป็นเชิงอุดมคติ เช่น การมีความเชื่อที่จริง เพียงแต่ยอมรับว่าบรรทัดฐานที่สูงเกินความสามารถทางญาณวิทยาของผู้เชื่อ จะทำให้ผู้เชื่อไม่สามารถที่จะบรรลุเป้าหมายทางญาณวิทยาได้เลย

ผู้วิจัยเชื่อว่า การใช้บรรทัดฐานที่ผู้เชื่อปฏิบัติตามได้ จะทำให้มีเชื่อมีโอกาสบรรลุเป้าหมายทางญาณวิทยา คำถามคือว่า เราจะบรรลุเป้าหมายทางญาณวิทยาจากแนวทางเชิงปฏิบัติได้อย่างไร ตรงนี้มีผู้สนับสนุนทัศนะปรากฏการณ์นิยมอย่างไมเคิล ฮูเมอร์ (Michael Huemer) ที่ได้เสนอทัศนะอนุรักษนิยมเชิงปรากฏการณ์ (Phenomenal conservatism) ไว้ในบทความ “Epistemological Egoism and Agent-Centered Norm” (2011) คือ “ถ้าดูเหมือนว่า P จริงสำหรับผู้เชื่อคนหนึ่ง แล้วไม่มีอะไรมาหักล้าง ผู้เชื่อคนนั้นก็จะมีเหตุผลการให้เหตุผลสนับสนุนบางอย่างสำหรับการเชื่อว่า P” (*If it seems to one that P, then in the absence of defeaters, one thereby has some justification for believing that P.*)⁷⁵ ข้อถกเถียงสำคัญของฮูเมอร์ที่จะปกป้องแนวคิดเรื่องการดูเหมือน⁷⁶ (สถานะที่เกิดขึ้นในระหว่างกิจกรรมของการรับรู้ ความทรงจำ และการสะท้อนคิดทางปัญญา) คือ เมื่อผู้เชื่อมีสถานะทางจิตที่เรียกว่า “การดูเหมือน” ว่า P แล้ว ผู้เชื่อก็จะมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่า P และแน่นอนว่าการเชื่อว่า P ผู้เชื่อมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่า การดูเหมือนเป็นหลักฐานของ P ด้วย การมีแนวโน้มพื้นฐานของการเชื่อในบางสิ่ง รวมไปถึงการยอมรับในสถานะของการดูเหมือนว่าเป็นหลักฐานให้กับการเชื่อสิ่งนั้น ไม่ต้องการการยืนยันจากแหล่งของหลักฐานอื่นใดหรือไม่ต้องการการรับรองจากแหล่งความเชื่อพื้นฐานของเรา และสถานะเช่นนี้ก็มีคุณสมบัติพื้นฐานและธรรมชาติสำหรับผู้เชื่อเอง สำหรับฮูเมอร์ คำอธิบายเรื่องการดูเหมือนเป็นพื้นฐานมากกว่าคำอธิบายของทฤษฎีหลักฐานนิยม เพราะความเป็นหลักฐานของตัวผู้เชื่อ ยังต้องการคำอธิบายที่รองรับว่า ผู้เชื่อตัดสินสิ่งที่เป็นหลักฐานจากอะไร อะไรที่ยอมรับให้หลักฐานนี้สนับสนุนความเชื่อนี้ เป็นต้น นอกจากนี้ สถานะการดู

⁷⁵ Michael Huemer, "Epistemological Egoism and Agent-Centered Norms," in *Evidentialism and Its Discontents* ed. T. Dougherty (Oxford: Oxford University Press, 2011), 22-23.

⁷⁶ ฮูเมอร์เสนอหลักการอนุรักษนิยมเชิงปรากฏการณ์ (Phenomenal conservatism) คือ “ถ้า ดูเหมือนว่า P จริงสำหรับ S แล้ว อย่างน้อย S ก็จะมีเหตุผลสนับสนุนการเชื่อว่า P” “If it seems to S as if P, then S thereby has at least prima facie justification for believing that P” ดูใน Goldman, "Epistemic Relativism and Reasonable Disagreement," 212. และการดูเหมือนยอมใช้ได้ต่อการเชื่อ เพราะ “ถ้าการดูเหมือน (seemings) เป็นสถานะที่เกิดขึ้นในระหว่างกิจกรรมของการรับรู้ ความทรงจำ และการสะท้อนคิดทางปัญญาแล้ว สถานะเหล่านี้ก็ยอมเป็นที่คุ้นเคยกับปัจเจกทั่วไป” ดูใน Michael Huemer, "Phenomenal Conservatism über Alles," in *Seemings and Justification: New Essays on Dogmatism and Phenomenal Conservatism*, ed. C. Tucker (New York: Oxford University Press, 2013), 328-29.

เหมือนก็เป็นพื้นฐานที่ให้แนวโน้มนิสัยในการสร้างความเชื่อที่แน่นอน และถือว่าเป็นแหล่งของการให้เหตุผลสนับสนุนทางญาณวิทยาด้วย⁷⁷

คำอธิบายเรื่องการปรากฏหรือการดูเหมือนต่อผู้เชื่อนี้ช่วยยืนยันว่าทำไมความทรงจำที่ให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อในอดีต อัจฉัตติกญาณที่ให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อที่มีมาก่อน (A priority beliefs) หรือประสบการณ์การรับรู้ที่ให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อต่อโลกภายนอกตัวผู้เชื่อ จึงใช้ได้⁷⁸ และผู้เชื่อไม่ได้สงสัยที่จะใช้ปัจจัยการรับรู้เหล่านี้ยืนยันความเชื่อต่อโลกภายนอกของตนในชีวิตประจำวัน แนวทางเชิงปฏิบัตินิยมจึงสามารถใช้ได้ในลักษณะนี้ ในขณะที่ผู้เชื่อเองก็สามารถพัฒนาการใช้เหตุผลของตนด้วยการพยายามใช้บรรทัดฐานบางอย่างให้บรรลุเป้าหมายทางญาณวิทยาต่อไป และยังไม่ลืมว่าการเลือกบรรทัดฐานที่สอดคล้องกับระบบความเชื่อนั้นทำให้ผู้เชื่อแต่ละคนสามารถจะมีเหตุผล ความมีเหตุผลนั้นก็คือการมีเหตุผลในการเชื่อว่าสิ่งที่ตัวเองเชื่อนั้นเป็นจริง

ทัศนคติต่าง ๆ ที่ตอบปัญหากรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผล

ในบทที่ผ่านมาเราได้เสนอแนวคิดทางเลือกต่าง ๆ มาแล้ว ได้แก่ แนวคิดประนีประนอมแบบเน้นการให้น้ำหนักความเห็นที่เท่ากัน แนวคิดไม่ประนีประนอมแบบเหตุผลที่ถูกต้อง และแนวคิดแบบการให้เหตุผลสนับสนุน จีโลได้แสดงการเปรียบเทียบคุณสมบัติปฏิบัตินิยมและอุดมคติของแนวคิดเหล่านี้ โดยเรียงลำดับตั้งแต่แนวคิดที่มีสัดส่วนของคุณสมบัติเชิงปฏิบัตินิยมน้อยที่สุดไปหามากที่สุด หรือตั้งแต่แนวคิดที่ปฏิบัติตามได้ยากไปหาย่างตามตารางดังนี้⁷⁹

⁷⁷ "Phenomenal Conservatism über Alles," 336.

⁷⁸ Ibid., 349.

⁷⁹ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า ระดับของการปฏิบัติตามได้ยากหรือง่าย ขึ้นอยู่กับมโนทัศน์เรื่องความจริง หากแนวคิดทางเลือกใดมีลักษณะเป็นภววิสัย ก็จะมีลักษณะที่เป็นอุดมคติมากกว่า ในขณะที่ทัศนคติที่เป็นสัมพัทธนิยมและอัตนิยม ก็จะมีลักษณะที่เป็นปฏิบัตินิยมมากกว่า

อุดมคตินิยม	<p>I. ทัศนะความจริง (Truth View) เชื่อความจริง (Believe the truth.)</p>
	<p>II. ทัศนะความรู้ (Knowledge View) ถ้ารู้แล้ว ให้ยึดมั่นในความเชื่อนั้นต่อไป (If you know, then stick to your guns.)</p>
	<p>III. ทัศนะเหตุผลที่ถูกต้อง (Right Reason View) ถ้าคิดอย่างมีเหตุผล ว่าหลักฐานจะนำไปสู่ความเชื่อที่จริง ก็ให้ยึดมั่นความเชื่อนั้นต่อไป (If you have reasoned in accordance with what the objective probability relation between evidence and truth of the belief, then stick to your guns.)</p>
	<p>IV. ทัศนะการให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อ (Justificationist View) เชื่อในสิ่งที่มีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อในระดับที่สูง (Believe what you have objectively high justifications for believing.)</p>
	<p>V. ทัศนะน้ำหนักความเห็นที่เท่ากัน (Equal Weight View)⁸⁰ เชื่อตามหลักฐาน ซึ่งรวมหลักฐานทั้งที่สามารถและไม่สามารถแบ่งปันได้ หลักฐานที่แบ่งปันไม่ได้ เช่น หลักฐานที่ว่ามีความไม่ลงรอยกัน หลักฐานของหลักฐาน เป็นต้น (Believe in accordance with the evidence, including meta-evidence.)</p>
ปฏิบัตินิยม	<p>VI. ทัศนะปรากฏการณ์ที่ไม่คำนึงถึงเหตุผล (Brute Phenomenology) เชื่ออะไรก็ตามที่ดูเหมือนว่าจะจริง (Believe whatever appears true.)</p>

จากตาราง ทัศนะที่มีลักษณะเชิงอุดมคตินิยมมากที่สุดคือ **ทัศนะความจริง** ที่มีเงื่อนไขในการปฏิบัติตามได้ยากที่สุด คือ ยอมรับความเชื่อที่จริง แต่ไม่ได้ให้คำแนะนำว่าเราจะสามารถเข้าถึงความจริงได้อย่างไร และถ้าเรารู้ว่าเรามีความเชื่อที่จริง เราจะรู้ได้อย่างไรว่าเราไม่ได้กำลังถูกปีศาจหลอก หรือมีการรับรู้ที่ผิดพลาด ทัศนะที่เป็นอุดมคติรองลงมาคือ **ทัศนะความรู้** มีคำถามว่าเรามีทางเข้าถึงความรู้ที่

⁸⁰ ตามทฤษฎีน้ำหนักความเห็นที่เท่ากัน ถ้าไม่มีเหตุผลที่เป็นอิสระใด ๆ นอกเหนือจากการอภิปรายร่วมกัน ที่จะใช้ตัดสินว่าทัศนคติความเชื่อหรือสถานะทางญาณวิทยาของเราเองถูกต้องมากกว่าของอีกคนหนึ่ง เราก็ควรเฉลี่ยน้ำหนักความเป็นไปได้ที่ทัศนคติความเชื่อของแต่ละคนจะถูกต้องให้เท่าเทียมกัน

แท้จริงเชิงภววิสัยได้หรือไม่ เพราะการเข้าถึงความรู้ของแต่ละคนและกลุ่มสังคมมีความแตกต่างกัน เมื่อเกิดความไม่ลงรอยกันในกรณีที่ยากจะหาข้อสรุปว่าใครมีความรู้ที่แท้จริง เชื่อเมื่อผู้เชี่ยวชาญสองคนไม่ลงรอยกัน ก็ยากที่จะฟันธงว่าใครกำลังรู้เพราะความบังเอิญ หรือรู้ไม่จริง เมื่อเป็นเช่นนี้ในทางญาณวิทยาจึงเรียกร้องให้ผู้เชื่อมีหลักฐานมาสนับสนุนความเชื่อของตน มากกว่าจะบอกว่าเรารู้อย่างลอย ๆ ส่วนทักษะที่เป็นปฏิบัตินิยมมากที่สุดคือ **ทักษะปรากฏการณ์**ที่ไม่คำนึงถึงเหตุผล ผู้เชื่อสามารถปฏิบัติตามได้ง่ายที่สุด แต่เราจะไม่แน่ใจว่าถ้าผู้เชื่อปฏิบัติตามแล้วจะบรรลุเป้าหมายทางญาณวิทยาอย่างไร เพราะแนวคิดนี้คือว่า ถ้าผู้เชื่อดูเหมือนว่าสิ่งนั้นจริง ผู้เชื่อก็เชื่ออย่างนั้น แต่อย่างไรก็ตาม การสนับสนุนความเชื่อด้วยการดูเหมือน ดูจะยังไม่เป็นที่น่าพอใจสำหรับนักญาณวิทยา

ทักษะที่ถดถอยมาจากทักษะความรู้ คือ ทักษะเหตุผลที่ถูกต้อง ทักษะการให้เหตุผลสนับสนุน และทักษะน้ำหนักความเห็นที่เท่ากัน ตามลำดับ สำหรับ**ทักษะเหตุผลที่ถูกต้อง** สามารถปฏิบัติตามได้ง่ายกว่าทักษะความรู้ แต่ก็ยังมีการเรียกร้องให้ทำตามเงื่อนไขที่สูงเกินไป แนวคิดนี้แนะนำให้ผู้เชื่อเชื่อตามที่หลักฐานที่ถูกต้อง เพราะเพราะหลักฐานที่ถูกต้องจะนำไปสู่การมีความเชื่อที่จริง ถ้าผู้เชื่อทั้งสองมีเหตุผลหรือมีหลักฐานมาสนับสนุนแล้วในตอนแรก ผู้เชื่อแต่ละคนก็สามารถที่จะเชื่อมั่นในการเชื่อของตนต่อไป โดยไม่มีการให้น้ำหนักกับความเห็นของคนอื่นเพราะเรารู้ดีว่าเรามีหลักฐานที่ถูกต้องสนับสนุนความเชื่อที่จริงของเรา อย่างไรก็ตาม ปัญหาคือแนวคิดนี้ไม่ได้ให้คำแนะนำที่ดีพอในทางญาณวิทยาเรื่องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล เพราะผู้เชื่อแต่ละคนยึดถือความถูกต้องอย่างแตกต่างกัน เราจึงไม่อาจแน่ใจได้ว่าสิ่งที่เราเชื่อนั้นมีความถูกต้องเชิงภววิสัยที่แน่นอนตายตัว การเชื่อมั่นในตัวเองต่อไปจึงเหมือนว่าเราเป็นคนหัวรั้น และการปฏิเสธความเป็นไปได้ที่คนอื่นจะมีเหตุผลที่ถูกต้องก็ไม่ได้ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น กรณีความไม่ลงรอยทางอภิปรายที่สงสัยในความจริงต่อสิ่งต่าง ๆ ว่ามีอยู่จริงหรือไม่ มันก็ยากที่เราจะมีหลักฐานที่ถูกต้องเพียงพอเพื่อสนับสนุนความเชื่อในสิ่งเหล่านี้ และเราไม่มีทางรู้ว่าเรากำลังใช้เหตุผลที่ถูกต้อง

ตามทักษะน้ำหนักความเห็นที่เท่ากัน ผู้เชื่อสามารถปฏิบัติตามได้ง่ายกว่าทักษะเหตุผลที่ถูกต้อง และการเรียกร้องให้ทำตามเงื่อนไขมากขึ้นกว่าทักษะแบบปรากฏการณ์นิยม แต่ก็ยังห่างไกลจากความเป็นอุดมคติ แนวคิดนี้แนะนำให้เชื่ออะไรก็ตามที่หลักฐานบอกเรา โดยหลักฐานที่ว่าได้ได้รวมเอาหลักฐานที่เหนือขึ้นไปจากหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อความมาไว้ด้วย เคลลีเรียกหลักฐาน

ประเภทนี้ว่า “ไฮเออร์ออร์เดอร์ เอพิวิเด้นซ์” (Higher-order evidence/Meta evidence)⁸¹ โกลด์แมนเห็นว่าหลักฐานเหล่านี้แบ่งปันไม่ได้ ได้แก่ ความเชื่อเบื้องหลัง ประสบการณ์ส่วนตัว ความทรงจำ อัจฉตติกญาณ เป็นต้น หรือ หลักฐานของหลักฐาน (“หลักฐานที่บอกว่า มีหลักฐานสนับสนุน P จะเป็นหลักฐานที่สนับสนุน P”)⁸² หลักฐานที่แบ่งปันไม่ได้ระหว่างกันทำให้ผู้เชื่อมีระบบความเชื่อที่แตกต่างกันและโดยข้อเท็จจริง เราก็ไม่สามารถตรวจสอบระบบความเชื่อของผู้อื่นได้ จึงไม่สามารถบอกได้ว่าหลักฐานของคนอื่นเหล่านั้นไม่ถูกต้อง เมื่อเป็นเช่นนี้ ความมีเหตุผลของแนวทางนี้คือ ให้ผู้เชื่อทั้งสองคนเป็นผู้มีน้ำหนักของความเห็นที่เท่ากันสามารถมีโอกาสที่จะถูกต้องพอ ๆ กัน และให้ระงับการตัดสินความจริงความเชื่อเกี่ยวกับข้อความที่พิจารณา แม้ว่าแนวความคิดนี้ให้คำแนะนำที่ผู้เชื่อสามารถปฏิบัติตามได้ง่าย คือ ความมีเหตุผลของผู้เชื่อคือการเชื่อในหลักฐานของตน แต่ถ้าเรามีหลักฐานที่มีความไม่ลงรอยเพิ่มเติมมา อันจะทำให้เราไม่มั่นใจในการตัดสินใจนั้น ก็ให้เราระงับการตัดสินและประนีประนอมกัน (ดังที่ได้แสดงให้เห็นแล้วในบทที่ผ่านมา) คำถามก็คือว่า การประนีประนอมเป็นแนวทางเดียวที่จะทำให้ผู้เชื่อมีความเชื่อที่จริงและเลี่ยงการมีความเชื่อที่เท็จหรือไม่

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับจิลโลที่ว่า แนวคิดการให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อ มีสัดส่วนที่พอดีระหว่างความสามารถที่จะปฏิบัติตามได้และการมีเงื่อนไขเพื่อบรรลุเป้าหมายทางญาณวิทยา ทักษะนี้แนะนำว่า ให้ผู้เชื่อเชื่ออะไรก็ตามที่มีเหตุผลสนับสนุนอย่างเป็นภววิสัยในระดับที่สูง ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอไปแล้วในบทที่ 2 และ 3 ว่า ความมีเหตุผลสนับสนุนทัศนคติความเชื่ออยู่ที่ทัศนคติความเชื่อเหล่านั้นสอดคล้องกับระบบความเชื่อหรือบรรทัดฐานทางญาณวิทยาของผู้เชื่อเอง ถ้าระบบความเชื่อของเราสนับสนุนการมีทัศนคติความเชื่อในในระดับที่สูง ก็ให้เราเชื่อในสิ่งนั้น ต่อไปผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นว่าแนวทางนี้เป็นแนวทางเชิงญาณวิทยาที่มีประสิทธิภาพอย่างมาก และแม้จะมีจุดอ่อน เราก็ยังไม่สามารถหักล้างแนวคิดนี้ตกไปได้ และแนวคิดเชิงดีออนทอลอจีที่ผู้วิจัยจะนำเสนอต่อไปก็จะช่วยทำให้เราเข้าใจแนวคิดการให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อต่อปัญหาความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลด้วย

⁸¹ Thomas Kelly, "Peer Disagreement and Higher-Order Evidence," in *Disagreement*, ed. R. Feldman and T. Warfield (Oxford: Oxford University Press, 2010), 111-74.

⁸² Alvin I. Goldman, "Epistemic Relativism and Reasonable Disagreement," *ibid.* (New York), 208-09.

แนวปฏิบัตินิยมตามทัศนะของจีโล

ที่ผ่านมาผู้วิจัยได้เสนอทัศนะต่าง ๆ เพื่อพิจารณาว่าแนวทางใดเป็นคำแนะนำที่ดีที่สุดต่อกรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลเชิงอุดมคติที่ได้กำหนดกันขึ้น ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยต้องการสนับสนุนแนวทางของจีโลในการพิจารณากรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลว่าเราไม่จำเป็นต้องหาว่าบรรทัดฐานใดดีที่สุดอย่างเป็นภววิสัย กล่าวคือ ความถูกต้องของบรรทัดฐานต้องไม่ใช่สิ่งที่ลอยอยู่เหนือพื้นฐานความเชื่อของผู้เชื่อ ความเหมาะสมหรือความถูกต้องของบรรทัดฐานของแต่ละคนมีความแตกต่างกันหลากหลาย และบางครั้งเราไม่สามารถจัดการระบบทางญาณวิทยาของเราได้อย่างสมบูรณ์ คำถามที่ดูจะเป็นธรรมและใจกว้างที่สุดต่อผู้เชื่อคือ การถามว่าผู้เชื่อที่เป็นปัจเจกควรกระทำอย่างไรเมื่อเขาต้องเผชิญกับความไม่ลงรอยที่เขาเผชิญอยู่ และความไม่ลงรอยนั้นจะเป็นความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลหรือมีคุณค่าทางญาณวิทยาได้อย่างไร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะพยายามอธิบายความมีเหตุผลที่เกิดจากปัจเจกบุคคลว่าเราไม่จำเป็นต้องรับเฉพาะบรรทัดฐานแบบอุดมคติเท่านั้น

กลุ่มนักญาณวิทยาดั้งเดิมบางส่วน ยอมรับว่าผู้เชื่อสามารถที่จะควบคุมความเชื่อของตนได้อย่างสมบูรณ์ นั่นคือมีความสมัครใจทางความเชื่อ (doxastic voluntarism) นี่จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมแนวทางการศึกษาญาณวิทยาที่ผ่านมาจึงพยายามหาและสร้างบรรทัดฐานที่ดีที่สุดในเชิงอุดมคติ⁸³ อย่างไรก็ตามหากเราต้องการปกป้องแนวทางคืออนทอลอจีแบบจีโล เราจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าเราไม่สามารถควบคุมการมีความเชื่อของเราได้ทั้งหมด และต้องแสดงให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องความสมัครใจทางความเชื่อเป็นเท็จ ซึ่งต่อมากการปฏิเสธแนวคิดนี้ส่งผลต่อมโนทัศน์เรื่องความรับผิดชอบต่อทัศนคติของผู้เชื่อด้วย

คำนิยามแนวคิดของการควบคุมความเชื่อของปัจเจกคือ “ถ้าผู้เชื่อ S สามารถตั้งใจที่จะมีความเชื่อแล้ว เขาก็สามารถเชื่อว่า p และถ้าเขามีความตั้งใจนั้น เขาก็สามารถมีความเชื่อที่ $\neg p$ ด้วย ดังนั้น S มีการควบคุมความเชื่อของเขาได้โดยสมัครใจ”⁸⁴ จีโลโต้แย้งว่าข้อถกเถียงนี้ไม่เพียงพอที่จะบอกว่า S มีการควบคุมความเชื่อที่ p ได้โดยสมัครใจ และเธอไม่เชื่ออะไรก็ตามที่ขัดแย้งกับความเชื่อที่ p นั่นคือเป็นไปได้ที่จะมีกรณีที่ S จะไม่สามารถเชื่อว่า $\neg p$ ถ้าเป็นเช่นนั้นก็คือว่า S ไม่มีทางควบคุมความเชื่อของเธอได้โดยสมัครใจ และดังนั้นความสมัครใจทางความเชื่อก็เป็นเท็จ⁸⁵

⁸³ Gilo, *Reframing the Problem of Epistemic Peer Disagreement*, 49.

⁸⁴ *Ibid.*, 50.

⁸⁵ *Ibid.*

แม้ว่าข้อถกเถียงที่สนับสนุนความสมัครใจทางความเชื่อข้างต้นจะเป็นเท็จ แต่เราก็สามารถบอกได้ว่าผู้เชื่อยังคงมีความรับผิดชอบต่อความเชื่อของตนบางอย่าง จิโลเสนอว่าแนวคิดความสมัครใจทางความเชื่อมีสองประเภท ประเภทแรกคือความสมัครใจทางความเชื่อโดยตรง และประเภทที่สองคือความสมัครใจทางความเชื่อโดยอ้อม โดยความสมัครใจทางความเชื่อประเภทแรกนั้น ผู้เชื่อมีการตระหนักรู้ในการสร้างความเชื่อเอง ไตร่ตรองความเชื่อที่มี รวมถึงมีความเชื่อเชิงนิเสธด้วย เช่น ผู้เชื่อมีความเชื่อว่า “โลกกลม” ในขณะที่เดียวกันก็สามารถคิดถึงข้อความเชิงนิเสธว่า “โลกกลมนั้นไม่เป็นความจริง” ได้ด้วย แต่ในความเป็นจริง เราไม่สามารถจินตนาการถึงนิเสธของข้อความความเชื่อได้ตลอดเวลาหรือทั้งหมด เพราะความเชื่อบางอย่างดูเหมือนจริงอย่างมากต่อผู้เชื่อ และนั่นทำให้ผู้เชื่อไม่เคยตระหนักสงสัยในความเชื่อนั้นเลย รวมถึงบางครั้งเราไม่มีความสมัครใจหรือมีความตระหนักรู้ที่จะเชื่อข้อความหนึ่งแต่ต้น เราเพียงแต่รู้ว่าได้เชื่อในข้อความนั้นไปแล้ว ดังนั้นความสมัครใจทางความเชื่อโดยตรงจึงเป็นเท็จ และไม่อาจกล่าวหาว่าผู้เชื่อมีความรับผิดชอบต่อความเชื่อของเขา อย่างไรก็ตามบางคนเชื่อว่าความสมัครใจทางความเชื่อโดยอ้อมเป็นจริง กล่าวคือ ผู้เชื่อสามารถมีการควบคุมความเชื่อของเขาได้ทางอ้อม ถ้ามีบางสิ่งที่ส่งผลต่อความเชื่อของเขา และเขาสามารถควบคุมสิ่งนั้นหรือมีเจตนาที่จะให้สิ่งนั้นมีผลกระทบต่อความเชื่อของเขา ถ้าเป็นเช่นนั้น เรายังสามารถที่จะกล่าวว่าเขายังต้องมีความรับผิดชอบต่อความเชื่อที่เขาสร้างอยู่ จิโลให้ตัวอย่างชื่อ “ตัวอย่างริชาร์ด” ดังนี้ ริชาร์ดเป็นผู้เชื่อว่าพระเจ้าไม่มีจริง แต่ต่อมาเขารู้สึกไม่สบายใจที่ตัวเองดูแปลกแยกจากสังคมและถูกกล่าวหาจากคนรอบข้างว่าเขาเป็นคนนอกคอก ต่อมาเขาจึงเปลี่ยนเป็นผู้ถือในลัทธิเทวนิยมที่เชื่อในพระเจ้า ด้วยการเข้าโบสถ์ อ่านคัมภีร์ทางศาสนา เป็นต้น เพื่อจะเป็นผู้ที่เชื่อในพระเจ้า การกระทำและความเชื่อนี้ก็จะถูกควบคุมโดยอ้อม ผลของการความเชื่อในพระเจ้าไม่ได้มีสาเหตุมาจากความเชื่อของเขาโดยตรงตอนแรก แต่มาจากการกระทำที่มีสาเหตุมาจากแหล่งอื่น ได้แก่ สังคมแวดล้อมและผู้อื่น การกระทำเหล่านี้ส่งผลให้เขาถือลัทธิเทวนิยมในตอนต่อมา

จิโลโต้แย้งว่าความสมัครใจทางความเชื่อโดยอ้อมเป็นไปไม่ได้ กล่าวคือ มีความเป็นไปได้มากมายที่ริชาร์ดอยากมีความเชื่อว่าพระเจ้ามีอยู่ และนำมาสู่การเชื่อในพระเจ้า แต่ก็ไม่ได้ปรากฏความเชื่อมโยงเชิงสาเหตุระหว่างการกระทำและความเชื่อของเขาอย่างเพียงพอ แม้ว่าในตอนสุดท้าย

ริชาร์ดจะเชื่อในพระเจ้าจริง บางครั้งริชาร์ดไม่ได้เป็นเลือกว่าจะรับข้อมูลหรือประสบการณ์เข้ามาอย่างไร และไม่สามารถที่จะมีหลักฐานทั้งหมดเพื่อยืนยันค่าความจริงต่อข้อความว่าพระเจ้ามีอยู่ได้ แม้แต่ยืนยันว่าสิ่งที่รับรู้มาไม่ได้เป็นสิ่งที่ผิดพลาด ดังนั้นด้วยเหตุผลดังกล่าว ความสมัครใจทางความเชื่อโดยอ้อมเป็นไปไม่ได้ แม้ความสมัครใจทั้งโดยตรงและอ้อมเป็นไปไม่ได้ แต่ผู้เชื่อก็มีความ

รับผิดชอบในการสร้างความเชื่อของตนว่า ในครั้งต่อไปผู้เชื่อจะต้องมีทัศนคติความเชื่อที่สอดคล้องกับระบบความเชื่อของตน หรือเชื่ออะไรก็ตามที่มีเหตุผลสนับสนุนเชิงทฤษฎีในระดับที่สูง⁸⁶

ภาระหรือหน้าที่ของผู้เชื่อที่จะใช้บรรทัดฐานที่ถูกต้องในการสร้างความเชื่อเพื่อจะเลี่ยงการถูกกล่าวหาว่ามีกระบวนการสร้างความเชื่อที่ไม่น่าเชื่อถือ ได้แก่ การสร้างความเชื่อที่จริงและหลีกเลี่ยงความเชื่อที่เท็จ การเชื่อตามหลักฐาน การเชื่อตามที่ตนมีเหตุผลสนับสนุน และอื่น ๆ ทั้งนี้ตามที่ได้เสนอไว้ในตารางข้างต้น ตัวอย่างทัศนคติการให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อถือเป็นแนวทางที่ยึดถือบรรทัดฐานว่า “ผู้เชื่อจะต้องมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อของตน เพื่อจะได้ถูกกล่าวหาน้อยที่สุด” ส่วนการพิจารณาตามกรอบเชิงตรรกวิทยาแบบจิลโล คือ หากผู้เชื่อมีบรรทัดฐานว่า ถ้ามีเหตุผลสนับสนุนการเชื่อ p ที่สูง ผู้เชื่อก็ควรเชื่อ p แล้ว หน้าที่ของผู้เชื่อคือสร้างความเชื่อตามบรรทัดฐานนั้น ๆ โดยผู้เชื่อจำเป็นต้องมีภาระบางอย่างในการกระทำตามบรรทัดฐานเพื่อให้เกิดกระบวนการสร้างความเชื่อมีประสิทธิภาพและมีเหตุผล เช่น ผู้เชื่อได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ถกเถียงมาอย่างดี ผ่านการไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ประกอบกับการใช้ประสบการณ์รับรู้ที่มีการตอบสนองต่อหลักฐานเป็นเหตุผลสนับสนุนความเชื่อต่าง ๆ

ถึงตรงนี้ การพิจารณาตามกรอบเชิงตรรกวิทยาแบบจิลโลเป็นการพิจารณาที่มีความสำคัญในทางญาณวิทยาเรื่องความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล กล่าวคือ เป็นการพิจารณาว่าผู้เชื่อควรกระทำอย่างไรเมื่อต้องเผชิญในกรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลกับคนอื่น คำถามดังกล่าวไม่ได้จำกัดว่า

⁸⁶ การอ้างเหตุผลเรื่อง “ความสมัครใจนิยม” (Voluntarism argument) ของ อัลวิน แพลนติงกา (Alvin Plantinga) ที่ปฏิเสธหน้าที่ทางญาณวิทยามีดังนี้

1. ความสมัครใจทางความเชื่อเป็นเท็จ (Doxastic voluntarism is false.)
2. ถ้าความสมัครใจทางความเชื่อเป็นเท็จแล้ว ก็จะไม่มีการมีหน้าที่ทางญาณวิทยา (If doxastic voluntarism is false, then no one has epistemic obligations.)
3. ดังนั้น ไม่มีใครมีหน้าที่ทางญาณวิทยา (Therefore, no one has epistemic obligations.)

จิลโลโต้แย้งว่าหน้าที่ทางญาณวิทยายังไม่ถูกทำให้ตกไป เขาเปลี่ยนข้อถกเถียงข้างต้นเป็นว่า

1. ความสมัครใจทางความเชื่อเป็นเท็จ (Doxastic voluntarism is false.)
2. ถ้าความสมัครใจทางความเชื่อเป็นเท็จแล้ว ก็จะไม่มีการมีหน้าที่ในการเปลี่ยนแปลงความเชื่อโดยตรง (If doxastic voluntarism is false, then no one has obligations for direct doxastic revision.)
3. ดังนั้น ไม่มีใครมีหน้าที่ในการเปลี่ยนแปลงความเชื่อโดยตรง (Therefore, no one has obligations for direct doxastic revision.)

ซึ่งยังคงสมเหตุสมผลเช่นกัน ดูใน *ibid.*, 49-58.

จะต้องมีคำตอบเดียวที่ตายตัว หรือเป็นลักษณะที่ผู้เชื่อสองคนจะต้องใช้บรรทัดฐานเดียวกัน ผู้วิจัยเห็นว่า เมื่อความสมัครใจทางความเชื่อเป็นเท็จ หน้าที่ที่ผู้เชื่อควรเชื่ออะไรจึงมีความหลากหลาย สิ่งที่กำหนดว่าผู้เชื่อควรเชื่ออะไรนั้นเป็นเรื่องที่ผู้เชื่อเองจะมีคำตอบให้กับตนเอง และเป็นคำตอบที่มีเหตุผลสนับสนุนส่วนตัว ผู้เชื่ออาจมีความเชื่อในแนวคิดการมีเหตุผลที่ดีที่นำไปสู่การยึดมั่นในตนเอง หรือมีแนวคิดการมีน้ำหนักความเห็นที่เท่ากันที่นำไปสู่การประนีประนอมกันก็ได้ ซึ่งไม่ว่าบรรทัดฐานผู้เชื่อยึดถือเหล่านั้นจะเป็นเท็จ การเป็นเท็จนี้ก็ไม่ใช่สิ่งที่ตัดสินว่าผู้เชื่อไม่สามารถมีเหตุผล เพราะการตรวจสอบบรรทัดฐานที่ถูกต้องเป็นเรื่องของการใช้เหตุผลสนับสนุนส่วนตัว สิ่งที่ผู้เชื่อสามารถกระทำได้เพื่อให้มีความเชื่อในสิ่งที่มีแนวโน้มที่จะจริง คือการมีความรอบคอบและไตร่ตรองในเหตุผลของตนเองอยู่เสมอ เป็นต้น สิ่งที่ผู้เชื่อสามารถควบคุมให้เป็นไปตามบรรทัดฐานได้คือ “การกระทำ” ยกตัวอย่างสถานการณ์หนึ่งที่มีเวลาจำกัด S1 และ S2 เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูงที่มีความรับผิดชอบในสถานการณ์น้ำท่วมในเขตปริมณฑลและกรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่ทั้งสองมีความไม่ลงรอยกันเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับวิธีที่จะระบายน้ำ อย่างไรก็ตาม ความสำคัญเรื่องเวลาเป็นสิ่งจำเป็น เพราะยิ่งขยายเวลาการตัดสินใจออกไปเท่าไรก็อาจมีผลให้เกิดความเดือดร้อนต่อประชาชนมากขึ้น หรือในสถานการณ์ที่ต้องช่วยชีวิตผู้บาดเจ็บก็ควรจะมีการตัดสินใจที่รวดเร็ว เป็นไปไม่ได้ที่ผู้ที่มีส่วนในการช่วยเหลือในสถานการณ์ฉุกเฉินจะมีเหตุผลในการระงับการตัดสินใจหรือขยายเวลาการช่วยเหลือออกไป ต่างจากสถานการณ์ที่ไม่ได้มีความจำกัดทางด้านเวลา ตัวอย่างเช่น ความไม่ลงรอยทางปรัชญา ศาสนา เป็นต้น กรณีความไม่ลงรอยทางศาสนา เมื่อคนสองคนที่เป็นเพื่อนกันที่เชื่อว่าต่างฝ่ายต่างมีคุณสมบัติทางสติปัญญาพอ ๆ กัน ได้เผชิญหน้ากับความไม่ลงรอยกันเกี่ยวกับการมีอยู่ของพระเจ้า หากผู้เชื่อคนหนึ่งเชื่อว่าพระเจ้ามีจริง ยึดในแนวทางการมีเหตุผลที่ดี แม้ว่าเขาอธิบายเหตุผลให้ผู้เชื่ออีกคนฟังแล้ว แต่ก็ไม่สามารถหักล้างความเชื่อของอีกคนหนึ่งได้ และตัวเขาเองไม่เปลี่ยนแปลงความเชื่อใด ๆ ไปตามความเชื่อของคนหนึ่ง เพราะเชื่อว่าตนเองมีหลักฐานสนับสนุนความเชื่อของตนอย่างถูกต้องเพียงพอ ส่วนผู้เชื่ออีกคนหนึ่งที่ไม่เชื่อว่าพระเจ้ามีจริง ยึดถือในแนวทางแบบให้น้ำหนักความเห็นที่เท่ากัน เขาพอจะรู้ว่าเพื่อนอีกคนหนึ่งมั่นใจในตัวเองสูงในการโต้เถียงเชิงตรรกะและคนนั้นอาจมีเหตุผลที่ดีให้กับตนเอง ในขณะที่ผู้เชื่อคนนี้ยังลังเลสงสัยว่าตัวเขาเองอาจเป็นผู้ผิดพลาด แม้ว่าเขาจะมีหลักฐานของตนเองเช่นกัน ผู้เชื่อคนนี้จึงตัดสินว่าแนวทางการประนีประนอมเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่สุด การตัดสินใจเหล่านี้ของผู้เชื่อทั้งสองก็เป็นความมีเหตุผลอย่างหนึ่ง และความไม่ลงรอยของผู้เชื่อทั้งสองนี้ก็สามารถถือว่ามีเหตุผลได้ และนี่คือแนวคิดของจิโลที่ผู้วิจัยเห็นด้วย

ในที่นี้ผู้วิจัยสนับสนุนว่ากรอบเชิงคือออนทอลอจีแบบจิโลสนับสนุนและช่วยทำให้เราเข้าใจว่าแนวคิดการให้เหตุผลสนับสนุน โดยเฉพาะแบบโกลด์แมนเป็นไปได้อย่างไรและมีประสิทธิภาพอย่างไร ในการทำความเข้าใจปัญหาความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผล แนวคิดดังกล่าวของโกลด์แมนเป็นแนวคิดที่อธิบายว่าการตัดสินใจมีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผล ไม่ได้มาจากความจริงของข้อความที่พิจารณา ไม่ว่าผู้เชื่อจะมีความเชื่อต่อข้อความที่จริงหรือไม่ ผู้เชื่อก็ยังมีเหตุผล และมีความเป็นไปได้ที่ผู้เชื่อทั้งสองที่ไม่ลงรอยกันจะมีเหตุผล

ทักษะการให้เหตุผลสนับสนุนของโกลด์แมนกับแนวทางปฏิบัตินิยม

ในการแก้ปัญหาทางญาณวิทยาเรื่องความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลนี้ แนวทางที่ดีที่สุดต้องเป็นทั้งแนวทางเชิงทฤษฎีที่มีเงื่อนไขของการเข้าถึงเป้าหมายทางญาณวิทยา และจะต้องเป็นแนวทางเชิงปฏิบัติที่ผู้เชื่อสามารถปฏิบัติตามได้จริงด้วย คือต้องพิจารณาแง่ของกรอบวิธีเชิงคือออนทอลอจีแบบจิโล การหาว่าบรรทัดฐานใดเหมาะสมที่สุดสำหรับผู้เชื่อคนหนึ่งนั้นไม่ได้มีคำตอบที่ตายตัวอย่างเป็นภววิสัย ไม่เหมือนกับการถามว่า นกกระจอกกำลังเกาะอยู่บนกิ่งไม้บนนอกหน้าต่างในตอนเช้าหรือไม่ เพราะถ้าผู้เชื่อเห็นว่ามี เขาก็จะเชื่อโดยทันทีโดยไม่ลังเลสงสัยในการรับรู้ของตนเอง ไม่ต้องเสาะแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งอื่น แต่หากเป็นคำถามว่าพระเจ้ามีจริงหรือไม่ ถ้าผู้เชื่อไม่มีความรู้ด้านนี้ ก็อาจจะต้องถามผู้เชี่ยวชาญด้านประเด็นทางศาสนา อ่านหนังสือ ถามจากนักปรัชญาที่ถกเถียงกันเกี่ยวกับประเด็นนี้ หรือถามจากผู้มีประสบการณ์ทางศาสนา ดังนั้น แนวทางเชิงคือออนทอลอจีแบบจิโลจึงมีความจำเป็นที่จะมาตอบปัญหากรณีความไม่ลงรอยระหว่างผู้เชื่อในประเด็นที่ยากจะหาข้อสรุปร่วมกันได้ คำตอบที่ผู้เชื่อต้องการคือ เราควรใช้บรรทัดฐานใดกำหนดการกระทำเพื่อให้มีคุณค่าทางญาณวิทยา ในประเด็นนี้ผู้วิจัยได้เสนอไว้แล้วในแนวทางของโกลด์แมนที่ได้อธิบายเกี่ยวกับความเป็นมาของบรรทัดฐานของผู้เชื่อ และความเป็นกระบวนการที่น่าเชื่อถือ และความมีเหตุผลที่สนับสนุนความเชื่อต่อข้อความหนึ่งที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับค่าความจริงนั้น

จิโลได้เสนอบรรทัดฐานและหน้าที่ทางญาณวิทยาว่า “หน้าที่ทางญาณวิทยากำหนดเงื่อนไขว่า ในสถานการณ์ C ผู้เชื่อ S ควรเชื่อ p แต่เงื่อนไขนี้ไม่อาจจะเป็นคำแนะนำที่ดี เพราะผู้เชื่อไม่สามารถควบคุมความเชื่อได้โดยสมัครใจ ดังนั้น เราก็ต้องกำหนดใหม่ว่า ในสถานการณ์ C ผู้เชื่อ S ควรกระทำ F”⁸⁷ ผู้เชื่อควรจะยึดบรรทัดฐานว่า ในสถานการณ์หนึ่งผู้เชื่อควรกระทำอย่างหนึ่ง และไม่

⁸⁷ Ibid., 56.

สามารถจะกำหนดในสิ่งที่เหนือความสอดคล้องกันภายในระบบความเชื่อของผู้เชื่อว่าผู้เชื่อควรเชื่อ ข้อความนี้หรือข้อความนั้น เพราะเราไม่สามารถควบคุมความเชื่อของเราอย่างสมัครใจเพราะอาจได้รับอิทธิมาจากบริบทสังคมโดยที่ผู้เชื่อไม่ได้ตั้งใจ เช่น เราได้รับบรรทัดฐานและคำสอนจากสังคม ศาสนาพุทธมาใช้ ต่อมาเราศึกษาพระไตรปิฎกจนเราเชื่อว่าคำสอนของพระพุทธเจ้าดูเหมือนจะจริง และเราเชื่อในคำสั่งสอนนั้น อย่างไรก็ตาม หากเราได้รับการฝึกฝนให้มีกระบวนการสร้างความเชื่อที่มี ประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น มีการคิดแบบวิเคราะห์ (critical thinking) ก็จะทำให้เรามีการกระทำที่มี คุณค่าทางญาณวิทยามากขึ้น คือมีการทบทวนความคิดต่าง ๆ เช่น การมีความเชื่อต่อแนวคิดทาง พุทธศาสนา และเราก็พยายามหาเหตุผลมาสนับสนุนความเชื่อของตน ท่ามกลางความไม่ลงรอยกัน กับคนอื่น และพยายามจะหักล้างความเชื่อที่ขัดแย้งกับตน และหากการทบทวนความเชื่ออื่น ๆ สอดคล้องกับหลักการคิดแบบวิเคราะห์ อาจทำให้เราพบจุดอ่อนของความเชื่อต่าง ๆ ที่พยายาม แข่งขันกัน ต่อมาเราอาจเป็นคนที่ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ ซึ่งการอธิบายทั้งหมดตรงนี้ ผู้วิจัยต้องการแสดงให้เห็นว่า มีกรณีที่เราไม่สามารถควบคุมความเชื่อของเราได้โดยตรง เพราะหลายครั้งเราอาจโชคร้ายที่ไม่ สามารถแยกอคติของเราออกไปได้และเราอาจจะเป็นเพียงผู้ที่ยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือคำสอนใดคำ สอนหนึ่งว่าเป็นคำตอบสุดท้ายของชีวิตแล้ว ส่วนนี้ทั้งอัลสตัน (2005)⁸⁸ และจิลโล (2012) ได้สนับสนุน

⁸⁸ อัลสตันพยายามโต้แย้งว่าแนวทางดิวออนทอลอจีไม่อาจจะเป็นวิธีการกำหนดเชิงญาณวิทยา เนื่องจากไม่ได้ เกี่ยวข้องกับการมุ่งสู่ความจริง เขายกลักษณะของความเชื่อเชิงดิวออนทอลอจีว่า “ลักษณะที่เป็นดิวออนทอลอจีของ ความเชื่อ

1. ความเชื่อ B ถูกยึดถืออย่างยอมรับได้ (และผู้เชื่อไม่ถูกกล่าวหาที่จะกระทำด้วย)
2. ความเชื่อ B ถูกสร้างและถูกยึดถืออย่างมีความรับผิดชอบ
3. สิ่งที่มาก่อนความเชื่อ B ไม่ได้มีการละเมิดหน้าที่เชิงปัญญา” Alston, *Beyond "Justification": Dimensions of Epistemic Evaluation*, 58.

จากข้อ 1. และ 2. เป็นสิ่งเดียวกันตามหลักที่ว่า หากผู้เชื่อสามารถควบคุมการได้ความเชื่อมาทั้งหมดโดยสมัครใจ ก็ จะต้องมีความรับผิดชอบต่อทางเลือกเชื่อนั้น แต่อัลสตันพิสูจน์ว่าเราไม่สามารถควบคุมกระบวนการสร้างความเชื่อ ได้ ทั้งข้อ 1. และ 2. จึงตกไป ต่อมาเขาพัฒนาข้อ 3. ต่อไปว่า “3A: ผู้เชื่อ S จะถูกตำหนิในการเชื่อว่า P เมื่อและก็ ต่อเมื่อ S ประสบความสำเร็จกับหน้าที่เชิงปัญญาทั้งหมด ดังนั้น การที่ผู้เชื่อ S สามารถเข้าถึงความเข้าใจในการ พิจารณาที่เกี่ยวข้องได้ หรือผู้เชื่อ S สามารถกำหนดควบคุมนิสัยการสร้างเชื่อได้ ก็จะเปลี่ยนเป็นว่า S จะไม่ เชื่อว่า P” *ibid.*, 77. อัลสตันปฏิเสธหลักการข้อ 3. นี้ ด้วยเหตุผลว่าการควบคุมแนวจิตสำนึก หรือการเข้าถึงความ เข้าใจบางอย่างเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้โดยสมบูรณ์ และนั่นจึงทำให้แนวทางนี้ไม่อาจใช้กำหนดวิธีการที่จะเข้าถึงความ จริง อย่างไรก็ตามการปฏิเสธการมีหน้าที่ที่จะเลือกความเชื่อของอัลสตัน ไม่ได้มีผลต่อการใช้คำอธิบายเชิงหน้าที่ต่อ กรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล เนื่องจากเหตุผลของจิลโลตามที่ผู้วิจัยได้เสนอไว้ในส่วนก่อนหน้าที่ว่าเรายังมี

ว่าเราไม่ควรตำหนิผู้เชื่อที่มีความคิดบางอย่างที่เราคิดว่าเป็นเชื่อแบบผิดๆ เพราะผู้เชื่อแต่ละคนไม่ได้มีความสามารถที่จะควบคุมกระบวนการสร้างความเชื่อมาได้ทั้งหมด และจริง ๆ แล้ว การที่เราเชื่อบางอย่างอย่างมีเหตุผลนั้นไม่ได้มีนัยว่าสิ่งที่เราเชื่อจะตรงกับความเป็นจริง เพียงแต่ว่าเพราะเรามีเหตุผลหรือมีการให้เหตุผลสนับสนุนที่เราจะเชื่อข้อความนั้นว่ามันจะจริง เราจึงเชื่อข้อความนั้น ต่อมาผู้วิจัยเสนอต่อมาว่าแนวทางคืออรรถลวจีเชิงปฏิบัตินิยมสอดคล้องกับแนวทางแก้ปัญหาเรื่องความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลของโกลด์แมน

ตามที่ผู้วิจัยได้เสนอทฤษฎีความน่าเชื่อถือของกระบวนการของโกลด์แมนไปแล้วในบทที่ 2 ว่าทฤษฎีนี้เป็นหนึ่งในการให้เหตุผลสนับสนุนแบบเน้นปัจจัยภายนอกที่ประเมินความเชื่อของผู้เชื่อมาจากกระบวนการที่น่าเชื่อถือ ซึ่งกระบวนการที่น่าเชื่อถือนี้เป็นปัจจัยจำเป็นที่ทำให้ความเชื่อมีเหตุผลสนับสนุน แม้ว่าในความเป็นจริงผู้เชื่อกำลังเผชิญกับการถูกปีศาจทางประสบการณ์หลอกลวงก็ตาม แต่ถ้าหากกระบวนการสร้างความเชื่อของผู้เชื่อดำเนินการอย่างน่าเชื่อถือ ผู้เชื่อก็สามารถมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อนั้น อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีที่เน้นความน่าเชื่อถือของกระบวนการได้เผชิญกับปัญหาเรื่อง “ความน่าเชื่อถือไม่เพียงพอสำหรับการให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อ” ตัวอย่างเช่น ลอเรนซ์ บองจัวร์ (Laurence Bonjour, 1980) ได้เสนอตัวอย่างแย้งต่อทฤษฎีความน่าเชื่อถือของกระบวนการ เรียกว่า “ตัวอย่างนอร์แมนผู้มีญาณทิพย์”

“...นอร์แมน เป็นผู้เชื่อที่มีญาณทิพย์ แต่เขาไม่มีหลักฐานหรือเหตุผลที่จะสนับสนุนการมีอำนาจพิเศษของเขา และไม่มีหลักฐานที่จะสนับสนุนความเป็นไปได้ที่จะมีอำนาจนี้ วันหนึ่งญาณทิพย์ของเขาได้สร้างความเชื่อว่า ประธานาธิบดีอยู่ในมหานครนิวยอร์ก นอร์แมนไม่ได้มีประสบการณ์การรับรู้หลักฐานใด ๆ แต่เขาแค่มีความเชื่อนี้ บองจัวร์กล่าวว่า โดยธรรมชาติ นอร์แมนไม่มีเหตุผลสนับสนุนในการเชื่อของเขา แต่ทฤษฎีความน่าเชื่อถือของกระบวนการยอมรับว่าเขามี”⁸⁹

ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่านอร์แมนไม่มีเหตุผลสนับสนุนที่เพียงพอ เพราะในขณะที่ทฤษฎีความน่าเชื่อถือของกระบวนการยืนยันว่านอร์แมนมีกระบวนการสร้างความเชื่อที่น่าเชื่อถือหรือมีเหตุผลสนับสนุน แต่นอร์แมนไม่มีหลักฐานหรือมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อนี้ และเราคงไม่ยอมรับว่าเขาเป็น

หน้าที่ที่จะรับผิดชอบในการกระทำว่า เราควรจะทำอย่างไรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางญาณวิทยา และอีกเหตุผลที่ว่าพื้นฐานของเหตุผลของความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าผู้เชื่อเข้าถึงความจริงได้หรือไม่ ibid., 58-80.

⁸⁹ Alvin I. Goldman, "Reliabilist Epistemology," (2015).

บุคคลที่น่าเชื่อถือเพราะน่าสงสัยว่านอร์แมนมีอะไรที่จะยืนยันในอำนาจพิเศษนี้ เป็นไปได้หรือไม่ที่เขาจะรู้ได้โดยไม่มีหลักฐานรับรองว่าประธานาธิบดีอยู่ในมหานครนิวยอร์ก รวมไปถึงเรายังสงสัยว่ากระบวนการยุติธรรมทำงานอย่างไร ประเด็นปัญหาอยู่ที่ในขณะที่นักทฤษฎีหลักฐานนิยมพยายามที่จะถามหาหลักฐาน แต่นักทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายนอกแบบเน้นความน่าเชื่อถือของกระบวนการพยายามหลีกเลี่ยงที่พูดในประเด็นนี้ โดยตัวอย่างนอร์แมนทำทนายนักทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายนอกว่าต้องหาคำอธิบายนี้ให้ได้

แนวทางหนึ่งที่น่าสนใจของการปกป้องทฤษฎีความน่าเชื่อถือของกระบวนการ โกลด์แมนได้สนับสนุนคำอธิบายของ ฮวอน โคมะซานยา (Juan Comesaña, 2010) ที่ได้เสนอหลักการแบบใหม่ที่ผสมกันระหว่าง ทฤษฎีความน่าเชื่อถือของกระบวนการ และทฤษฎีหลักฐานนิยม ซึ่งถือเป็นวิธีอธิบายที่ต่างไปจากเดิม เนื่องจากทฤษฎีความน่าเชื่อถือของกระบวนการเป็นมโนทัศน์หนึ่งของทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายนอก ส่วนหลักฐานนิยมเป็นทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายใน ดังนั้นสองทฤษฎี (ระหว่างทฤษฎีที่เน้นความน่าเชื่อถือและหลักฐานนิยม) จึงเป็นทฤษฎีที่ดูเหมือนปฏิปักษ์กัน แต่โคมะซานยาเห็นว่า สองหลักการนี้เข้ากันได้ และก่อให้เกิดประโยชน์ในทางญาณวิทยา โดยหลักการที่มีการผสมผสานกันระหว่างสองทฤษฎีนี้ เรียกว่า “โพรโตเอพิวเด้นเชียลลิสต์ รีไลอะบิลิซึม” (Proto-evidentialist Reliabilism)

“ความเชื่อของ S ต่อข้อความ P มีเหตุผลสนับสนุน เมื่อและก็ต่อเมื่อ ความเชื่อนี้ถูกสร้างโดยกระบวนการ X ที่ประกอบด้วยหลักฐาน e และ

1. e ไม่ได้ประกอบด้วยความเชื่อใด ๆ ของผู้เชื่อ S และกระบวนการสร้างความเชื่อ X น่าเชื่อถือ หรือ
2. e ประกอบด้วยความเชื่อของ S ซึ่งความเชื่อเหล่านี้มีเหตุผลสนับสนุน และ X น่าเชื่อถือ”⁹⁰

จากหลักการข้างต้นได้ตอบปัญหาว่าอะไรคือคำอธิบายเกี่ยวกับหลักฐานในกรณีของนอร์แมน นักทฤษฎีที่เน้นความน่าเชื่อถือดั้งเดิมปฏิเสธที่จะอธิบายมโนทัศน์เรื่องหลักฐาน เนื่องจากคำว่า “หลักฐาน” ไม่ได้เป็นคำพื้นฐานให้การอธิบายของการให้เหตุผลสนับสนุน ซึ่งไม่เหมือนกับการบอก

⁹⁰ โกลด์แมนขยายความว่า โคมะซานยาได้มีการพัฒนาหลักการนี้เพิ่มเติมออกไปอีกจนได้หลักการที่ชื่อว่า “เอพิวเด้นเชียลลิสต์ รีไลอะบิลิซึม” (Evidentialist Reliabilism) แต่อย่างไรก็ตามหลักการดั้งเดิมนี้แม้จะเป็นพื้นฐานและซับซ้อนน้อยกว่า แต่มันก็เพียงพอที่จะใช้อธิบายร่วมกับทฤษฎีที่เน้นความน่าเชื่อถือของกระบวนการ *ibid.*, online.

ว่า “ข้อความเป็นจริงและไม่เป็นเท็จ” และเรายังอาจต้องการคำอธิบายเพิ่มเติมมากขึ้นว่าหลักฐานไหนคือหลักฐานสำหรับการให้เหตุผลสนับสนุนสำหรับผู้เชื่อ แล้วหากผู้เชื่อรับรู้หลักฐานนั้นแล้วหลักฐานนั้นต้องถูกทอนลงมาอีกหรือไม่ โดยหลักฐานอาจจะอยู่ในรูปความเชื่อ ความทรงจำ หรือประสบการณ์ของผู้เชื่อ ในแง่นี้โคเมสซานยาต้องการให้มีการตีความคำว่า “หลักฐาน” ไปในเชิงจิตนิยมที่ว่าหลักฐานนั้นท้ายที่สุดประกอบด้วยสถานะทางจิตหรือมาจากกระบวนการทางจิต แล้วเราจะได้อธิบายว่าอะไรคือหลักฐานที่สถานะทางจิตให้มา

โคเมสซานยาเสนอว่า ส่วนที่เป็นประวัติศาสตร์ความเชื่อของผู้เชื่อควรถูกใช้ในการพิจารณาทางญาณวิทยาเรื่องการให้เหตุผลสนับสนุนนี้ด้วย ประวัติศาสตร์การเชื่อคือการศึกษาในระยะยาวผ่านช่วงเวลาว่าความเชื่อถูกสร้างมาอย่างไร หลักฐานมีการพัฒนาอย่างไร ตัวอย่างสำคัญที่โกลด์แมนเสนอคือ “ตัวอย่างซอลลี” (Sally example) ซอลลีได้อ่านเรื่องราวในนิตยสารเกี่ยวกับประโยชน์ของบลอคโคลีต่อสุขภาพ เมื่อเธออ่านแล้ว เธอก็เชื่อว่าบลอคโคลีมีประโยชน์ต่อสุขภาพซึ่งเป็นความเชื่อที่สร้างมาจากกระบวนการที่น่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตามต่อมาเมื่อความเชื่อนี้ถูกเก็บไว้เป็นความทรงจำ ก็ยังคงเป็นความเชื่อที่มีเหตุผลสนับสนุนให้กับซอลลีในปัจจุบัน แม้ว่าเธอจะจำไม่ได้แล้วว่าได้รับความเชื่อนี้มาอย่างไร และเธอก็ไม่ได้ต้องการที่จะหาข้อโต้แย้งให้กับความเชื่อนี้⁹¹ โคเมสซานยาชี้ว่าแม้ว่าเธอจะมีหลักฐานหลากหลายชนิด แต่การให้เหตุผลสนับสนุนของเธอในอดีตจะส่งผลกับการให้เหตุผลสนับสนุนของเธอในเวลาต่อมา สำหรับทฤษฎีที่เน้นความน่าเชื่อถือของกระบวนการแบบโคเมสซานยา การได้รับความเชื่อที่เข้าใกล้ความจริงจะต้องเป็นความเชื่อที่มีหลักฐานรับรอง หลักฐานในที่นี้คือหลักฐานเชิงการมีเหตุผลสนับสนุน และผู้เชื่อจะยึดถือความเชื่อที่มีเหตุผลสนับสนุนนั้นต่อไป หากในอดีตซอลลีมีความเชื่อที่มาจากกระบวนการที่ไม่น่าเชื่อถือ เช่น ได้อ่านประโยชน์ของบลอคโคลีจากแหล่งที่ไม่น่าเชื่อถือหรือมีการตีความอย่างผิดในการรับรู้ข่าวสาร ก็ทำให้เธอไม่มีเหตุผลสนับสนุนที่จะมีความเชื่อที่ตามมา ดังนั้นหลักฐานที่สำคัญที่โคเมสซานยาเน้นคือหลักฐานเชิงการให้เหตุผลสนับสนุน เช่นเดียวกับที่นักทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายนอกพูดถึง

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับโกลด์แมนในการใช้ทฤษฎีของโคเมสซานยาในการตอบปัญหาเพื่อปกป้องทฤษฎีการให้เหตุผลสนับสนุนดังกล่าว ในท้ายที่สุด การพยายามตอบปัญหาของนักทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายในในเรื่องของหลักฐานทำให้เรานึกถึงคำว่า “เหตุผลสนับสนุน” (Justified) ที่นักทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายนอกใช้ เหตุผลเป็นสิ่งสำคัญที่จะรับรองว่าความเชื่อมีเหตุผลสนับสนุน และนี่ก็มีผลต่อการ

91 Ibid.

ตัดสินว่าเรามีความเชื่อที่น่าเชื่อถือ หรืออย่างน้อยก็มีแนวโน้มไปสู่การมีความเชื่อที่จริงหรือไม่ ผู้วิจัยถือว่าคำอธิบายดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากกว่าคำอธิบายที่เน้นเฉพาะหลักฐานประเภทที่แบ่งปันได้ หรือหลักฐานที่ไม่รวมเอาความเชื่อของผู้เชื่อไว้ด้วย โกลด์แมนได้พยายามอธิบายสิ่งที่รับรองการมีเหตุผลอย่างเหมาะสมด้วยคำว่า “บรรทัดฐาน” การอธิบายนี้ก็จะทำให้เรามั่นใจได้ว่าเราจะมีเหตุผลในการเชื่อสิ่งหนึ่งได้อย่างไร กล่าวคือ บรรทัดฐานของปัจเจกบุคคลช่วยประเมินว่าความเชื่อของเราได้มาจากกระบวนการสร้างความเชื่อที่น่าเชื่อถือหรือไม่ ส่วนในกรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผล บรรทัดฐานก็จะช่วยให้ผู้เชื่อที่ไม่ลงรอยกันมีเหตุผลสนับสนุนส่วนตัวได้

บทสรุป

ในตอนแรกนักญาณวิทยาได้เสนอแนวคิดที่สนับสนุนความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลของผู้เสมอกันเชิงอุดมคติ โดยพยายามหาคำตอบให้กับคำถามที่ว่า I) ผู้เสมอกันสามารถมีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลได้หรือไม่ และ II) ผู้เสมอกันสามารถคิดว่าตนเองมีเหตุผล ในขณะที่คิดว่าอีกฝ่ายก็มีเหตุผลเหมือนกันได้หรือไม่ คำถามนี้มีผลให้เกิดแนวทางของคำตอบมากมาย โดยแนวคิดที่โดดเด่นได้แก่ แนวคิดการประนีประนอม แบบเน้นน้ำหนักความเห็นที่เท่ากัน อีกแนวคิดคือแนวคิดการไม่ประนีประนอมแบบเน้นเหตุผลที่ถูกต้อง ซึ่งแนวคิดทั้งสองนี้ไม่ได้สนับสนุนความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผล และไม่ได้เป็นคำตอบที่น่าพอใจดังที่ผู้วิจัยได้อธิบายไว้แล้วในบทที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามอีกเหตุผลหนึ่งคือ แนวทางเหล่านี้ได้พยายามที่จะสร้างบรรทัดฐานตามอุดมคติและใช้กับทุกกรณี ซึ่งเป็นไปตามหลักการความเป็นไปได้อย่างเดียวที่เห็นว่าหลักฐานที่ผู้เชื่อมีจะให้เหตุผลสนับสนุนทัศนคติเพียงทัศนคติเดียว

อย่างไรก็ตามแนวทางที่สามคือแนวคิด “การให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อ” แบบโกลด์แมนที่ให้ทัศนคติความเชื่ออยู่ในรูปแบบของระดับความมั่นใจในการเชื่อ หากเรามีความมั่นใจในระดับที่สูงว่าเรามีเหตุผลสนับสนุนการเชื่อในสิ่งหนึ่ง ก็ให้เราเชื่อในสิ่งนั้นอย่างมีเหตุผล ซึ่งคำอธิบายนี้ได้ยอมให้ความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้ โดยแนวทางดังกล่าวสามารถเลี่ยงปัญหาของการมีเหตุผลสนับสนุนที่ถูกต้องเพียงหนึ่งเดียว ดังนั้น จึงส่งผลให้บรรทัดฐานที่ถูกต้องไม่ได้มีเพียงหนึ่งเดียว และบรรทัดฐานที่มีเหตุผลสนับสนุนมายมายก็ทำให้เกิดทัศนคติความเชื่อที่แตกต่างกัน ความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลจึงเป็นไปได้ ผู้วิจัยจึงเลือกแนวทางของโกลด์แมนที่ปฏิเสธหลักการความเป็นไปได้อย่างเดียวให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด เพื่อนำไปสู่การยอมให้มีบรรทัดฐานที่ถูกต้องมากกว่าหนึ่ง

ในบทนี้ ผู้วิจัยเห็นว่ามโนทัศน์เรื่องดีออนทอลอจีหรือหน้าที่แบบจิโลมีความสำคัญในการทำ ความเข้าใจกรณีความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลในทางปฏิบัติมากขึ้นและช่วยให้เราเข้าใจแนวคิดความ ไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลของโกลด์แมน แนวทางแบบจิโลเน้นที่การพิจารณากรณีความไม่ลงรอยกัน ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันที่ได้ลดการมีเงื่อนไขเชิงอุดมคติลง ได้แก่ ผู้เสมอกันไม่จำเป็นจะต้องมีเสมอ กันทางญาณวิทยาแบบอัดสำเนา แต่เป็นความเสมอกันที่อยู่บนฐานของการยอมรับระหว่างกันว่าเรา และคนอื่นมีคุณสมบัติทางปัญญาพอ ๆ กัน และผู้เสมอกันไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานทั้งหมดเหมือนกัน เนื่องจากความเป็นหลักฐานมีความซับซ้อน และนี่จึงทำให้ผู้เชื่อมีทัศนคติความเชื่อที่แตกต่างกัน แนวทางเชิงหน้าที่ของจิโลคือว่า ผู้เชื่อไม่สามารถที่จะเลือกเชื่อหรือไม่เลือกเชื่อได้อย่างสมบูรณ์ เรา อาจมีอคติ หรือความไม่รู้ ดังนั้น การพิจารณาเรื่องความไม่ลงรอยกันควรมาจากฐานของระบบความ เชื่อของแต่ละคนในฐานะปัจเจก และเรายังมีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อการสร้างความเชื่อที่มีเหตุผล ของเราอยู่ คำถามเชิงดีออนทอลอจีในทางญาณวิทยาคือ ผู้เชื่อควรทำอะไร มากกว่าจะถามว่า ผู้เชื่อ ควรเชื่ออะไร เพราะการถามว่าผู้เชื่อควรทำอะไรเป็นสิ่งที่ผู้เชื่อปฏิบัติตามได้ง่ายกว่าในการบรรลุ เป้าหมายทางญาณวิทยา ได้แก่ การมีความเชื่อที่มีแนวโน้มไปสู่การมีความเชื่อที่จริง และการหา บรรทัดฐานที่ถูกต้องส่วนตัวมีความจำเป็นในแง่ที่ว่าอะไรคือสิ่งใช้กำหนดหน้าที่ในทางญาณวิทยา สำหรับผู้เชื่อในกรณีความไม่ลงรอยกันของผู้เสมอกัน

ทฤษฎีของโกลด์แมนเรื่องความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลที่มีฐานอยู่บนทฤษฎีที่เน้นความ น่าเชื่อถือของกระบวนการยังคงไม่ถูกทำให้ตกไป ด้วยเหตุผลว่าไปด้วยกันได้กับแนวทางดีออนทอลอจี เราจะเห็นว่า ความมีเหตุผลในกรณีความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันคือการทำผู้เชื่อมีเหตุผลสนับสนุนว่า สิ่งที่ตนเชื่อนั้นมีเหตุผล โดยที่ทัศนคติของผู้เชื่อแต่ละคนสอดคล้องกับบรรทัดฐานหรือได้มาจาก กระบวนการที่น่าเชื่อถือของตนเอง แม้ว่าทฤษฎีของโกลด์แมนจะมีจุดอ่อนที่ถูกโต้แย้งจากทฤษฎี หลักฐานนิยม (evidentialism) ผู้วิจัยสนับสนุนว่า ทฤษฎีนี้สามารถพัฒนาต่อไปได้ โดยการผสมผสาน กันระหว่างทฤษฎีที่เน้นความน่าเชื่อถือของกระบวนการและทฤษฎีหลักฐานนิยม ตามข้อเสนอของ โคมเมสซานยา

แม้ว่านักญาณวิทยาบางคนจะยังคงมุ่งพิจารณาคำถามเชิงบรรทัดฐานแบบเดิมว่ากรณีความ ไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลระหว่างผู้เสมอกันเป็นไปได้หรือไม่ และแนวคิดไหนตอบปัญหานี้ได้ดีที่สุด ผู้วิจัยก็ยังคงเห็นว่าแนวทางของโกลด์แมนที่เน้นความน่าเชื่อถือของกระบวนการเป็นแนวทางที่ดีที่สุด แนวทางนี้เปิดโอกาสให้ผู้เชื่อแต่ละคนสามารถมีบรรทัดฐานส่วนตัว ที่จิโลเรียกว่าเป็น “คำแนะนำที่ ดี” ซึ่งคำแนะนำที่ดีจะช่วยให้ผู้เชื่อสามารถปฏิบัติตามเพื่อบรรลุเป้าหมายทางญาณวิทยา ความมี

เหตุผลจึงอยู่ที่การมีทัศนคติที่มาจากกระบวนการสร้างความเชื่อที่น่าเชื่อถือ หรือมาจากบรรทัดฐานของผู้เชื่อนั่นเอง นี่จึงเป็นเหตุผลว่า ทำไมความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลระหว่างผู้เสมอกันจึงเป็นไปได้ โดยผู้เชื่อที่ยอมรับระหว่างกันว่าเป็นผู้เสมอกันสามารถที่จะคิดว่าตนเองมีเหตุผลที่จะเชื่อข้อความหนึ่งถ้าทัศนคติความเชื่อนั้นเป็นทัศนคติที่เหมาะสมตามบรรทัดฐานที่ตนยึดถือ และคนอื่นก็มีสิทธิจะเชื่ออย่างแตกต่างตามระบบความเชื่อของเขา ดังนั้น ผู้เชื่อจึงสามารถตัดสินใจใด ๆ เพื่อที่จะกระทำการไปสู่เป้าหมายทางญาณวิทยาได้หลากหลาย โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องเลือกใช้เฉพาะแนวคิดแบบประนีประนอม หรือไม่ประนีประนอมอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามคำอธิบายทั้งหมดดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปว่า ความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้

บทที่ 5

บทสรุป

แนวคิดของโกลด์แมนได้ตอบปัญหาเกี่ยวกับความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผล อันเป็นปัญหาที่น่าสนใจสำหรับนักญาณวิทยาเชิงสังคม ไม่ว่าจะ เป็นปัญหากรณีความไม่ลงรอยของผู้เสมอกันเชิงอุดมคติที่ผู้เชื่อทั้งสองคนมีคุณสมบัติเชิงสติปัญญาพอ ๆ กัน มีหลักฐานชุดเดียวกัน หรือจะเป็นปัญหากรณีความไม่ลงรอยทั่วไประหว่างผู้เสมอกันที่วางอยู่บนฐานของการที่ผู้เชื่อแต่ละคนยอมรับกันเองว่าเป็นผู้เสมอกัน แม้ว่าผู้เชื่อแต่ละคนจะมีหลักฐานที่ซับซ้อนแตกต่างกัน คำถามที่สำคัญคือ ความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลเหล่านี้เป็นไปได้หรือไม่ และผู้เชื่อควรทำอย่างไรเพื่อบรรลุเป้าหมายทางญาณวิทยา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยสนับสนุนข้อถกเถียงของโกลด์แมน ในการสรุปว่ากรณีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลเป็นไปได้ เขาปฏิเสธหลักการความเป็นได้อย่างเดียว หลักการนี้บอกว่าหลักฐานชุดหนึ่งจะให้เหตุผลสนับสนุนทัศนคติเดียวต่อข้อความที่พิจารณา โกลด์แมนโต้แย้งว่าหลักการนี้เป็นเท็จ โดยเสนอว่าความมีเหตุผลของกรณีความไม่ลงรอยกันไม่ได้เกี่ยวกับค่าความจริง แต่เกี่ยวข้องกับคุณค่าความมีเหตุผล นั่นคือ ถ้าผู้เชื่อมีทัศนคติที่สอดคล้องกับระบบความเชื่อ ผู้เชื่อก็จะมีเหตุผลสนับสนุนในการเชื่อ ซึ่งระบบความเชื่อหรือบรรทัดฐานที่ถูกต้องนี้มาจากการอรรถศาสตร์ทฤษฎีประสบการณ์ หรือระบบความเชื่อส่วนตัวของผู้เชื่อแต่ละคน แม้ว่าผู้เชื่อจะเชื่อในสิ่งที่เป็นเท็จ ก็สามารถมีเหตุผลได้ ความมีเหตุผลที่โกลด์แมนพูดถึงเกิดขึ้นที่การมีเหตุผลสนับสนุนในลำดับที่สอง กล่าวคือ ผู้เชื่อมีเหตุผลสนับสนุนว่าสิ่งที่ตนเองเชื่อมีเหตุผลสนับสนุน ความมีเหตุผลเช่นนี้ถือว่ามีคุณค่าในทางญาณวิทยาที่ผู้เชื่อจะมีความมั่นใจว่าความเชื่อนี้มีแนวโน้มไปสู่ความเชื่อที่จริงมากกว่าความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล และประการต่อมา ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่าการมีหลักฐานที่ซับซ้อนจะทำให้แต่ละคนมีทัศนคติที่ไม่ตรงกัน โดยเฉพาะหลักฐานเชิงบรรทัดฐานที่จะยืนยันว่าระบบความเชื่อของแต่ละคนน่าเชื่อถือและให้ความเชื่อที่มีเหตุผลสนับสนุนได้

คำถามต่อมาคือ ผู้เชื่อควรทำอย่างไรเมื่อเผชิญกับความไม่ลงรอยกันจึงจะถือว่ามีเหตุผล แนวทางแรกคือประนีประนอม แนวทางนี้วางอยู่บนหลักการความเป็นได้อย่างเดียว โดยให้ผู้เชื่อแต่ละคนเป็นผู้เสมอกันที่มีน้ำหนักความเห็นที่เท่ากัน และหลักฐานที่ว่ามีคนอื่นไม่ลงรอยกับตนนี้ก็ให้ถือว่าเป็นหลักฐานร่วมกันของผู้เชื่อด้วย ดังนั้น จากหลักฐานนี้ ผู้เชื่อทั้งสองจึงไม่สามารถมีเหตุผลที่จะเชื่อมั่นในตัวเอง นอกจากการระงับการตัดสินใจและประนีประนอมระหว่างกัน ในขณะที่แนวทางแบบ

ไม่ประนีประนอมกัน แนะนำว่าผู้เชื่อมีแนวโน้มที่จะไว้วางใจในระบบความเชื่อของตนเองมากกว่าของคนอื่น และหลักฐานส่วนตัวที่ผู้เชื่อแต่ละคนมีเหตุผลที่ตื้นนั้นก็สมควรถูกละทิ้ง ฉะนั้น ถ้าผู้เชื่อมีเหตุผลที่ว่าตนเองมีเหตุผลที่ถูกต้อง ก็ให้เชื่อมั่นในแนวทางของตนเองต่อไป อย่างไรก็ตาม ยังมีแนวทางอื่นที่อธิบายปัญหาได้ดีกว่าและไม่เผชิญกับปัญหาของการอนุญาตให้มีบรรทัดฐานเดียวที่ถูกต้อง นั่นคือแนวทางที่ให้เหตุผลสนับสนุนของโกลด์แมน เขาสนับสนุนว่า ถ้าผู้เชื่อมั่นใจว่าความเชื่อของตนมีเหตุผลสนับสนุน ก็ให้ยึดมั่นในความเชื่อนั้นต่อไปอย่างมีเหตุผล ถ้าผู้เชื่อไม่มั่นใจก็สามารถจะเปลี่ยนแปลงความเชื่อของตนหรือประนีประนอมกับคนอื่นได้อย่างมีเหตุผลเช่นกัน เงื่อนไขคือความมีเหตุผลอยู่ที่ทัศนคติความเชื่อนั้นสอดคล้องกับบรรทัดฐานที่ตนเองยึดถือหรือไม่ ดังนั้นแม้แต่วิชาการปรัชญาที่สามารถมีความไม่ลงรอยกันอย่างมีเหตุผลได้เช่นเดียวกัน

ส่วนปัญหาความไม่ลงรอยเชิงปฏิบัตินั้น มีคำถามว่า ผู้เชื่อในฐานะปัจเจกควรจะอย่างไรเมื่อเผชิญกับความไม่ลงรอยที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยเห็นว่ากรอบวิธีเชิงคืออนทอลอจีแบบจิโลสามารถช่วยอธิบายให้เราเข้าใจปัญหานี้ เขาสรุปว่า แม้ว่าเราจะไม่สามารถควบคุมการเชื่อของเราได้ทั้งหมด แต่เราก็มีหน้าที่ทางทฤษฎีที่จะต้องกระทำเพื่อให้เกิดการบรรลุเป้าหมายทางทฤษฎี เช่น การมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อ เป็นต้น แนวทางของจิโลช่วยให้เราเข้าใจแนวคิดของโกลด์แมนเรื่องความเป็นไปได้ของความไม่ลงรอยอย่างมีเหตุผลว่าผู้เชื่อจะสามารถคิดว่าตนเองมีเหตุผลและในขณะที่เดียวกันจะยอมรับว่าคนอื่นก็มีเหตุผลได้อย่างไร

นอกจากนี้ แม้ว่าแนวคิดเรื่องการให้เหตุผลแบบทฤษฎีความน่าเชื่อถือของกระบวนการของโกลด์แมนจะถูกโต้แย้งจากทฤษฎีหลักฐานนิยม แต่ผู้วิจัยสนับสนุนโกลด์แมนว่าทฤษฎีความน่าเชื่อถือของกระบวนการสามารถอธิบายเรื่องความมีเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับกรณีความไม่ลงรอยกันได้ และไม่ได้ถูกโต้แย้งให้ตกไป แนวคิดนี้มาจากหลักการของโคเมสซานยาที่เป็นการอธิบายร่วมกันระหว่างทฤษฎีที่เน้นความน่าเชื่อถือของกระบวนการและทฤษฎีหลักฐานนิยม

ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางเชิงปฏิบัติควรจะมีสำคัญไม่น้อยไปกว่าแนวทางเชิงอุดมคติ แต่ไม่ว่าคำถามที่ถามหาบรรทัดฐานที่ดีเชิงอุดมคติ หรือจะเป็นคำถามที่ถามหาหน้าที่ ผู้วิจัยก็ยังสนับสนุนแนวทางของโกลด์แมนในการอธิบายปัญหาทั้งสองแบบ โดยเฉพาะปัญหาในเชิงปฏิบัติที่โกลด์แมนได้เปิดโอกาสให้ผู้เชื่อแต่ละคนสามารถมีบรรทัดฐานหรือคำแนะนำที่ดีส่วนตัวได้ สุดท้ายเสนอว่า ผู้วิจัยเห็นว่าเราไม่ควรทำให้บรรทัดฐานเป็นอุดมคติเพียงหนึ่งเดียวที่ใช้กับทุกกรณี แต่บรรทัดฐานที่ดีจะต้องเป็นสิ่งที่ผู้เชื่อคนนั้นสามารถกระทำตามได้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางทฤษฎี ดังนั้น กรณีความไม่

ลงรอยระหว่างผู้เสมอกันใด ๆ แม้ว่าผู้เชื่อจะมีหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อความที่พิจารณาเหมือนกัน ก็
สามารถมีเหตุผลสนับสนุนบรรทัดฐานและความเชื่อที่แตกต่างกันได้ ในขณะที่เดียวกัน การมีหลักฐานที่
แตกต่างกัน ก็สามารถจะเป็นผู้เสมอกันได้

รายการอ้างอิง

- Alston, William P. *Beyond "Justification": Dimensions of Epistemic Evaluation*. New York: Cornell University Press, 2005.
- Bergmann, Michael. "Rational Disagreement after Full Disclosure." *Episteme* 6, no. 3 (October 2009 2009): 336-53.
- Elga, Adam. "How to Disagree About How to Disagree." In *Disagreement*, edited by Richard Feldman and T. Warfield, 175-86. Oxford: Oxford University Press, 2010.
- Feldman, Richard. "Reasonable Religious Disagreements." In *Philosophers without Gods: Meditations on Atheism and the Secular Life*, edited by L. Antony, 194-214. Oxford: Oxford University Press, 2007.
- Gilo, Elad. *Reframing the Problem of Epistemic Peer Disagreement*. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing, 2012.
- Goldman, Alvin I. "Epistemic Relativism and Reasonable Disagreement." In *Disagreement*, edited by R. Feldman and T. Warfield, 185-215. New York: Oxford University Press, 2010.
- . "Reliabilism." In *Reliabilism and Contemporary Epistemology: Essays*, edited by Alvin I. Goldman, 68-94. New York: Oxford University press, 2012.
- . "Reliabilist Epistemology." (2015).
- . "Toward a Synthesis of Reliabilism and Evidentialism? Or: Evidentialism's Troubles, Reliabilism's Rescue Package." In *Reliabilism and Contemporary Epistemology: Essays*, edited by Alvin I. Goldman, 123-50. New York: Oxford University press, 2012.
- Huemer, Michael. "Epistemological Egoism and Agent-Centered Norms." In *Evidentialism and Its Discontents* edited by T. Dougherty, 17-33. Oxford: Oxford University Press, 2011.
- . "Phenomenal Conservatism über Alles." In *Seemings and Justification: New Essays on Dogmatism and Phenomenal Conservatism*, edited by C. Tucker, 328-50. New York: Oxford University Press, 2013.
- Kelly, Thomas. "Peer Disagreement and Higher-Order Evidence." In *Disagreement*, edited by R. Feldman and T. Warfield, 111-74. Oxford: Oxford University Press, 2010.
- Lackey, Jennifer. "What Should We Do When We Disagree?." In *Oxford Studies in Epistemology*, edited by Tamar Szabó Gendler and John Hawthorne, 1- 30. Oxford: Oxford University Press, Forthcoming.
- Matheson, Jonathan. *The Epistemic Significance of Disagreement*. New York: Palgrave Macmillan, 2015.
- Wedgwood, Ralph. "The Moral Evil Demons." In *Disagreement*, edited by R. Feldman and T. Warfield, 216-46. Oxford: Oxford University Press, 2010.
- Wikipedia. "Monty Hall Problem." (2016).
- ชวนะชญาน, ศิริประภา. "ข้อสังเกตต่อ "คุณค่าที่แท้จริง" ตามทัศนะของโกลด์แมน จากการพิจารณาประเด็นปัญหาในญาณวิทยาเชิงสังคมบางประการเกี่ยวกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต." วารสารสมาคมปรัชญาและศาสนาแห่งประเทศไทย 9, no. 1 (2557): 1-40.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวชิตชนก วันฤกษ์ เกิดเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2532 ณ โรงพยาบาลนครปฐม เข้าศึกษาระดับปริญญาตรีในคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อปี พ.ศ. 2551 และสำเร็จการศึกษาอักษรศาสตรบัณฑิต วิชาเอกปรัชญา วิชาโทประวัติศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2554 ต่อมา เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2555

ระหว่างที่ศึกษาอยู่ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากโครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต สกว. ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ร่วมกับทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช

